

LIIKUNTA KANSAINVÄLISENÄ KIELENÄ

Maahanmuuttajien liikuntasuhde ja näkemyksiä liikunnan vaikutuksesta kotoutumiseen

Rachel Lehtosaari

Pro gradu -tutkielma

Kasvatustiede

Kasvatustieteiden laitos

Turun yliopisto/University of Turku

Huhtikuu 2010

TIIVISTELMÄ

TURUN YLIOPISTO / UNIVERSITY OF TURKU

Kasvatustieteiden laitos

LEHTOSAARI, RACHEL: Liikunta kansainvälisenä kielenä. Maahanmuuttajien liikuntasuhde ja näkemyksiä liikunnan vaikutuksesta kotoutumiseen
Pro gradu-tutkielma, 108 s., 12 liites.

Kasvatustiede

Huhtikuu 2010

Tutkimuksessa tarkastellaan maahanmuuttajien liikuntasuhdetta ja näkemyksiä liikunnan vaikutuksesta kotoutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Tarkoituksena on erityisesti tarkastella maahanmuuttajien omakohtaista liikuntaa, penkkiurheilua, liikunnan tuottamista, Suomeen kotoutumista ja näkemyksiä liikunnan vaikutuksesta maahanmuuttajien kotoutumiseen sekä tarkastella näiden yhteyttä tiettyihin sosiodemograafisiin tekijöihin (sukupuoli, ikä, elämäntilanne, syntymämaa, maahanmuuton syy ja Suomessa asuttu aika).

Tutkimuksen aineistona käytettiin Turun yliopiston Kasvatustieteiden laitoksella vuoden 2009 alussa käynnistyneen Liikunnan merkitys maahanmuuttajien akkulturaatiossa -tutkimusprojektin kyselylomakeaineistoa (N=387). Tutkimusaineisto kerättiin sattumanvaraisesti Turun ja Helsingin seudulla sekä Salossa maahanmuuttajien parissa työskentelevien organisaatioiden, järjestöjen ja yhdistysten kautta.

Tulokset osoittavat, että maahanmuuttajien suhde liikuntaan on aktiivista omakohtaisen liikunnan ja penkkiurheilun osa-alueilla. Liikunnan tuottamisen osa-alue jää sen sijaan passiivisemmaksi. Maahanmuuttajat harrastavat liikuntaa 1–3 kertaa viikossa ja kokevat oman hyvinvoinnin liikkumisessa tärkeäksi. Miehet harrastavat liikuntaa naisia useammin. Suosituin liikuntalaji on kävely ja harrastettu liikunta on pääosin melko kevyttä. Muiden asettamat paineet/odotukset liikkumisessa koetaan melko tärkeiksi. Suurin osa maahanmuuttajista seuraa urheilua katsomosta tai televisiosta useita kertoja vuodessa ja katsotuinen laji on jalkapallo. Miehet harrastavat penkkiurheilua naisia useammin. Suurin osa maahanmuuttajista ei osallistu maahanmuuttajien tai suomalaisten urheiluseurojen toimintaan. Maahanmuuttajat osallistuvat harvoin urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla. Myös tässä miehet ovat naisia aktiivisempia. Suurimman osan maahanmuuttajista voidaan sanoa integroituneen suomalaiseen kulttuuriin. Vaikka Suomeen sopeutuminen jakaa maahanmuuttajat kahtia, on suurin osa maahanmuuttajista kuitenkin tyytyväisiä elämäänsä Suomessa. Suurin osa kokee sopeutumisen kannalta parhaana viettää aikaa sekä suomalaisten että oman maalaisten kanssa, mikä osaltaan viittaa myös haluun integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan. Yli puolet maahanmuuttajista on sitä mieltä, että liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen.

Tulosten mukaan liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen. Liikunnan mahdollisuuksia maahanmuuttajien kotoutumisen tehostamiseksi tulisikin hyödyntää kotoutumissuunnitelmissa.

Asiasanat: maahanmuuttaja, kotoutuminen, liikuntasuhde

SISÄLLYS

1 Johdanto	6
2 Maahanmuuttajat Suomessa	9
3 Kotoutuminen	14
3.1 Kotoutumiseen vaikuttavia tekijöitä	16
3.2 Suomen kotouttamispolitiikka ja sen uudistuminen	21
3.3 Akkulturaatio	24
4 Liikunnan yhteys kotoutumiseen	29
4.1 Liikuntakulttuuri	33
4.2 Liikunta poliittisessa keskustelussa	38
4.3 Liikuntasuhde	41
5 Tutkimuksen toteuttaminen	44
5.1 Tutkimuskysymykset	44
5.2 Tutkimusaineisto ja -menetelmä	45
5.3 Analyysimenetelmät	47
5.4 Kyselyyn osallistuneet maahanmuuttajat	49
5.5 Tutkimuksen luotettavuus	53
6 Tutkimustulokset	58
6.1 Maahanmuuttajien liikuntasuhde	58
6.2 Maahanmuuttajien kotoutuminen Suomeen	77
6.3 Maahanmuuttajien näkemyksiä liikunnan vaikutuksesta kotoutumiseen	84
6.4 Keskeiset tutkimustulokset tarkemmin tarkasteltuna	89
7 Pohdinta	94
Lähteet	98

Liitteet	109
Liite 1: Kyselylomake	109
Liite 2: Maahanmuuttajien liikunnan harrastamista kuvaavat pääkomponentit.....	117
Liite 3: Tutkimukseen osallistuneet syntymämaan mukaan	119

KUVIOT

Kuvio 1. Siirtolaisuus vuosina 1945–2006	10
Kuvio 2. Berryn akkulturaatiomalli	25
Kuvio 3. Vastaanottavan yhteiskunnan akkulturaatiostrategiat	26
Kuvio 4. Liikuntasuhteen neljä osa-aluetta	42
Kuvio 5. Tutkimusasetelma.....	44
Kuvio 6. Kyselyyn osallistuneet ikäluokittain	50
Kuvio 7. Kyselyyn osallistuneiden elämäntilanne.....	50
Kuvio 8. Kyselyyn osallistuneet alueittain.....	51
Kuvio 9. Kyselyyn osallistuneet Suomeen maahanmuuttosynyn mukaan	52
Kuvio 10. Kyselyyn osallistuneet Suomessa asutun ajan mukaan	52
Kuvio 11. Maahanmuuttajien liikunnan harrastamisen useus.....	59
Kuvio 12. Maahanmuuttajien liikunnan harrastamisen rasittavuus.....	60
Kuvio 13. Maahanmuuttajien kokemuksia liikunnan harrastamisesta	66
Kuvio 14. Maahanmuuttajien penkkiurheilun harrastamisen useus.....	69
Kuvio 15. Maahanmuuttajien osallistuminen maahanmuuttajien ja suomalaisten urheiluseurojen toimintaan	71
Kuvio 16. Maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla osallistumisen useus.....	75
Kuvio 17. Maahanmuuttajien tyytyväisyys elämäänsä Suomessa	78
Kuvio 18. Maahanmuuttajien Suomeen sopeutuminen	80
Kuvio 19. Maahanmuuttajien mukaan paras vaihtoehto Suomeen sopeutumisen kannalta	83
Kuvio 20. Maahanmuuttajien näkemyksiä siitä miten liikunta auttaa kotoutumaan Suomeen.....	85

TAULUKOT

Taulukko 1. Ulkomaalaisten asukkaiden määrä vuodenvaihteessa 2001–2002 ja 2008–2009.....	12
--	----

Taulukko 2. Ulkomaalaisten työttömyysaste (%) vuosina 1995, 1997, 1999, 2001, 2003, 2005, 2007 ja 2009.....	18
Taulukko 3. Osallisena Suomessa -ohjelman kolme kotoutumisen polkua.....	23
Taulukko 4. Unruh`n (1979) luokitus: sosiaaliseen maailmaan osallistujien neljä eri ideaalityyppiä	41
Taulukko 5. Esimerkkejä maahanmuuttajien liikunnan harrastamista kuvaavien summamuuttajien väittämistä.....	48
Taulukko 6. Maahanmuuttajien suosituimmat liikuntalajit sosiodemograafisten tekijöiden mukaan.....	61
Taulukko 7. Maahanmuuttajien kokemuksia liikunnan harrastamisesta sukupuolen ja elämäntilanteen mukaan.....	67
Taulukko 8. Maahanmuuttajien katsotuimmat penkkiurheilulajit sosiodemograafisten tekijöiden mukaan.....	68
Taulukko 9. Maahanmuuttajien osallistuminen suomalaisten urheiluseurojen toimintaan iän ja maahanmuuton syyn mukaan.....	73
Taulukko 10. Maahanmuuttajien osallistuminen maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan iän ja maahanmuuton syyn mukaan	74
Taulukko 11. Maahanmuuttajien Suomeen sopeutuminen iän ja maahanmuuton syyn mukaan.....	81
Taulukko 12. Maahanmuuttajien Suomeen sopeutuminen syntymämaan ja maahanmuuton syyn mukaan	82
Taulukko 13. Maahanmuuttajien näkemyksiä siitä miten liikunta auttaa kotoutumaan Suomeen iän ja syntymämaan mukaan	86
Taulukko 14. Maahanmuuttajien näkemyksiä siitä miten liikunta auttaa kotoutumaan Suomeen Suomessa asutun ajan ja elämäntilanteen mukaan.....	87
Taulukko 15. Maahanmuuttajien näkemyksiä siitä miten liikunta auttaa kotoutumaan Suomeen Suomessa asutun ajan ja maahanmuuton syyn mukaan	88

1 Johdanto

Ilkka Turkka perusti poikansa Villen kanssa Icehearts -jääkiekkoseuran vuonna 1996. Joukkue koostuu tukea tarvitsevista pojista, jotka tavalla tai toisella ovat eksyksissä. Aluksi joukkueessa oli paljon vähävaraisten yksinhuoltajien lapsia ja oppimisvaikeuksista kärsiviä lapsia. Myöhemmin mukaan tuli myös maahanmuuttajataustaisia lapsia: Kuusivuotias afrikkalaistaustainen poika tuli ja kysyi kentän laidalla: ”Saako mustatkin pelata”. Turkan mukaan Icehearts -joukkueesta monet ovat löytäneet itselleen paikan, jossa saavat arvostusta. Raha-automaattiyhdistys tuki joukkuetta ensimmäisen kerran vuonna 2001. Turkan mukaan harrastustoiminnan kautta oppii hyvin kielen ja sen avulla työllistyy. Maahanmuuttajien asiat ovat Turkkaa lähellä ja hän ihmettelee miksi lahjakkaiden ja ammattitaitoisten ihmisten annetaan syrjäytyä: ”Miksi esimerkiksi maahanmuuttajia ei työllistetä urheilutoiminnan vetäjiksi tai huoltajiksi, sehän olisi tehokasta kotouttamista ja kielikylpyä?”. (Pelkonen 2008.)

Maahanmuutosta on käyty viime aikoina vilkasta keskustelua, jota on leimannut osittain maahanmuuttovastaisuus. Osansa asenteiden kärjistymisestä selittää talouden kehitys; taloudellisen laskusuhdanteen aikana maahanmuuttajat koetaan helpommin uhaksi kuin talouden nousukaudella (ks. YLE Lahti 2009; Jaakkola 2005). Värikästä keskustelua on käyty muun muassa EU:n yhteisestä turvapaikkapolitiikasta, työvoimaperäisestä maahanmuutosta tai vaikkapa maahanmuuttajien kotouttamisen eri keinoista. Myönteisiä näkökulmiakin on keskusteluissa noussut esiin, liittyen muun muassa egyptiläisen isoäidin (ks. Helsingin Sanomat 30.6.2009) tai pakkoavioliittoa paenneen iranilaisnaisen käännytysuhkiin (ks. YLE Helsinki 2009). Joka tapauksessa keskustelua tulee tulevaisuudessa varmasti riittämään, sillä yksistään vuoden 2008 ennätyskorkea turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi 50 % vuonna 2009, jolloin turvapaikanhakijoita oli jo lähemmäs 6 000 (Maahanmuuttovirasto 2010).

Suomalaisessa maahanmuuttotutkimuksessa on tarkasteltu vähän liikunnan vaikutusta maahanmuuttajien kotoutumiseen. Myrén (1999) on tutkinut maahanmuuttajien liikuntaharrastuksia ja vapaa-ajanviettoa Suomessa. Myrénin tutkimuksessa pohdittiin myös liikunnan merkitystä maahanmuuttajien kotoutumisprosessissa. Aiheeseen liittyen

on tehty myös opinnäytetyötasolla tutkimus, jossa tutkittiin työttömien aikuisten maahanmuuttajien vapaa-ajan liikuntaa siirryttäessä kulttuurista toiseen (Ahjokivi 2008). Kansainvälisellä tasolla liikunnan vaikutusta maahanmuuttajien kotoutumiseen on tarkasteltu jonkin verran enemmän kuin Suomessa (esim. Hosper, Klazinga & Stronks 2007; Krouwel, Boonstra, Duyvendak & Veldboer 2006; Walseth 2006; Walseth & Fasting 2004).

Muuten maahanmuuttajia ja maahanmuuttoa on tutkittu paljon eri näkökulmista. Maahanmuuttajien kotoutumiseen painottuvaa tutkimusta löytyy paljon (ks. Pehkonen 2006; Liebkind, Mannila, Jasinskaja-Lahti, Jaakkola, Kyntäjä & Reuter 2004). Maahanmuuttajanaisiin ja heidän kotoutumiseen on myös kiinnitetty huomiota (Säävälä 2009; Martikainen & Tiilikainen 2007). Maahanmuuttajanuoria ja -lapsia koskevaa tutkimusta löytyy melko paljon (Harinen 2005; Hautaniemi 2004; Mikkola & Heino 1997; Alitolppa-Niitamo 2004). Maahanmuuttajien akkulturaatiota on tutkittu useista näkökulmista (Sam & Berry 2006). Liebkind (2006) on tutkinut akkulturaatiota ja etnisen identiteetin suhdetta, Jasinskaja-Lahti (2000) on puolestaan tutkinut venäjänkielisten maahanmuuttajien akkulturaatiota ja sopeutumista Suomeen. Rastas (2002) on tutkinut maahanmuuttajien asunnottomuutta. Liikuntakulttuurin suvaitsevaisuuteen liittyen on myös tehty tutkimusta (Itkonen 1997; Myrén 2003).

Sisäasiainministeriön mukaan maahanmuuttajanäkökulman huomioiminen kotoutumisen, kotouttamisen ja etnisten suhteiden seurannassa ja tiedonkeruussa on toistaiseksi ollut vähäistä (Sisäasiainministeriö 2010a). Tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin tarkastella maahanmuuttajien liikuntasuhdetta ja näkemyksiä liikunnan vaikutuksesta kotoutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Tutkimuksen näkökulma on valittu sen ajankohtaisuuden ja yhteiskunnallisen merkittävyyden vuoksi. Tutkimuksen tarkoituksena on luoda monipuolinen kuva maahanmuuttajien liikuntasuhteesta ja näkemyksistä liikunnan vaikutuksesta kotoutumiseen tiettyjen sosiodemograafisten tekijöiden kautta. Tutkimuksessa pyritään kuvaamaan koko tutkimusprosessia mahdollisimman tarkasti ja läpinäkyvästi, jotta lukijalle muodostuisi mahdollisimman hyvä käsitys tutkimuksen eri vaiheista ja tutkimuksessa tehdyistä valinnoista.

Tutkimuksen alussa tarkastellaan lyhyesti maahanmuuttoa Suomessa ja siihen liittyviä käsitteitä. Kotoutumista, yhtä tutkimuksen keskeisimmistä käsitteistä, käsitellään kolmannessa luvussa. Kotoutumista käsitellään tutkimuksen kannalta tärkeitä näkökulmista, kuten akkulturaation ja kotoutumiseen vaikuttavien tekijöiden näkökulmista. Luvussa tuodaan esille myös kotouttamislain uudistamiseen liittyvää tietoa. Neljännessä luvussa luodaan teoreettista viitekehystä liikunnan yhteydestä kotoutumiseen ja käsitellään liikuntasuhdetta. Liikunnan välistä yhteyttä kotoutumiseen pyritään hahmottamaan myös suomalaisen liikuntakulttuurin avulla. Luvussa tuodaan esille myös liikunnan merkitys poliittisissa keskusteluissa.

Tutkimuksen toteuttamista kuvataan viidennessä luvussa esitellen tutkimuskysymykset, -aineiston ja -menetelmän. Luvussa esitetään myös käytetyt analyysimenetelmät, kuvaillaan tutkimukseen osallistuneita maahanmuuttajia sekä tarkastellaan koko tutkimuksen ja tutkimusmenetelmän luotettavuutta. Kuudennessa luvussa esitellään tutkimustulokset ja tarkastellaan keskeisiä tutkimustuloksia tarkemmin. Tutkimuksen päättävässä luvussa seitsemän pohditaan tutkimustuloksia laajemmassa kontekstissa pyrkien hahmottelemaan mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita ja ehdottamaan toimenpidesuosituksia.

On huomioitava, että tämä tutkimus ei ole vähemmistötutkimusta, koska se ei kohdistu saamelaisiin, mustalaisiin tai suomenruotsalaisiin, jotka asettuivat Suomeen jo 1500-luvulla ja joiden asema on turvattu laissa. Tutkimuksessa puhutaan yleiskäsitteenä maahanmuuttajista, joilla tarkoitetaan eri perustein maasta toiseen muuttavia henkilöitä (Maahanmuuttovirasto 2009).

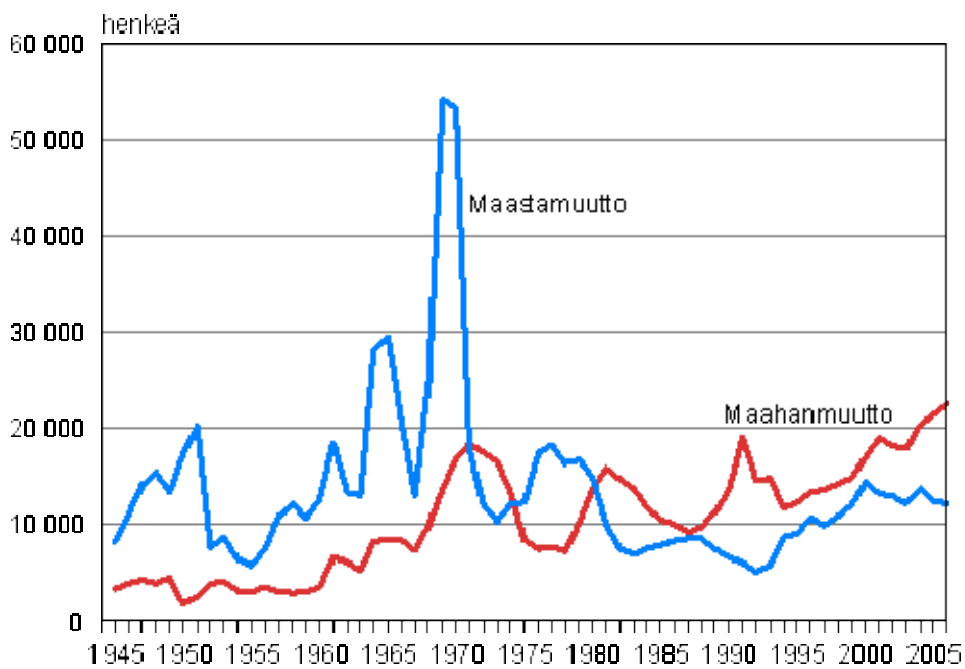
2 Maahanmuuttajat Suomessa

Ensimmäinen suurempi modernin ajan ”ensimmäinen maahanmuuttoaalto” ajoittui Suomessa 1800-luvun lopun ja 1930-luvun väliselle ajalle, jolloin esimerkiksi ruotsalaisia, venäläisiä, keskieurooppalaisia, tataareja ja juutalaisia tuli suurimpiin kaupunkeihin taloudellisten mahdollisuuksien vuoksi (Tanner 2005, 12). Suomen koko ulkomaalaisväestö laskettiin ensimmäisen kerran vasta vuonna 1920 maaherrojen ilmoitusten perusteella. Näiden mukaan ulkomaalaisia oli yhteensä 24 451, joista suurimmat ryhmät olivat venäläiset 45,3 %, suomensukuiset 15,4 % ja virolaiset 3,8 %. Tuolloin eniten ulkomaalaisia oli Suomen suurimmissa kaupungeissa Helsingissä, Turussa ja Viipurissa. (Leitzinger 2008, 97–99.) Tannerin mukaan (2005, 12) ”toinen maahanmuuttoaalto” tapahtui 1990-luvun ja 2000-luvun alkujen välisenä aikana, jolloin maahanmuuttajien määrä Suomessa moninkertaistui. Syinä tähän ovat esimerkiksi Neuvostoliiton hajoaminen ja siitä seurannut Itämeren alueen muuttoliike sekä Suomen liittyminen Euroopan Unioniin vuonna 1995.

Suomi on ollut enemmän maastamuuttomaa ja vasta 1980-luvulta alkaen maahanmuutto on ollut yleisempää kuin maastamuutto (Jaakkola 2009, 16). Toisen maailmansodan jälkeen Suomesta muutti pois noin 730 000 henkeä, joista suurin osa noin 75 % muutti Ruotsiin. Arvioiden mukaan noin puolet heistä on palannut takaisin. Erityisesti 1960–70-luvuilla Ruotsin parempi työmarkkinatilanne oli hallitsevin syy muuttaa Suomesta. 1980-luvulla Suomen ja Ruotsin talouden ja elintason erot kaventuivat ja näin ollen myös maastamuutto väheni (ks. kuvio 1). (Korkiasaari & Söderling 2003, 3.) Suomi on ollut pitkään varsin sulkeutunut maa maahanmuuton suhteen, koska Suomi on sijainniltaan ollut syrjässä laajamittaisilta muuttoliikkeiltä. Suomen sulkeutuneisuutta maahanmuuton suhteen voidaan osittain selittää myös sillä, että Suomi joutui käyttämään sotien jälkeen paljon voimavaroja sodassa menetetyiltä alueilta siirtyneiden siirtolaisten uudelleensijoittamiseen eikä tämän vuoksi syntynyt samanlaista työvoimantarvetta kuin esimerkiksi Saksassa tai Ruotsissa. (Salmio 2000, 22.)

1970-luvun öljykriisi toi Eurooppaan runsaasti maahanmuuttajia, jolloin myös Euroopan reuna-alueiden valtiot, kuten Espanja, Italia, Portugali ja Suomi, ryhtyivät vastaanottamaan maahanmuuttajia (Forsander 2002, 17–18). Suomen geopoliittinen

asema on myös ollut yksi syy, jonka vuoksi ulkomaalaisia on pitkään pidetty turvallisuusriskinä. Varsinainen maahanmuutto alkoi Suomessa varsin myöhään 1980-luvun lopulla. Tuolloin maahanmuuttajia kohtaan oltiin varsin kielteisiä, koska maahanmuuttajien koettiin vähentävän valtion resursseja ja työpaikkoja. Suomi on kuitenkin selvinnyt maahanmuutosta hyvin ja asenteet ovat muuttuneet suvaitsevimmiksi 2000-luvun alkuun tultaessa. Tähän vaikuttaa muun muassa se, että enemmistö maahanmuuttajista on asettunut eteläiseen Suomeen, jossa maahanmuuttajia kohtaan suhtaudutaan myönteisemmin. (Paananen 2005, 460–462.)

Kuvio 1. Siirtolaisuus vuosina 1945–2006 (Tilastokeskus)

Suomessa asuvien ulkomaalaisten¹ lukumäärä on kasvanut tasaisesti 1990-luvun alusta alkaen. Vuoden 2008–2009 taitteessa ulkomaalaisia oli 143 256, joka on 2,7 % koko väestöstä (noin 5,3 milj.). Luku on huomattava verrattaessa esimerkiksi Suomessa asuviin ruotsinkielisiin, joita on väestöstä 5,4 %. (Väestörekisterikeskus 2009.) Suomen tilastoja voidaan pitää melko tarkkoina, koska Suomessa ei ole paljon tilastoimattomia maassa pysyvästi asuvia ulkomaalaisia. Suomen maahanmuuttajaväestö on moninkertaistunut verrattuna vuoden 1980 tilanteeseen, jolloin Suomessa oli noin 12 063 ulkomaalaista. Suomen maahanmuuttajaväestö on kuitenkin sekä absoluuttisesti

¹ Suomessa maahanmuuttaja-käsitteellä viitataan kaikkiin Suomessa pysyvästi asuviin ulkomaalaisiin. (Räty 2002, 11.)

että suhteellisesti Euroopan pienimpiä. (Martikainen, Sintonen & Pitkänen 2006, 31.) Ruotsissa on moninkertainen määrä maahanmuuttajia Suomeen verrattuna. Ruotsissa maahanmuuttajien määrä lisääntyi vuosien 1950–1995 välillä 200 000 ulkomaalaisesta 936 000:een. (Österberg 2000, 1.) Vuoden 2008 aikana Ruotsiin tuli 101 171 maahanmuuttajaa (Statistiska centralbyrån 2009). Euroopan unionissa (EU) on arvioiden mukaan noin 21 miljoonaa maahanmuuttajaa. Britannia, Espanja, Ranska, Saksa ja Italia ovat EU:n suurimmat maahanmuuttajamaat. (Helsingin Sanomat 15.10.2007.) Neljä tärkeintä maahanmuuttajia vastaanottavaa aluetta maailmanlaajuisesti ovat Yhdysvallat, Länsi-Eurooppa, Kanada ja Australia (Pieter van Oudenhoven 2006, 164).

Martikainen ym. (2006) jakavat Suomen maahanmuuttajaväestön karkeasti kolmeen ryhmään: länsimaista muuttaneisiin, entisen Neuvostoliiton ja Itä-Euroopan alueelta saapuneisiin ja muihin maahanmuuttajiin. Ensimmäinen ryhmä, joka muodostuu esimerkiksi suomalaisista paluumuuttajista, muodostaa koko joukosta noin kolmanneksen. Toinen ryhmä, johon kuuluu esimerkiksi paljon inkerinsuomalaisia paluumuuttajia, muodostavat noin puolet Suomen maahanmuuttajaväestöstä. Kolmas ryhmä taas muodostaa noin neljänneksen maahanmuuttajaväestöstä ja heihin lukeutuu muun muassa pakolais-, turvapaikanhakija- ja perheen yhdistämisstatuksella maahan saapuneita henkilöitä. (Martikainen ym. 2006, 31.) Suomessa suurimmat maahanmuuttajaryhmät maittain ovat venäläiset (26 909), virolaiset (22 604), ruotsalaiset (8 439), somalialaiset (4 919), kiinalaiset (4 620) ja thaimaalaiset (3 932). EU-maiden kansalaisten osuus Suomessa vakinaisesti asuvista ulkomaalaisista on 36,2 %. (Väestörekisterikeskus 2009.)

Tässä yhteydessä on hyvä avata muutamia peruskäsitteitä liittyen maahanmuuttoon. Maahanmuuttajalla, kuten aiemmin on mainittu, tarkoitetaan kaikkia eri syistä Suomeen muuttaneita henkilöitä. Ulkomaalainen taas on yleiskäsite henkilölle, joka ei ole Suomen kansalainen. Paluumuuttajiksi luokitellaan ulkosuomalaiset henkilöt, jotka palaavat Suomeen. Paluumuuttaja käsitettä sovelletaan entisiin ja nykyisiin Suomen kansalaisiin sekä entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin oleviin henkilöihin, joilla on suomalainen syntyperä. Turvapaikanhakija taas pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta, häntä ei siis vielä luokitella pakolaiseksi. (Maahanmuuttovirasto 2009.)

Pakolaiseksi taas luokitellaan ulkomaalaiset, joilla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Kiintiöpakolaisella viitataan henkilöön, jolle YK:n pakolaisjärjestö UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) on myöntänyt pakolaisaseman ja jolle on myönnetty maahantulolupa budjetissa vahvistetun pakolaiskiintiön puitteissa. Suomi on yksi maailman 15 valtiosta, jotka ottavat kiintiöpakolaisia. Suomessa otetaan 750 kiintiöpakolaista vuodessa. (Maahanmuuttovirasto 2009.) Pakolaisasema myönnetään ulkomaalaiselle henkilölle, joka on joko saanut turvapaikan Suomessa tai hän on pakolaiskiintiössä Suomeen otettu pakolaisuuden perusteella oleskeluluvan saanut ulkomaalainen. Pakolaisasema voidaan myös myöntää pakolaisaseman jo saaneen perheenjäsenelle, jolle on perhesiteen perusteella myönnetty oleskelulupa. (Ulkomaalaislaki 301/2004, 106 §.)

Maahanmuuttajat ovat alueellisesti jakautuneet eri puolille Suomea, mutta yli puolet heistä asuu Etelä-Suomessa Suomen suurimmissa kaupungeissa (ks. taulukko 1). Suurin osa maahanmuuttajista on keskittynyt pääkaupunkiseudulle. Turku on pääkaupunkiseudun jälkeen toiseksi suurin maahanmuuttajien asumiskeskittymä ja kolmantena on Tampere. (Väestörekisterikeskus 2009.)

Taulukko 1. Ulkomaalaisten asukkaiden määrä vuodenvaihteessa 2001–2002 ja 2008–2009

	Vuodenvaihte 2001–2002*	Osuus kaupungin asukasmäärästä	Vuodenvaihte 2008–2009**	Osuus kaupungin asukasmäärästä
Helsinki	28 034	5 %	38 654	6,7 %
Espoo	7 878	3,2 %	13 926	5,8 %
Vantaa	6 629	3,7 %	10 845	5,6 %
Turku	7 103	4,1 %	7 842	4,5 %
Tampere	4 850	2,5 %	6 941	3,3 %

Lähteet:

* Väestörekisterikeskus. Väestötietojärjestelmä. Taskutieto 2002.

** Väestörekisterikeskus. Väestötietojärjestelmä. Taskutieto 2009.

Suomessa maahanmuuttajat joutuvat helposti syrjinnän kohteeksi asuntomarkkinoilla pienten tulojen, vähäisen varallisuuden ja huonojen sosiaalisten verkostojen takia. Vuokra-asuminen onkin Suomessa maahanmuuttajien yleisin asumismuoto. (Juntto 2005, 44–50; ks. Beqiri 2008.) Alitolppa-Niitamon (2005, 41–42) mukaan maahanmuuttajien asumisen erityispiirteisiin kuuluvat etnisten ryhmien keskittyminen tietyille asuinalueille ja ahtaasti asuminen. Pehkosen (2006, 65) tutkimuksen tulokset

osoittavat sen, että vuokratalossa asuminen tuottaa vaikeuksia monilapsisille perheille. Erityisesti ongelmana on se, että tilavia vuokra-asuntoja ei ole riittävästi tarjolla. Maahanmuuttajien keskuudessa on myös asunnottomuutta. Helsingin maahanmuuttajapalveluiden päällikkö Sari Kariston mukaan joka neljäs kotouttamisvaiheessa oleva somali on asunnoton tai asuu puutteellisesti. Suurten perheiden asuntoja on huonosti tarjolla Helsingissä. (Helsingin Sanomat 16.11.2009.) Rastaa (2002, 37) mukaan maahanmuuttajien hajasijoittaminen eri kuntiin tekee maahanmuuttajien sopeutumisesta Suomeen lähes mahdotonta ja aiheuttaa maan sisäisen muuttoliikkeen patoamista.

3 Kotoutuminen

1980-luvulla Euroopassa kiinnitettiin huomiota ulkomaalaisten asemaan, kun maahanmuuttajien huomattiin asettuneen pysyviksi vähemmistöiksi. Keskusteluun nousi tarve integroida maahanmuuttajat yhteiskuntaan syrjäytymisen estämiseksi. Myös maahanmuuttajien poliittisiin oikeuksiin ja yhteiskunnallisten tapojen opettamiseen kiinnitettiin huomiota. Maahanmuuttajadiskurssi muuttui ja kulttuurien kohtaamisen ongelmiin kiinnitettiin enemmän huomiota: valtaväestön asenteet tuli muokata suvaitsevimmiksi ja yhteiskunnasta tuli tehdä monikulttuurinen. Ulkoiset paineet, kuten kansainväliset sitoumukset ja sopimukset, ovat ohjanneet Suomen maahanmuuttopolitiikkaa. Suomessa ensimmäinen ulkomaalaislaki tuli voimaan vuonna 1983. Maahanmuuttajien integroimiseksi suomalaiseen yhteiskuntaan kehitettiin laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta vuonna 1999. (Forsander 2002, 18–30.)

Castlesin ja Millerin (2009) tutkimuksen mukaan suunniteltu maahanmuuttopolitiikka ja kontrolloitu maahantulo estävät maahanmuuttajien syrjäytymistä ja lisäävät sosiaalista rauhaa maahanmuuttajien ja valtaväestön keskuudessa. Kauemmin maahanmuuttajia vastaanottaneet maat ovat kehittäneet lähestymistapoja, joiden avulla maahanmuuttajat saadaan osaksi yhteiskuntaa ja pidemmällä tähtäimellä kansalaisiksi. Vähemmän aikaa maahanmuuttajia vastaanottaneet alueet kuten Lähi-itä, Itä- ja Kaakkois-Aasia kuuluvat alueisiin, jotka vastustavat maahanmuuttajien pysyvää asettautumista ja kohtelevat heitä väliaikaisina vierailijoina huolimatta heidän todellisesta oleskelun pituudesta. (Castles & Miller 2009, 307–309.) Suomalaisen monikulttuurisuuspolitiikan pyrkimyksenä on hallita moninaisuutta, antaa kulttuuriryhmille tunnustettu asema ja integroida väestönosia toisiinsa. Suomen monikulttuurisuuspolitiikka tiivistyy kotouttamiseen ja sen sisällön määrittelevään lakiin. (Pyykkönen & Saukkonen 2009, 113.)

Kotouttamisen käsitettä, jota käytetään Suomessa integraatio käsitteen vastineena, alettiin käyttää Suomessa 1990-luvulla (Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2006, 13). Kotouttamista määrittelevässä laissa kotoutumisella tarkoitetaan ”maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä tavoitteena osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaan samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen”. Kotouttamisella puolestaan viitataan

toimenpiteisiin, joilla viranomaiset edistävät kotoutumista. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999, 2§.) Suomessa maahanmuuttajien kotouttamisesta vastaa sisäasiainministeriö. Kotouttamisella pyritään saattamaan maahanmuuttajat osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja sen keskeisenä tekijänä on suomen tai ruotsin kielen oppiminen. Alueellinen vastuu kotouttamisen toteuttamisesta on työvoima- ja elinkeinokeskuksilla. Kotouttamisen kehittäminen, suunnittelu ja seuranta kuuluvat kunnille. (Sisäasiainministeriö 2009a.)

Maahanmuuttajia vastaanottavien kuntien tehtävänä on laatia maahanmuuttajille kotouttamisohjelmat, jotka sisältävät kotoutumisen tukemisen toimenpiteet. Maahanmuuttajalla, jolla on oleskelulupa, kotikunta ja oikeus toimeentulotukeen, on oikeus kotoutumissuunnitelmaan ja siinä sovittuihin palveluihin. Suunnitelma tehdään yleensä enintään kolmeksi vuodeksi. Yksi toimenpide, jolla aikuiset maahanmuuttajat pyritään kotouttamaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja joka on keskeinen osa kotoutumissuunnitelmaa, on kotoutumiskoulutus. (Opetushallitus 2007, 10–11.)

Kotoutumiskoulutuksessa maahanmuuttajalle pyritään antamaan kielelliset, yhteiskunnalliset, kulttuuriset ja elämänhallintaan liittyvät valmiudet, joiden avulla maahanmuuttajat kykenevät toimimaan yhteiskunnassa tasa-arvoisena jäsenenä. Kotoutumiskoulutuksessa pyritään edistämään monikulttuurisuutta ja toisaalta myös tukemaan maahanmuuttajien oman kulttuurin säilymistä. Kotoutumiskoulutus muodostuu seuraavista opintokokonaisuuksista: alkukartoitus, suomen tai ruotsin kieli, opiskelutaidot, arjen taidot, yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus, työelämätaidot sekä valinnaiset opinnot. Näiden kokonaisuuksien lisäksi koulutukseen kuuluu ohjausta ja urasuunnittelua. Opintokokonaisuuksien laajuus vaihtelee opiskelijan pohjakoulutuksen, taitojen ja tavoitteiden mukaan. (Opetushallitus 2007, 10–14.)

Uusikylän, Tuomisen, Reuterin ja Mäkisen (2005, 35) tekemän tutkimuksen mukaan kotoutumiskoulutuksen hankinnan osalta on ilmennyt alueellista epätasa-arvoa. Koulutuksen järjestämistä erityisesti pienillä paikkakunnilla on hankaloittanut koulutukseen osallistuvien vähäinen määrä, jolloin koulutusryhmiä ei saada helposti kasaan. Pienemmillä paikkakunnilla on vaikeuksia järjestää koulutusta tehokkaasti ja taloudellisesti. Suokonauon (2008, 57) tekemässä tutkimuksessa, jossa aineisto kerättiin vuosina 2001 ja 2002, hieman alle puolet tutkimukseen osallistuneista

maahanmuuttajista joutui odottamaan yli kolme kuukautta kotoutumiskoulutukseen pääsyä, jotkut jopa vuoden. Vuoden 2005 lopussa annettiin lakimuutos (1215/2005, 11a§) koskien lakia maahanmuuttajien kotouttamista ja turvapaikanhakijoiden vastaanottamista, jossa yhtenä uutena asiana oli muun muassa se, että kotoutumissuunnitelma tulee tehdä viimeistään kahden kuukauden sisällä maahantulosta ja koulutus tai muu kotoutumiseen tähtäävä toiminta tulee voida aloittaa viimeistään kolmen kuukauden kuluttua maahantulosta.

Suokonaution (2008) tekemän tutkimuksen mukaan kotoutumiskoulutuksen hyvinä puolina pidetään suomen kielen ja yhteiskunnallisten asioiden oppimista. Tutkimustuloksista käy ilmi maahanmuuttajien kriittisyys koulutuksen suunnittelua kohtaan: jokaisen koulutuksen paikkaa ja jokaisen yksilöllistä jatkoa tulisi miettiä tarkkaan. Tutkimuksen mukaan kotoutumiskoulutus ei ole auttanut maahanmuuttajia siirtymään työelämään tai jatkamaan opintoja. Yleensä esteenä on liian heikko kielitaito. Jotkut kokevat olevansa umpikujassa, jossa heillä ei ole mitään saavutettavaa uudessa kotimaassaan, eikä takaisin vanhaan voi palata. (Soukanautio 2008, 95–105.) Uusikylän ym. (2005, 48–51) tutkimuksen mukaan kotoutumiskoulutus on vastannut hyvin odotuksia. Tutkimukseen osallistuneiden mukaan erityisen hyvänä on pidetty muun muassa opettajan asiantuntevuutta, opiskelujen aikana saatua ohjausta, opettajan ja opiskelijoiden välistä vuorovaikutusta sekä opetuksen järjestelyjen toimivuutta. Tyytymättömiä ollaan oltu muun muassa henkilökohtaisten opiskelutarpeiden, aiemman koulutuksen ja työkokemusten huomioon ottamiseen sekä henkilökohtaisen opetussuunnitelman toteutumiseen suunnitelman mukaan.

3.1 Kotoutumiseen vaikuttavia tekijöitä

Kulttuuri-identiteettejä tutkinut Stuart Hall (1999, 12, 71–72) puhuu maahanmuuttajien identiteetistä viittaamalla kulttuuriseen identiteettiin ja hybridiseen kulttuuriin. Hallin mukaan maahanmuuttajien suurin ongelma on siinä, että juuri kun he ovat oppineet olemaan maahanmuuttajia, he eivät enää voikaan olla pelkästään maahanmuuttajia, vaan heistä on tulossa uuden yhteiskunnan jäseniä. Maahanmuuttajan tila ei siis ole mikään erityisen varma. Hallin mukaan hybridinen kulttuuri syntyy, kun maahanmuuttajat

yrityvät tulla toimeen uuden kulttuurin kanssa menettämättä täysin identiteettiään. Henkilön kulttuurinen identiteetti muodostuu aina tulevaisuudesta ”joksikin tuleminen” ja menneisyydestä ”jonakin oleminen”. (ks. Hautaniemi 2004; Litja 2009.)

Maahanmuutossa tulee aina huomioida se mistä ja miksi maahanmuuttaja on lähtenyt, mihin maahan hän on saapunut sekä se, että maahanmuuttajuus on aina yksilöllinen kokemus. Huttusen tutkimuksessa (2002) nousee esille eri ryhmiä ja heidän suhteensa Suomeen paikkana. Jotkut suuntaavat Suomeen, koska oma lähtömaa ei takaa enää turvallisuutta tai Suomeen on muodostunut tarpeeksi merkittäviä kiinnikkeitä kuten työ ja ihmissuhteet. Osalle Suomi on väliaikainen paikka, jossa voi elää kunnes kotiinpaluu on mahdollista. On myös henkilöitä, jotka pitävät Suomea väliaikaisena asuinpaikkana, välietappina ennen muuttoa muualle. Toisille paluu kotimaahan ei ole mahdollista eikä Suomessa olo ole mukavaa. (Huttunen 2002, 330–346.)

Pehkosen (2006, 72–76) tutkimustulosten mukaan maahanmuuton syy on yksi kotoutumiseen vaikuttava tekijä. Maahanmuuton syyt jakavat maahanmuuttajat lähtökohtaisesti kahtia: pakon edessä muuttaneet (pakolaisuus, turvapaikanhaku) ja vapaaehtoisesti muuttaneet (perhe, työ, opiskelu). Vapaaehtoisesti muuttaneilla maahanmuutto on etukäteen suunniteltu ja uudesta maasta on paremmat tiedot sekä mahdollisesti heillä on jo olemassa olevia verkostoja.

Yhtenä tärkeänä kotoutumisen edellytyksenä pidetään kielitaitoa. Pitkällä aikavälillä suomen tai ruotsin kielen taidottomuus voi johtaa syrjäytymiseen. Kuten monissa Euroopan suurissa maahanmuuttomaissa, on myös Suomessa vaarana syntyä suurten maahanmuuttajaryhmien keskuudessa suomea osaamattomia yhteisöjä. Suomen kielen osaamattomuus perheen sisällä voi aiheuttaa riippuvaisuutta muista perheen jäsenistä. Esimerkiksi joissain kulttuureissa miehillä on tapana hoitaa kaikki perheen asiat, jolloin vaimo ei välttämättä opi käyttämään suomen kieltä. Monikulttuurisen yhteiskunnan toimivuuden kannalta on myös tärkeää säilyttää oma äidinkieli suomen kielen rinnalla. Maahanmuuttajista erityisen syrjäytymisen vaarassa ovat luku- ja kirjoitustaidottomat, jotka tarvitsevat erityistä psykologista tukea yhteiskunnassa, jossa kaikkien oletetaan olevan kirjoitustaitoisia. (Etnisten suhteiden neuvottelukunta 2005, 15–16.)

Suomen kielen taito on tärkeää myös työhön integroitumisen kannalta. Nykyään työntekijöiltä vaaditaan kielitaidon lisäksi myös vuorovaikutustaitoja ja samanmielisyyttä, jolloin maahanmuuttajat joutuvat selvästi eriarvoiseen asemaan kantaväestöön nähden. (Sektoritutkimuksen neuvottelukunta 2009, 24.) Sosiaalisilla verkostoilla ja kontakteilla on myös suuri merkitys työllistymisen kannalta (Sektoritutkimuksen neuvottelukunta 2009, 20; Forsander 2001, 63).

Suomen väestön vanheneminen lisää maahanmuuttajien kotouttamisen ja työllistämisen merkitystä. Kotoutumisen kannalta olisi tärkeää alentaa maahanmuuttajataustaisen väestön työttömyyttä. (Arajärvi 2009, 19–20.) Suurten ikäluokkien eläkkeelle jääminen tulee lisäämään ulkomaisen työvoiman tarvetta ja Suomessa tulee olemaan tarvetta koulutukseltaan eritaustaisille maahanmuuttajille (Sektoritutkimuksen neuvottelukunta 2009, 19). Kantaväestöön nähden maahanmuuttajien työttömyysaste on kolminkertainen, vaikka pääosa maahanmuuttajista on työkäisiä ja heillä on korkea motivaatio päästä työmarkkinoille. Ulkomaalaisten työllisyysaste oli noin 50 % ja työttömyysaste 20 % vuoden 2007 lopussa. Maahanmuuttajien työttömyys on alenemaan päin (ks. taulukko 2). (Arajärvi 2009, 19–20.)

Taulukko 2. Ulkomaalaisten työttömyysaste (%) vuosina 1995, 1997, 1999, 2001, 2003, 2005, 2007 ja 2009

	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009
Kaikki ulkomaalaiset	49	44	37	31	29	25	20	*
Koko väestö	20	17	14	8,8	8,2	7,6	6,1	8,2

Lähde: Tilastokeskus. Viitattu 1.2.2010 www.stat.fi.

* Tilastokeskus julkaisee tiedon kesäkuussa 2010.

Aniksen, Heiliön, Hietasen ja Marttisen (2007, 18–19) mukaan maahanmuuttajien työllisyystilanteen paraneminen osoittaa sen, että maahanmuuttajien enemmistö on integroitumassa työelämään. Maahanmuuttajien työllistymistä edesauttaa osa-aikaisten ja muiden epätyypillisten työsuhteiden merkityksen kasvu yksityisillä palvelualueilla. Tyypillisempiä maahanmuuttajien työllistämisalogoja ovat kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta sekä siivousala. Forsanderin (2007, 322) mukaan maahanmuuttajat ovat suurella todennäköisyydellä vielä vuosikymmenen maassa-asumisen jälkeen niin sanotulla patkäuralla, joka koostuu työ- ja työttömyysjaksoista.

Tilastojen mukaan työvoiman ulkopuolelle jäävien maahanmuuttajien osuus on suuri. Maahanmuuttajat ovat ikärakenteeltaan selvästi suomalaisia nuorempia ja työikäisten maahanmuuttajien määrä on huomattavasti koko väestöä suurempi. (Mikkonen 2005, 53–56.) Malmberg-Heinosen ja Julkusen (2006, 577) mukaan esimerkiksi Suomessa ja Ranskassa maahanmuuttajataustaisten naisten työttömyysaste on huomattavasti korkeampi kuin miesten. Saksassa ja Ruotsissa tilanne on taas päinvastainen.

Suomessa sukupuolten väliset erot vaihtelevat maahanmuuttajaryhmien välillä. Naisten, erityisesti musliminaisten, työllistyminen on miehiin verrattuna vaikeampaa. Sukupuolten väliset erot tasoittuvat kuitenkin ajan kuluessa (ks. Forsander 2007). Syinä naisten heikompaan työmarkkina-asemaan ovat usein koulutus, kielitaito, syrjintä ja ikä. Työmarkkinoille osallistumista voivat myös vaikeuttaa lasten hoitaminen kotona, erilaiset sukupuolijärjestelmät ja ammatilliset hierarkiat. Sukupuolen lisäksi lohkoutumista työmarkkinoilla voi tapahtua myös etnisyyden ja iän mukaan. Suurin osa maahanmuuttajista tarvitsee yhteiskunnan tukea työllistyäkseen. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 29; Sektoritutkimuksen neuvottelukunta 2009, 18–21.)

Suomen maahanmuuttajaväestöstä noin viidenneksellä on korkeakoulututkinto (Kyhä 2006, 122). Koulutustaustastaan riippumatta maahanmuuttajien työmarkkina-asema on heikompi kantaväestöön nähden (Joronen 2007, 293). Maahanmuuttajat työllistyvät usein koulutustaan vastaamattomiin töihin, pääosin matalapalkkaisille aloille ja suoritusasosiin tehtäviin, joihin suomalaista työvoimaa on vaikea saada. (Sektoritutkimuksen neuvottelukunta 2009, 17.) Kyhän (2006, 123) mukaan niin sanotut sisääntulotyöt, joilla tarkoitetaan epävakaita työsuhteita ja joissa osaaminen on jollakin tavalla rajattu, mahdollistavat kuitenkin kulttuurisen ja sosiaalisen kompetenssin sekä suomen kielen taidon kehittymisen ja toimivat monille ensiaskeleena kohti oman alan töitä. Vieraan maan tutkinnolla on vaikea päästä suomalaisille työmarkkinoille, koska ammatillisen pätevyyden osoittaminen tutkintojen tunnustamisen kautta on kallis ja vaikea prosessi.

Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työllistymistä pitkittää myös korkea kynnys vastaanottaa muuta kuin oman alan töitä. Taloudellisista syistä alemman tason töiden vastaanottaminen on kuitenkin monelle välttämätöntä ja näin ollen aiemmin hankittu koulutus vanhenee. Vaarana on myös se, että työllistyminen oman alan töihin

vaikeutuu. (Kyhä 2006, 124–126.) Erityisesti toisen polven maahanmuuttajien koulutuksen huomioiminen osoittautuu tärkeäksi: koulutuksen kautta nuoret pääsevät elämässään eteenpäin ja syrjäytymisen riski pienenee (Valtonen 1999, 29).

Liebkindin ym. (2004, 138, 195–197, 316) tutkimuksen mukaan maahanmuuttajien integroituminen sekä omiin että suomalaisiin sosiaalisiin verkostoihin oli tavallista. Noin viidesosa vastaajista oli eristynyt omiin maahanmuuttajaverkostoihinsa. Tutkimus osoitti Suomessa asutun ajan pituuden olevan yhteydessä ystävien saamiseen ja sosiaaliseen sulautumiseen. Myös tiivis yhteydenpito omien maahanmuuttajaverkoston jäseniin lisäsi tiivistä yhteydenpitoa suomalaisiin verkostoihin. Tutkimuksen mukaan hyvä suomen kielen taito selittää parhaiten maahanmuuttajien integroitumista valtaväestöön. Liebkindin ym. tutkimus perustuu laajaan koko maan kattavaan postikyselyyn, johon osallistui 2360 venäläistä, virolaista ja etniseltä taustaltaan suomalaista maahanmuuttajaa. Tutkimusaineistona käytettiin myös teemahaastattelua (N=32). Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ja selittää maahanmuuttajien elinoloja ja elämäntilannetta.

Kantaväestön hyväksyntä on yksi tärkeimmistä maahanmuuttajien kotoutumiseen vaikuttavista tekijöistä. Säävälän (2009) tutkimuksen mukaan kantaväestön asenteet ovat varsin kielteisiä ja torjuvia maahanmuuttajia kohtaan. Säävälän mukaan maahanmuuttajien suhde kantaväestöön on ratkaisevampi heidän sopeutumisen kannalta kuin integraatiopolitiikka tai kotoutumistoimet. Tutkimus on osa laajempaa FEMAGE-hanketta, jossa tutkittiin maahan muuttaneiden naisten kotoutumista ikääntyvässä yhteiskunnassa ja johon osallistui kahdeksan eurooppalaista maata. (Säävälä 2009, 5, 44–47.)

Liebkindin ja Jasinskaja-Lahden (2000, 84–90) tutkimuksen mukaan sukupuoli ja Suomessa oleskeltu aika ovat yhteydessä maahanmuuttajien kokeman syrjinnän määrään. Miehet kokivat keskimäärin enemmän syrjintää kuin naiset. Erityisesti arkielämän rasismi ja syrjintä työelämässä oli yleisempää miehille. Kauemmin Suomessa asuneet kokivat enemmän arkielämän rasismia kuin vähemmän aikaa Suomessa asuneet. Tutkimuksessa selvitettiin maahanmuuttajien (N=1146) syrjintäkokemuksia Suomessa.

Jaakkola (2009, 20, 78–81) on tutkinut suomalaisten näkemyksiä maahanmuuttajista vuosina 1987–2007. Asennetutkimusten aineistoina käytettiin koko väestöä edustavat henkilökohtaiset haastattelut, jotka suoritettiin vuosina 1987, 1993, 1998, 2003 ja 2007. Tulosten mukaan suomalaisten asenteet ovat muuttuneet suopeammiksi maahanmuuttajia kohtaan viimeisten 20 vuoden aikana. Vuonna 2007 ulkomaalaisiin työnhakijoihin ja pakolaisiin suhtauduttiin myönteisemmin Turussa, Tampereella ja Helsingissä kuin pienemmissä kaupungeissa. Vantaalla asenteet pakolaisia kohtaan olivat puolestaan kiristyneet viime vuosina. Naiset suhtautuivat maahanmuuttajia kohtaan myönteisemmin kuin miehet. Hyvin koulutetut ja hyvässä sosioekonomisessa asemassa olevat suhtautuivat myönteisemmin maahanmuuttajiin, kun taas vähän koulutetut ja heikossa sosioekonomisessa asemassa olevat kokivat maahanmuuton lisääntymisen uhkana. Jaakkolan mukaan kielteiset asenteet ovat kuitenkin vähentyneet eniten miesten, vanhempien ihmisten ja vähän koulutusta saaneiden keskuudessa. Myönteinen suhtautuminen maahanmuuttajia kohtaan lisääntyi mitä useimpia maahanmuuttajia vastaajat tunsivat.

3.2 Suomen kotouttamispolitiikka ja sen uudistuminen

Sisäasiainministeriön maahanmuutto-osasto asetti huhtikuussa 2009 hankkeen maahanmuuttajien kotouttamista koskevan lain uudistamiseksi. Nykyinen laki koskee maahanmuuttajien kotouttamisen lisäksi myös muun muassa turvapaikanhakijoiden vastaanottoa. Hanke on tarkoitus valmistella aikataulussa siten, että hallituksen esitys annetaan eduskunnalle huhtikuussa 2010. Kotouttamislain kokonaisuudistushankkeessa on tarkoitus arvioida uudelleen kotoutumista koskevat toimenpiteet ja tavoitteet sekä huomioida maahanmuutossa ja toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset. Näin ollen ei ole enää tarkoituksenmukaista säätää kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta samassa laissa. (Sisäasiainministeriö 2009b.) Hankkeessa pyritään myös selvittämään kotouttamisen viitekehystä ja tarkastelemaan kotouttamista EU:n tasolla (Sisäasiainministeriö 2009c).

Maahanmuuton lisääntyessä kotouttamislain soveltamisalaa tulee laajentaa ja täsmentää muun muassa henkilöpiirin osalta. Nykyisen kotouttamislain mukaan vain pieni osa

maahanmuuttajista, lähinnä työttömät maahanmuuttajat, pääsevät yksilöllisten kotouttamistoimenpiteiden piiriin. Kokonaisuudistuksen tarkoituksena olisi ottaa soveltamisalan piiriin maahantulon perusteesta riippumatta ne maahanmuuttajat, joiden oleskelu Suomessa arvioidaan kestävän vähintään vuoden. Kotouttamislakiin pyritään myös täsmällisemmin määrittämään kotouttamislain soveltamisalan piiriin kuuluvat henkilöt. (Sisäasiainministeriö 2009c.)

Maahanmuutto- ja eurooppaministeri Astrid Thors tähdentää sisäasiainministeriön antamassa tiedotteessa (2.11.2009) valmisteilla olevan kotouttamislain kotouttamistoimenpiteiden koskevan kaikkia maahanmuuttajia, myös nykyisessä laissa väliinpuotoajien ryhmiä kuten kotiäitejä. Thors haluaisi tehdä kotoutumissuunnitelman viranomaisia sitovaksi sekä korostaa viranomaisten ja kolmannen sektorin yhteistyön merkitystä kotouttamisen parantamiseksi. (Sisäasiainministeriö 2009d.)

Kotouttamislain kokonaisuudistuksessa halutaan myös korostaa kotouttamisen kaksisuuntaisuutta: kotoutumiseen osallistuu maahanmuuttajien lisäksi koko yhteiskunta. Nykyisestä laista selvemmin halutaan tuoda esille etnisten suhteiden edistämisen käsite ja siihen liittyvät konkreettiset toimenpiteet ja sisällöt sekä sisällyttää ne kotouttamisohjelmaan. Kotoutumissuunnitelmaan ja sen laadintaan liittyen pyritään kirjaamaan entistä selkeämmin uudessa laissa. Pohdinnassa on esimerkiksi kotoutumissuunnitelman antamat ja asettamat oikeudet ja velvoitteet maahanmuuttajalle ja viranomaiselle. Nykyisessä laissa muun muassa kotoutumiskoulutuksen säädöspohja on melko heikko ja sitä pyritään kehittämään lainsäädännöllä. (Sisäasiainministeriö 2009c.)

Hallituksen puolivälitarkastelussa huhtikuussa 2009 päätettiin kokeilulain valmisteluista, jonka tarkoituksena on edistää maahanmuuttajien kotouttamisen edistämistä poikkihallinnollisilla toimenpiteillä. Kokeilun tavoitteena pyritään löytämään uusia ja innovatiivisia keinoja kotouttamiseen. Kokeilulakityöryhmä on luovuttanut ehdotuksensa Osallisena Suomessa -ohjelmasta (ks. taulukko 3) Thorsille 18.11.2009. (Sisäasiainministeriö 2009e.) Vuoden 2010 aikana tarkoituksena on kehittää koulutusmalli ja valita hankkeeseen noin kymmenen kokeilukuntaa hakemusten perusteella. Varsinainen koulutus aloitetaan vuonna 2011 ja hanketta olisi tarkoitus jatkaa vuoden 2013 loppuun. (Sisäasiainministeriö 2010b.)

Taulukko 3. Osallisena Suomessa -ohjelman kolme kotoutumisen polkua

	Polku 1. Työmarkkinoille suuntaavat maahanmuuttajat	Polku 2. Erityistä tukea tarvitsevat maahanmuuttajat	Polku 3. Lapset ja Nuoret
Kohde-ryhmä	1. henkilöt, joilla työllistymisen edellytykset muttei työpaikkaa 2. henkilöillä työpaikka Suomessa	kotiäidit, vähäisen koulutustaustan omaavat, luku- ja kirjoitustaidottomat, oppimisvaikeuksista kärsivät, iäkkäät, muut erityistä tukea tarvitsevat	1. varhaiskasvatusikäiset lapset 2. oppivelvolliset lapset ja nuoret, oppivelvollisuusiän ylittäneet alle 18-v nuoret
Tavoitteet	lisätä työllistymisvalmiuksia, saattaa kotoutumiskoulutus ja työssä oppiminen tukemaan tehokkaammin toisiaan, antaa työssä oleville mahdollisuus parantaa kielitaitoa ja yhteiskunnan tuntemusta	lisätä maahanmuuttajien kielellisiä/yhteiskunnallisia valmiuksia, tehostaa kokonaistilanne huomioon otta- vaa ohjausta palveluihin ja tuki- muotoihin, kytkeä kolmas sektori tehokkaammin mukaan	tehostaa varhaiskasva- tuksen merkitystä ko- toutumisen tukena, taa- ta perusopetuksessa riit- tävä kielitaito ja jatko- koulutukseen pääsyn edellytykset
Toimen- piteet	Ryhmä1: Kattava osaamis- ja tarve- kartoitus ja kotoutumis- tai koulu- tussuunnitelman laatiminen, kotou- tumiskoulutusta koskevat toimen- piteet, jatkotoimenpiteet, jos maa- hanmuuttaja ei alkuvaiheen jälkeen työllistynyt Ryhmä2: vapaaehtoista kieli- ja yhteiskuntaan perehdyttävää koulutusta	Kattava osaamis- ja tarvekartoitus ja kotoutumissuunnitelman laatimi- nen moniammatillisena perheen ko- toutumissuunnitelmana, kotou- tumiskoulutusta koskevat toimen- piteet, jatkotoimenpiteet	Ryhmä1: Päiväkotien toimintaan osallistumi- sen lisääminen, esiöpe- tukseseen osallistumisen lisääminen, kolmannen sektorin rooli Ryhmä2: Perusopetuk- seen valmistavan ope- tuksen saatavuuden li- sääminen tarpeiden mu- kaisesti, suomi/ruotsi toisena kielenä opetus, oman äidinkielen ope- tuksen lisääminen, pe- rusopetuksen lisäope- tus, muut kotoutumista tukevat toimenpiteet, tehokas jatkokoulutuk- sen ohjaus, yhteistyö koulun ja perheen välil- lä, kolmannen sektorin rooli

Lähde: Kokeilulakia valmisteleva strategiatyöryhmä. 2009. Maahanmuuttajien tehokkaan kotouttamisen kolme polkua - Kokeilulaila toteutettava alkuvaiheen ohjausmalli Osallisena Suomessa. Sisäasiainministeriön julkaisuja 33/2009. Sisäasiainministeriö: Maahanmuutto. Tulostettu 19.11.2009 <http://www.intermin.fi/julkaisu/332009>.

Osallisena Suomessa -hankkeen avulla pyritään tehostamaan kotouttamisen alkuvaihetta pääpainona maahanmuuttajien työllistyminen ja yhteiskunnallisten valmiuksien lisääminen kielikoulutuksen ja yhteiskuntaan perehdyttävän koulutuksen kehittämisen kautta. Ohjelman avulla pyritään varmistamaan pääsy kotouttamistoimenpiteisiin mahdollisimman pian maahantulon jälkeen. Hankkeen kohderyhmänä ovat maahanmuuttajat, joiden on tarkoitus jäädä pysyvästi Suomeen. Hankkeessa pyritään huomioimaan maahanmuuttajien erilainen lähtötilanne ja tuen tarve. (Kokeilulakia valmistava strategiatyöryhmä 2009.)

3.3 Akkulturaatio

Amerikkalaiset antropologit ovat jo vuonna 1880 ottaneet akkulturaatio-käsitteen käyttöön kuvaillakseen kulttuurin muutosta, jossa kaksi erilaista kulttuurista ryhmää kohtaavat. Kuitenkin vasta vuonna 1936 tehtiin ensimmäinen merkittävä akkulturaatioon liittyvä tutkimus Redfieldin, Lintonin ja Herkovitsin toimesta. (Jasinskaja-Lahti 2000, 6.) Akkulturaation käsitteellä kuvattiin jo tuolloin kokonaisessa kulttuurissa tapahtuvia myös yhteisön rakenteisiin ulottuvia muutoksia. Akkulturaation käsite yleistyi myös sosiologian piirissä Milton Gordonin kautta 1960-luvulla. Gordonin mukaan akkulturaatio on yksi assimilaation eli sulautumisen ulottuvuuksista ja merkitsee sitä, kuinka laajasti vähemmistö omaksuu valtaväestön kulttuurin. Sosiologien piirissä integraation käsitettä käytettiin myös kuvaamaan akkulturaatiota. (Liebkind ym. 2004, 46–47.)

Antropologien akkulturaation käsitteen rinnalle nousi kulttuurien välisessä psykologiassa käsite psykologinen akkulturaatio 1960-luvulla. Psykologisen akkulturaation tarkoituksena oli kuvata enemmän yksilön kokemia muutoksia. Sopeutumisen, mukautumisen ja sulautumisen käsitteitä on käytetty vaihtoehtoisesti akkulturaation käsitteen rinnalla tai ainakin pidetty toisistaan riippuvaisina kuvailemaan maahanmuuttajien kokemaa muutoksen prosessia. (Jasinskaja-Lahti 2000, 24–25.) Psykologisella akkulturaatio näkemyksellä tarkoitetaan yksilössä tapahtuvia tietoisia ja tiedostamattomia muutoksia hänen kohdatessaan uuden kulttuurin ja yrittäessään sopeutua siihen. Näkemyksessä korostuu sulautumisen käsite, koska yksilön uskotaan

akkulturoituvan sitä enemmän mitä enemmän hän omaksuu valtaväestön kulttuurista. (Liebkind ym. 2004, 48.)

Berryn (2006, 34–35) mukaan uuteen kulttuuriin sopeutumista voidaan kuvata kuvion 2 mukaisella nelikenttämallilla, jossa on kuvailtu neljää erilaista akkulturaation strategiaa etnisten ryhmien kohdatessa. Assimilaatiosta puhutaan, kun yksilö ei halua ylläpitää omaa kulttuuriaan ja etsii päivittäin vuorovaikutusta muihin kulttuureihin. Assimilaation käsitteelle päinvastainen on separaation käsite, jota käytetään kuvailemaan yksilöä, joka haluaa pitää alkuperäisestä kulttuuristaan kiinni ja välttää yhteyttä muihin kulttuureihin. Kun yksilöllä on kiinnostusta sekä säilyttää oma kulttuuri ja identiteetti että ylläpitää suhteitaan muiden kulttuuriryhmien kanssa, puhutaan integraatiosta eli akkulturaation tavoitetilasta. Marginalisaatiolla kuvataan yksilöitä, jotka eivät juuri halua säilyttää omaa kulttuuriaan eivätkä halua suhteita muihin kulttuuriryhmiin².

		Kulttuuriperinnön ja oman identiteetin säilyttäminen tärkeää	
		Kyllä	Ei
Eri etnisten ryhmien välisten suhteiden ylläpitäminen tärkeää	Kyllä	Integraatio (kotoutuminen)	Assimilaatio
	Ei	Separaatio	Marginalisaatio

Kuvio 2. Berryn akkulturaatiomalli (Berry 2006, 35)

Berryn nelikenttämalli pohjautuu oletukselle, että jokaisella yksilöllä on vapaus valita miten he haluavat osallistua kulttuurien välisiin suhteisiin. Näin ei kuitenkaan aina ole. Esimerkiksi integraation strategiaa on mahdollista käyttää vain silloin, kun valtakulttuuri on avoin ja kulttuurisen moninaisuuden salliva. Jotta integraatio saavutettaisiin, tarvitsee sekä valtaväestön että vähemmistöryhmien hyväksyä jokaisten kulttuurisesti erilaisten ihmisten oikeudet samassa yhteiskunnassa. (Berry 2006, 35–36.) Tässä tutkimuksessa, kuten muutenkin Suomessa puhuttaessa maahanmuuttoon liittyen,

² Robert E. Park (1928) on tuonut tunnetuksi marginaalisaation käsitettä ”marginaali-ihmisen” (marginal man) idean kautta. Toisin kuin Berry, Park korostaa marginaalisaation olevan esim. siirtolaisuudesta aiheutuva kulttuurinen hajautuminen, jossa ihmiset ajatuessaan uuteen ympäristöön kokevat ettei heitä kelpuuteta sinne jäseniksi. (ks. myös Järvinen & Jahnukainen 2001.)

integraatio käsitteen vastineena käytetään kotoutumisen käsitettä (Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2006, 13).

Maahanmuuttajien akkulturaatiostrategioiden rinnalla Berry (2006, 34–38) esittää vastaanottavaa yhteiskuntaa kuvaavan nelikentän (ks. kuvio 3). Yhteiskuntaa, jossa kulttuuriperinnön ja -identiteetin säilyttäminen sekä kontaktien ylläpitäminen valtaväestön kanssa eri etnisten ryhmien välillä koetaan tärkeäksi, kutsutaan monikulttuuriseksi. Tälle päinvastainen yhteiskunta harjoittaa ulossulkevaa politiikkaa, jossa vähemmistön ei haluta säilyttävän omia kulttuurisia piirteitään eikä heidän kanssaan myöskään haluta olla vuorovaikutuksessa. Yhteiskunnassa, jossa vähemmistön halutaan omaksuvan valtaväestön kulttuurin ja unohtavan oman taustansa, vallitsee Berryn mukaan sulatusuunipolitiikka. Segregoituneessa yhteiskunnassa koetaan tärkeäksi etnisten ryhmien oman kulttuuriperinnön säilyttäminen, mutta ei kuitenkaan pidetä tärkeänä ylläpitää eri etnisten ryhmien välistä kontaktia.

		Kulttuuriperinnön ja oman identiteetin säilyttäminen tärkeää etnisille ryhmille	
		Kyllä	Ei
Etnisten ryhmien välisten suhteiden ylläpitäminen tärkeää	Kyllä	Monikulttuurinen yhteiskunta	Sulatusuuni
	Ei	Segregoitunut yhteiskunta	Ulossulkeva yhteiskunta

Kuvio 3. Vastaanottavan yhteiskunnan akkulturaatiostrategiat (Berry 2006, 35)

Pieter van Oudenhovenin (2006, 165–170) mukaan valtioiden vaikutusta maahanmuuttajien sopeutumiseen on tutkittu vähän. Pieter van Oudenhoven oli vuonna 2002 mukana tutkimusryhmässä, jossa tutkittiin kulttuurisesti homogeenisen maahanmuuttajaryhmän akkulturaatiota kolmessa eri maassa; Kanadassa (N=861), USA:ssa (N=417) ja Australiassa (N=284). Tutkimustulosten mukaan kaikissa kolmessa maassa maahanmuuttajat samastuvat nykyiseen yhteiskuntaansa enemmän kuin alkuperäiseen. Pieter van Oudenhovenin mukaan tämä tulos on varsin mielenkiintoinen, koska varsinkin Kanadan politiikka on todella hyväksyväinen maahanmuuttajien oman kulttuurin säilyttämistä kohtaan. Tulosten mukaan Kanadassa, yhdessä maailman

monikulttuurisimmassa maassa, asuvat maahanmuuttajat ovat parhaiten sopeutuneita uuteen yhteiskuntaan. Tulosten mukaan tutkittavat maahanmuuttajat suosivat eniten integraatiota (45 %) ja assimilaatiota (29 %) akkulturaation strategioista. Samankaltaisia tuloksia, joissa maahanmuuttajat samastuvat enemmän uuteen yhteiskuntaan ja suosivat integraatiota akkulturaation välineenä, on havaittavissa myös muissa tutkimuksissa (ks. Berry, Kim, Power, Young & Bujaki 1989; Donà & Berry 1994).

Pohjoismaiden ICSEY (International Comparative Studies of Ethnocultural Youth) projektin tutkimustulosten mukaan integraatio oli suosittu ja toimiva tapa akkulturaation välineenä. Pohjoismaista tutkimukseen osallistuivat Suomi, Norja ja Ruotsi. Useat indikaattorit viittaavat siihen, että toisen polven maahanmuuttajanuoret tulevat akateemisesti melko hyvin toimeen ja vakiinnuttavat asemaansa kehittyvässä monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Tutkimuksen mukaan Suomessa, toisin kuin Ruotsissa tai Norjassa, syrjintää kokevat enemmän valtaväestöstä selkeästi erottuvat maahanmuuttajat. Kaikissa kolmessa tutkimukseen osallistuneessa maassa viranomaiset ovat puuttuneet syrjintään julkisilla paikoilla ja sen estämiseksi on otettu käyttöön toimenpiteitä. (Westin 2006, 377–382; ks. Jasinskaja-Lahti 2000.)

Akkulturaatiota koskeva tutkimus on hyvin laajaa ja käsitteelle on paljon määritelmiä. Akkulturaation malleja on useita, mutta ne voidaan jakaa kahteen pääryhmään: akkulturaatiota pidetään joko yksisuuntaisena prosessina kohti sulautumista valtakulttuuriin tai kaksisuuntaisena prosessina, jonka tuloksena voi olla monikulttuurisuus. Akkulturaation voi ymmärtää tilana tai prosessina, joista ensimmäistä näkemystä pidetään yleisempänä. Tutkimus, jossa akkulturaatio nähdään tilana, mitataan akkulturaation astetta tai määrää tietyssä ajankohtana. Prosessina akkulturaatiolla taas tarkoitetaan ajan kuluessa tapahtuvia muutoksia toisen kulttuurin kanssa tekemisissä olevissa ryhmissä tai yksilöissä. Käytännössä akkulturaation tutkiminen on hankalaa. Tutkimustulokset riippuvat siitä, mitä kulloinkin pidetään akkulturaation osoituksena. Myös akkulturaation eri määritelmät johtavat siihen, että tutkimuksia mitataan eri tavoin. Esimerkiksi yksisuuntaisissa malleissa yksittäisen tekijän uskotaan heijastavan akkulturaation astetta. (Liebkind ym. 2004, 49–55.)

Tässä poikkileikkaustutkimuksessa akkulturaation astetta tai määrää mitataan tietyssä ajankohtana, joten akkulturaatio ymmärretään enemmän tilana. Akkulturaation astetta

mitataan tutkimushetkellä ja sitä pyritään arvioimaan muun muassa vastaajien oman näkemyksen kautta Suomeen sopeutumisesta ja heidän tämänhetkisestä tyytyväisyydestä omaan elämään Suomessa. Akkulturaatioon tuloksena maahanmuuttajien hyvää tai huonoa kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan pyritään kuvaamaan liikunnan yhteyksien avulla.

Liebkindin ym. (2004, 55–58) mukaan vähäisen akkulturaatioon ilmenemismuotoina voidaan pitää esimerkiksi valtakielen taidon puutetta tai sosiaalista eriytymistä valtaväestöstä. Sen sijaan työttömyyttä tai toimeentulovaikeuksia ei voida pitää akkulturaatioon ilmenemismuotoina, vaan ne voivat vain haitata akkulturaatiota ja tilapäisesti aiheuttaa sen epäonnistumista. Tietyt sosiaaliset taustatekijät kuten ikä, sukupuoli, asuinalue, maassaoloaika ja sosioekonominen asema vaikuttavat myös akkulturaatioon. Akkulturaatio liittyy kiinteästi sosiaalisiin suhteisiin ja osallistumiseen ja näin ollen syrjäytymisen, integraation ja kotoutumisen käsitteisiin.

4 Liikunnan yhteys kotoutumiseen

Liikunnan harrastamista ja vapaa-ajanviettoa ohjailevat tottumukset ja säännönmukaisuudet ovat jokaisessa kulttuurissa erilaiset. Jotta liikuntaa voidaan käyttää kotoutumisen välineenä, on ymmärrettävä erilaisten kulttuurien erityisyydet ja eroavaisuudet. Erilaisuuden hyväksyminen on yhteiskunnassamme tavoiteltavana ja hyvänä pidetty asia. Suvaitsemattomuuden taustalla ovat yleensä pelko ja epävarmuus, jotka korostuvat esimerkiksi taloudellisen niukkuuden ja työttömyyden aikana. Maahanmuuttajan sopeutuminen uuteen kotimaahansa edellyttää suvaitsevaisuutta. Uuteen maahan sopeutumisessa maahanmuuttajan on löydettävä identiteettinsä uudelleen. Oman identiteetin määrittelyalue voi olla työn lisäksi liikuntaharrastus. Maahanmuuttajan kotoutumista helpottavat arkiset ja käytännönläheiset asiat. Liikunta ja urheilu ovat elämänläheisiä tapoja, joiden avulla ihminen voi toteuttaa itseään ja luoda yhteyksiä toisiin ihmisiin. (Myrén 1999, 28–37.)

Kati Myrénin (1999, 86–116) maahanmuuttajille tehdyn liikuntatutkimuksen mukaan liikunta ja ulkoilu ovat maahanmuuttajille kolmanneksi tärkein ajanviettotapa. Lähes kaikki tutkimukseen osallistuneet harrastivat vähintään kerran viikossa liikuntaa. Useimpien tutkimukseen osallistuneiden mukaan omassa kotimaassaan liikunta on nuorten ja lasten sekä opiskelijoiden harrastus. Tärkeäksi ajanviettotavaksi koetaan seurustelu perheenjäsenten ja ystävien kanssa. Tärkeimpiä syitä liikunnanharrastamiselle on tutkimuksen mukaan sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen, terveyden ja kunnan kohottaminen sekä kilpailu. Monet haastateltavat toivovat tutustuvansa suomalaisiin liikuntaharrastusten kautta. Myrén selittää liikunnan kolmatta sijaa sillä, että haastateltavien mukaan suomalaisiin liikuntaryhmiin on suhteellisen vaikea mennä mukaan ja suomalaisiin on yleensä melko vaikea tutustua. Myös kielitaito koettiin liikunnan harrastamisen esteenä. Tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajat kokivat saaneensa liian vähän tietoa erilaisista liikuntamahdollisuuksista.

Myrénin tutkimustulokset osoittavat, että liikuntaharrastukset tai muut maahanmuuttajille mielekkäät ja merkitykselliset vapaa-ajanviettomahdollisuudet voivat nopeuttaa ja helpottaa maahanmuuttajien kotoutumista Suomeen. Myrén painottaa kuitenkin sitä, että kotoutuminen tapahtuu vähitellen ja vasta maahan tulleilla

on myös tarve olla kontaktissa oman maan edustajien kanssa. Kotoutuminen tulee nähdä prosessina, jossa maahanmuuttajat yhä enenevässä määrin osallistuvat uuden kotimaansa yhteiskunnan instituutioihin. Myrénin tutkimus toteutettiin haastattelujen (N=22) ja kyselylomaketutkimuksen (N=226) avulla. (Myrén 1999, 24–26, 116–117.)

Honkasalon, Harisen ja Anttilan (2007, 22–45) monikulttuuristen nuorten arkeen ja vapaa-ajanviettoon liittyvän tutkimuksen mukaan harrastaminen ja vapaa-aika merkitsevät monille monikulttuurisille perheille muutakin kuin osallistumista yhteiskunnallisiin ja kollektiivisiin tapahtumiin. Oman kulttuurin painottaminen on vanhemmille tärkeämpää kuin nuorille: suomalaistumisen paineet nousevat usein kaveripiiristä ennemmin kuin nuorelta itseltään. Tutkimukseen osallistuvat nuoret ovat liikuntapainotteisia ja liikunnan harrastamisen sekä sosiaalinen että terveydellinen puoli on hyvin tiedostettu. Kaikki harrastukset eivät ole luonteeltaan monikulttuurisia kuten skeittaaminen. Tällöin nuoret kokevat usein ennakkoluuloja valtaväestöltä. Jotkut ovat saaneet vanhemmilta tukea harrastukseen ja toisten vanhemmat taas painottavat enemmän koulutusta. Vaikka harrastustoiminnassa nousee usein esille suomalaisten suosimia lajeja, koetaan urheilu monikulttuurisuutta edistävänä toimintana.

Krouwelin ym. (2006, 175–177) tekemien tutkimusten mukaan etnisten ryhmien välinen vuorovaikutus ei ole spontaania urheilutoiminnassa, vaikka urheilu tarjoaa enemmän mahdollisuuksia muiden ihmisten kohtaamiselle kuin monet muut sosiaaliset tapahtumat. Urheilutoiminnan katsotaan enemmän vahvistavan jo olemassa olevaa identiteettiä. Krouwelin ym. mukaan urheilun avulla maahanmuuttajat etsivät suojaa ja hetkellistä pakopaikkaa muiden saman etnisen ja kulttuurisen taustan omaavien parista. Tutkimusten mukaan esimerkiksi maahanmuuttajaryhmien väliset jalkapallo-ottelut lisäävät kilpailua ja syrjintää. Krouwel ym. varoittavat urheilusta ja sen toiminnan ympärille luodusta ruusuisesta kuvasta, että urheilun avulla integroidaan uusia ryhmiä ja selvittää etnisten ryhmien väliset jännitteet elämän eri alueilla.

Hosperin ym. (2007) tekemän tutkimuksen mukaan akkulturaatio ei välttämättä lisää fyysistä aktiivisuutta vapaa-ajalla. Hosper ym. poikkileikkaustutkimuksen kohdejoukkona (N=768) oli Hollannissa asuvat nuoret turkkilaiset maahanmuuttajat. Tutkimuksessa pyrittiin löytämään käsitys vapaa-ajan fyysisen aktiivisuuden ja akkulturaation yhteydestä seuraavien määrittävien tekijöiden avulla: lasten saaminen,

ammatin mukanaan tuoma fyysinen aktiivisuus tai ei-houkutteleva asuinympäristö. Tulosten mukaan vastaajat, jotka olivat enemmän hollantilaiseen kulttuuriin orientoituneita ja joilla oli enemmän sosiaalisia kontakteja kantaväestöön, olivat vapaa-ajallaan fyysisesti aktiivisempia kuin vähemmän akkulturoituneet henkilöt. Tämä kuvio ilmeni vastaajien joukossa, joilla ei ollut mitään edellä mainittuja määrittäviä tekijöitä.

Suomessa monikulttuurisuuden näkyvin ja tunnetuin muoto on liikunta. Lähes kaikki maahanmuuttajayhdistykset järjestävät liikuntatoimintaa Suomessa. Maahanmuuttajayhdistyksistä suurin osa on niin sanottuja etniskulttuurisia yhdistyksiä, joiden jäsenet ovat tietyn etnisen tai kansallisen ryhmän edustajia. Näiden yhdistysten pääasiallinen tarkoitus on edistää tämän ryhmän kulttuurista vuorovaikutusta ja kiinteyttä esimerkiksi pitämällä kiinni lähtömaassa harrastetuista lajeista. Tarkoituksena on tällöin korostaa kollektiivisten narratiivien tuottaminen, joissa käsitellään kaipua kotiin eli lähtömaahan. Liikunnan avulla ”kulttuurisesta kodista” lähtemään joutuneen kansa imaginaarisesti palaa kotimaahansa. Toisaalta liikunnan avulla voidaan esitellä omaa kulttuuria ”ulkopuolisille”. Liikuntatoiminnassa kotouttamiskeskustelua tuottavat pääosin seuraavat tahot: kotouttamis- ja monikulttuurisuusyhdistykset sekä projektit ja suurin osa monietnisisistä yhdistyksistä. Näiden tahojen toiminnassa liikunta kytkeytyy integraation yleisiin päämääriin kuten maahanmuuttajien syrjäytymisen ehkäisemiseen ja yhteiskunnalliseen aktivoimiseen. (Pyykkönen 2006, 34–39.)

Maahanmuuttajia kannustetaan liikunnan avulla ottamaan kontaktia suomalaisiin, puhumaan suomea ja tutustumaan suomalaisiksi miellettyihin liikuntamuotoihin samalla kuitenkin edistäen oman kielen ja kulttuurin säilymistä. Kotoutumisessa kotoutujan katsotaan olevan ei-eheä henkilö, joka pyrkii eheytyään samastumalla valtaväestöön. Yhdistyskentällä uusia tulokkaita ovat viime vuosina liikuntayhdistykset, joissa useat lajit ovat universaaleja, kuten jalkapallo, lentopallo, tanssi ja jumppa. Jalkapallon katsotaan olevan lajina lähes kaikki yhdistys- ja kulttuurirajat ylittävä, paitsi sukupuolten välisen rajan. Etnospesifejä lajeja ovat esimerkiksi Afganistanissa suosittu lentopallo, Lähi-idässä suosittu paini ja Venäjällä suosittu nyrkkeily. (Pyykkönen 2006, 35–40.)

Kim (2009) pohtii artikkelissaan sitä miten monikulttuurista liikunta ja urheilu Suomessa on. Kimin mukaan yhteiskunnan yleinen suhtautuminen urheiluun luo

tärkeän kontekstin nuoren liikuntasuhteen kehittymiselle. Kimin mukaan maahanmuuttajilta menee usein suhteellisen pitkä aika ennen kuin on päässyt mukaan urheiluharrastuksiin. Syynä tähän on suomen kielen taidottomuus. Kim ihmettelee Suomen kotoutumistoimenpiteitä ja valtion käytänteitä siitä, etteivät he tue riittävästi koulun ulkopuolista vapaa-ajan harrastamista, vaikka vapaa-ajan keskeisyys on Suomessa selvää. Suomessa urheilu ei tavoita syrjäytyneitä tai huono-osaisempia ihmisiä. Urheilujärjestöissä ja varojen jaossa tulisi huomioida monikulttuuristen nuorten yksilölliset tarpeet. Urheilutoimintaa markkinoitaessa tai osallistumiskynnystä madaltaessa olisi hyvä lähestyä koko perhettä ja näin ollen auttaa esimerkiksi nuoria pääsemään toimitsija-, päättäjä- ja valmennustehtäviin. (Kim 2009, 166–171.)

Pyykkösen ja Saukkosen (2009, 114–117) artikkelin mukaan sekä kunnat että nuorisojärjestöt ja -yhdistykset pitävät monikulttuurisuutta merkittävänä nuorisotyön osana, vaikka melko harva toimijataho on kuitenkaan valmis toiminnassaan kiinnittämään erityishuomiota monikulttuurisiin nuoriin. Pakolaiset ja muut maahanmuuttajat halutaan asettaa samaan asemaan muiden kansalaisten kanssa ja usein maahanmuuttaja-asiainhallinnossa maahanmuuttajien omien yhdistysten tehtäväksi katsotaan toiminnan järjestäminen nuorten omalla äidinkielellä.

Opetusministeriön syyskuussa 2009 antaman tiedotteen mukaan koulutus, kulttuuri ja kansalaistoiminta edistävät maahanmuuttajien kotoutumista. Opetusministeriön uusien maahanmuuttopoliittisten linjausten mukaan ”maahanmuuttajien tarpeista pyritään huolehtimaan ensisijaisesti osana koulutuksen, kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön normaaleja järjestelmiä”. Tiedotteen mukaan myös liikuntapolitiikassa pyritään luomaan eri väestöryhmien välistä yhteistoimintaa, joka edistää osallisuutta ja yhteistoimintaa. Kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin painottaa kotoutumisen rinnalla maahanmuuttajien oman kulttuurin, identiteetin ja kielen tukemisen tärkeyttä. Wallinin mukaan erityisesti nuoriso- ja liikuntajärjestöt voivat vaikuttaa pääväestön ja maahanmuuttajien välisten suhteiden parantamiseen. Wallin kiteyttää ajatuksensa: ”esimerkiksi jalkapallossa säännöt ovat samat kaikille ihonväristä riippumatta”. (Opetusministeriö 2009.)

Opetusministeriön vuoden 2009 maahanmuuttopoliittisissa linjauksissa korostetaan kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toimialojen tärkeyttä maahanmuuttajien

onnistuneessa kotoutumisessa ja työllistymisessä. Linjauksissa tuodaan esille myös muiden maiden oletus liikunnan ja urheilun toimivuudesta kotouttamistarkoituksessa. Urheilun kansainvälisyyttä ja pelisääntöjen tunnettavuutta painotetaan hyvänä välineenä kontaktien luomisessa ja toimintaan osallistumisessa vieraassa maassa. Liikuntaa ei ole kuitenkaan tuotu mukaan kotoutumissuunnitelmiin tai kotoutumiskoulutukseen. (Opetusministeriön maahanmuuttopoliittiset linjaukset 2009.)

Maahanmuuttajien liikuntatoiminta on organisoitunutta ja maahanmuuttajataustaisia urheiluseuroja toimii tällä hetkellä yli 50. Näiden kattojärjestöinä toimii SLU ry:n jäsenjärjestö FIMU ry (Suomen Monikulttuurinen liikuntaliitto ry) ja opetusministeriön erillismäärärahoihin tukema Liikkukaa ry (Liikuntaa ja kulttuuria kansainvälisesti LIIKKUKAA ry). (Opetusministeriön maahanmuuttopoliittiset linjaukset 2009.)

Vuonna 2000 perustettu järjestö Liikkukaa ry pyrkii toiminnallaan edistämään aktiivista osallistumista, kulttuurien monimuotoisuutta ja tasavertaisia mahdollisuuksia suomalaisessa yhteiskunnassa liikunnan ja muun kulttuuritoiminnan avulla. Liikkukaa ry tukee ajatusta liikunnan vaikutuksista sosiaalisten suhteiden ja hyvinvoinnin edistäjänä sekä työskentelee integraation ja suvaitsevaisuuden puolesta. Järjestö on mukana useissa eri hankkeissa ja projekteissa liittyen maahanmuuttajien integroimiseen liikunnan avulla. (Liikkukaa ry.) Liikkukaa ry:n toiminnanjohtaja Christian Thibault korostaa jalkapallon, maailman suosituimman urheilun, tärkeyttä etnisen harmonian promootiossa. Jalkapallon pelaamisella oli osuutta myös Liikkukaa ry:n perustamisessa. Liikkukaa ry on opetusministeriön rahoittama yhdistys, joka työskentelee integraation ja suvaitsevaisuuden puolesta. (65 Degrees North 10.6.2009.)

4.1 Liikuntakulttuuri

Liikuntakulttuuri koostuu muun muassa seuraavista osa-alueista: koululiikunta, nuorisourheilu, opiskelijaliikunta, kunto- ja harrasteliikunta, työpaikkaliikunta, erityisryhmien liikunta, hyötyliikunta, ilmaisuliikunta, kilpa- ja huippu-urheilu sekä penkkiurheilu. Liikuntakulttuuri toimii osittain yhteiskunnan panosten, taloudellisten

resurssien, liikuntaympäristöjen sekä työ- ja tietotaidon, varassa. Liikuntakulttuuri nähdään tänä päivänä osana yhteiskuntaa ja sen tuotoksia. (Miettinen 2000, 19–20.)

Liikuntakulttuuri on muuttunut Suomessa 1900-luvun alkupuolen elinkeinoliikunnasta nykyiseen kaupalliseen välineliikuntaan. Maatalousyhteiskunnassa 1900-luvun alussa Suomessa ei ollut varaa eikä tarvetta tuottaa liikuntapalveluja. Teollistuminen edesauttoi osaltaan liikuntakulttuurin kehittymistä. Ennen toista maailmansotaa suosittuja liikuntalajeja olivat muun muassa voimistelu, juoksu, hiihto ja paini. Vuonna 1920 perustettu valtion urheilulautakunta liitti ensimmäisen kerran urheilun kansanterveyden edistämiseen. Kilpaurheilun merkitys kasvoi olympiakisoissa menestymisen ansiosta ja penkkiurheilu voimistui 1930-luvulta alkaen. Sotien jälkeen 1950-luvulla liikunta- ja urheilupaikkoja korjattiin sekä rakennettiin avustusten avulla. Suurin liikuntaharrastajaryhmä tuolloin olivat lapset ja nuoret. (Zacheus 2008, 63–74.)

1960–1970-luvuilla suuremmissa kaupungeissa siirryttiin urheilurakentamisesta liikuntarakentamiseen. Kuntourheilu kasvatti suosiotaan 1960-luvulla. Kuntien vastuulla oli tuottaa liikuntapalveluja ja kansalaisjärjestöjen tehtävänä puolestaan oli kansalaisten liikkumisen organisoiminen. Liikunta virallistettiin vuonna 1980 säädetyin liikuntalain myötä. 1990-luvulla liikunta kaupallistui ja uusia liikuntalajeja syntyi nopeaan tahtiin. Liikuntakulttuuri koki murroksen liikuntalajien lisääntyessä ja monipuolistuessa sekä liikunnan käsitteen laajentuessa. (Zacheus 2008, 77–87.)

Fyysinen liikkuminen muodostaa ihmisen terveyden, hyvinvoinnin ja tasapainon perustan. Liikkumisen avulla ihminen jaksaa käydä töissä ja säilyttää kontrollin elämästään. Suomalaisissa kouluissa opetetaan liikuntaa, koska liikunnan aloittaminen nuorena motivoi tekemään liikkumisesta jokapäiväistä. Säännöllinen liikkuminen estää myös joidenkin yleisempien sairauksien muodostumista. (Huotari, Heinonen, Niemelä & Salminen, 2003, 4.) Säännöllisen liikkumisen avulla voi vaikuttaa muun muassa sydän- ja verisuonitauteihin, lihavuuteen, osteoporoosiin, paksusuolen syöpään ja aikuisiän sokeritautiin. Terveyttä edistävän liikunnan suositus on 30 minuuttia kohtuullisesti rasittavaa päivittäistä fyysistä aktiivisuutta, joka voi koostua erillisistä osioista ja sisältää hyöty- ja arkiliikuntaa. (Vuolle 2000, 25–26.) Liikkumisella on suuri merkitys jo varhaislapsuudessa. Lapsen kasvulle, kehitykselle ja terveydelle fyysinen aktiivisuus on tärkeää, koska liikunta muun muassa vahvistaa luustoa, tuo lihaksistolle

tarvittavaa räsitusta, harjoittaa motorisia taitoja ja voi välillisesti edistää tiedollista, sosiaalista sekä tunteiden ja tahdon kehitystä. (Numminen 2000, 49.)

Viimeisten vuosikymmenten aikana Suomeen on kehitetty yksi maailman parhaista liikunnan peruspalvelujärjestelmistä. Taloudellisten vaikeuksien takia palvelujen tarjonnassa on kuitenkin kuntien välillä eroja: palvelujen taso on kyetty parhaiten säilyttämään eteläisen Suomen talousalueilla. Suomalaisessa yhteiskunnassa ei kuitenkaan ole selkeästi tunnistettavissa liikuntaharrastusten määräytymistä luokkajohjaisista intresseistä. Aikaisempien tutkimusten mukaan lähes 60 % aikuisista pitää liikuntaa ja urheilua selkeänä ykkösenä harrastuksista. Aikuisväestölle tutuin liikkumismuoto on niin sanottu hyötyliikunta kuten marjastus, puutarhanhoito ja kalastus. Vuolleen mukaan omakohtainen liikuntaharrastus on aktiivisinta koulutetun ja taloudellisesti hyvin toimeentulevien väestön keskuudessa. Vähemmän koulutusta saaneet henkilöt ovat puolestaan aktiivisia passiivisen urheiluviihteen seuraajia. Työssäkäyvät pienten lasten äidit ovat taas passiivisempia kuin työssäkäyvät lapsettomat naiset. (Vuolle 2000, 25–32.)

Merkittävä osa suomalaisesta väestöstä ei liiku terveytensä kannalta riittävästi. Terveysliikunnan edistämisen tarve tulee seuraavien vuosien aikana olemaan merkittävä. Vaikka Suomessa on laaja liikuntapaikkaverkosto, on laadussa ja tavoitettavuudessa alueellisia eroja. (Vuori & Miettinen 2000, 110.) Liian vähäinen liikkuminen on kansanterveysongelma kaikissa teollistuneissa maissa, vaikka ihmiset ovatkin tietoisia liikunnan terveellisyydestä. Lisääntynyt paikallaolo niin koulussa, työelämässä kuin kotona on vähentänyt fyysistä aktiivisuutta. 1970-luvulta lähtien ylipainoisten miesten ja naisten määrä on kasvanut tasaisesti. (Lintunen 2007, 25–27.) Nuoriin kohdistuvat liikuntatutkimukset osoittavat, että nuorten hyötyliikkuminen on vähentynyt: liikkuminen sekä kouluun että harrastuksiin tapahtuu useimmiten autokyydillä (ks. Koski & Tähtinen 2005; Zacheus, Tähtinen, Rinne, Koski & Heinonen 2003). Zacheus (2005, 69) puhuu nykypäivän nuorista teknistyneen liikunnan sukupolvena korostaen nuorten harrastavan yhä enemmän välineliikuntaa ja vähemmän perinteisempiä kestävyyslajeja.

Zacheus ym. (2003) tarkastelevat tutkimuksessaan eri liikuntaikäpolvien suhdetta liikuntaan. Tarkastelun pohjana käytetään laajaa turkulaista liikuntatutkimusta. Lapset ja

nuoret suhtautuvat liikuntaan myönteisesti ja suosivat enemmän joukkuelajeja. Liikunnan harrastamisessa korostuu sosiaalisuus. Lapsille ja nuorille liikuntaseurat ovat tärkeitä ja niiden pariin hakeudutaan aiempaa nuorempina. Arkiliikunta on vähentynyt, vaikka liikunnan harrastaminen on yleistynyt lasten ja nuorten keskuudessa. Työikäiset harrastavat pääasiassa kevyttä liikuntaa, jolla terveydentilan ylläpitäminen onnistuu, ei sen parantaminen. Suosituimpia urheilulajeja olivat kävely, pyöräily ja uinti. Ikääntyneet harrastavat työikäisiä useammin liikuntaa, vaikka liikkuminen ei ole yhtä tehokasta työikäisiin verrattuna. Ikääntyneiden liikunta koostuu kuntoilulajeista (kuten kävelystä) ja luontoliikunnasta (kuten marjastus ja kalastus). Ikääntyneet kokevat liikunnan tuovan enemmän sisältöä elämään ja ylläpitävän henkistä hyvinvointia. (Zacheus ym. 2003, 98–101, 148–151, 189–191.)

Bergin (2006) tekemän tutkimuksen mukaan jokapäiväinen liikkuminen talvella on vähentynyt vuosien 1981–2002 välillä. Ikäjakamien mukaan eniten liikunta on vähentynyt 10–14-vuotiaiden ja yli 65-vuotiaiden joukossa. Jokapäiväinen liikkuminen on puolestaan lisääntynyt kesäisin varsinkin ikäryhmässä 10–14-vuotiaat. Suosituimpia harrastuksia koko väestön keskuudessa tutkimusaikavälillä olivat kävely, pyöräily ja uinti. (Berg 2006, 143–152.)

Fyysisen aktiivisuuden lisääminen ja työkyvyn säilyttäminen ovat länsimaiselle yhteiskunnalle erityinen haaste. Julkiselle sektorille aiheutuvia suoria terveystaloudellisia kustannuksia on arvoilta 100–200 miljoonaa euroa vuodessa ja epäsuoria kustannuksia puolestaan noin 100 miljoonaa euroa. Epäsuoria kustannuksia aiheutuu myös yksityiselle sektorille noin 300 miljoonaa euroa. Liikunnan lisäämisen vaikutukset näkyvät selvästi yksilötasolla elämänlaadun kokonaisvaltaisena parantumisenä ja työelämässä muun muassa sairauspoissaolojen vähenemisenä sekä työn tuottavuudessa. (Laakso 2007, 19.)

1990-luvun puolessa välissä aloitettiin liikunnan suvaitsevaisuustyö valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti. Suvaitsevaisuustyötä pohtimaan ja linjaamaan perustettiin erillinen liikuntajärjestöjen työryhmä maaliskuussa 1996. Samaan aikaan Suomen liikunta ja urheilu ry (SLU) sai opetusministeriön myöntämän valtionavustuksen jaettavaksi järjestöille suvaitsevaisuutta edistäviin hankkeisiin. Ensimmäisen vuoden teemana käytettiin Euroopan neuvoston rasismien vastaisen kampanjan iskulausetta

”Kaikki erilaisia - kaikki samanarvoisia”. Suvaitsevaisuustyön perustana on liikuntalaki, jonka tavoitteena on edistää suvaitsevaisuutta ja monikulttuurisuutta. Suvaitsevaisuustyön mottona pidetään sitä, että liikunnan avulla ihmiset voivat tutustua toisiinsa ja oppia hyväksymään erilaisuutta. Liikuntaa pidetään siis kaikkien yhteisenä kielenä. Suvaitsevaisuustyössä halutaankin korostaa liikunnan ja urheilun merkitystä mahdollisuuksien edistäjänä. Suvaitsevaisuushankkeiden tarkoituksena on maahanmuuttajien liikuntaharrastusmahdollisuuksien parantamisen lisäksi estää rasismia, poistaa ennakkoluuloja ja auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan uuteen kotimaahansa. (Myrén 2003, 20–23.)

Hannu Itkosen (1997, 71–72) mukaan liikunta ja urheilu sisältävät runsaasti suvaitsevaisuutta mahdollistavia toimintoja. Liikunnan ja urheilun tapahtumissa näkyy monikulttuurisuus ja median kautta liikunnasta ja urheilusta välittyy sen kansainvälisyys. Itkonen korostaa teoksessaan myös liikunnan ja urheilun suvaitsemattomuuden monialaisuutta; syrjintä perustuu rasismiin ja ennakkoluulojen lisäksi myös taloudelliseen syrjäytymiseen, hallitsevan kulttuurin syrjäyttäviin käytäntöihin ja erilaisiin tasa-arvokysymyksiin. Itkonen korostaa köyhyserojen näkyvän paitsi kansainvälisesti myös valtioiden sisällä. Epätasa-arvoisuus ulottuu liikunnan alueelle kulutusmahdollisuuksien heiketessä.

Liikuntakulttuurin sanotaan heijastavan yhteiskunnan arvoja. Urheilun tieteellistyminen on johtanut suuria maita suosivaan vaatimustason nousuun. Urheilun osaksi liitetään nykyään myös laittomuutta ja niin sanottua tuloskeinottelua. Kuitenkin urheilua voidaan pitää yhtenä maapallon kansainvälisimmistä liikkeistä, joka lisää kulttuurien kohtaamista ja keskinäistä yhteisymmärrystä. Urheilun ja liikunnan toimet liittyvät myös maailmanlaajuisiin tasa-arvon kysymyksiin. Esimerkiksi huippu-urheilumenestys on laajimmillaan kansakunnan menestys ja voi siten osaltaan ylläpitää ja uusintaa maiden ja alueiden välistä eriarvoisuutta. Kilpaurheilussa arvostetaan vain voittajia ja menestyneitä. Toisaalta lajien jatkuva lisääntyminen vaikuttaa urheilukulttuuriin siten, että urheilusuoritukset ovat usein myös ylikansallisia: huippu-urheilun taustajoukot saattavat koostua eri maiden edustajista ja näin ollen kunnian saaminen oman maan piikkiin ei välttämättä onnistu. Itkonen ja Sänkiaho toteavat artikkelissaan liikunnan ja urheilun olevan laaja-alaisena toimintana merkittävä kansainvälisen ymmärryksen lisääjä. (Itkonen & Sänkiaho 2000, 191–206.)

4.2 Liikunta poliittisessa keskustelussa

Chakerin (2004) tekemässä tutkimuksessa Suomen liikuntaan liittyvä lainsäädäntö luokitellaan Pohjois-Eurooppalaisten maiden tapaan niin sanottuun ei-interventionistiseen (non-interventionist) ryhmään. Chaker kuvailee tämän ryhmän lainsäädäntöä joustavaksi. Chakerin mukaan Suomessa liikuntalain myötä tietty järjestys ja kontrolli yhdistyvät merkittävään vapauteen, jossa esimerkiksi urheiluyhdistykset voivat tehdä rakenteellisia muutoksia vapaammin ilman uuden lain täytäntöönpanoa. (Chaker 2004, 7–10.)

Suomessa liikuntalain tarkoituksena on edistää liikuntaa, väestön terveyttä ja hyvinvointia. Liikuntalain mukaan liikunnan avulla pyritään myös edistämään tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta sekä tukemaan kulttuurien moninaisuutta. Liikuntalain mukaan valtion ja kuntien tehtävänä on luoda yleiset edellytykset liikunnalle. Liikuntalaissa korostetaan kuntien velvollisuutta ottaa liikunnan kehittämisessä huomioon myös erityisryhmät. (Liikuntalaki 1054/1998, 1§, 2§.) Kuntalaissa määritellään tarkemmin kunnan tehtävät. Kuntien tulee pyrkiä edistämään asukkaidensa hyvinvointia. Kuntalain mukaan kunnat hoitavat sille laissa säädetty tehtävät itse tai yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa. (Kuntalaki 1375/1995, 1§, 2§.) Suomen perustuslaki turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapaudet ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassamme. Suomen perustuslain mukaan kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia eikä ketään saa asettaa eri asemaan ilman hyväksyttävää perustetta. (Suomen perustuslaki 731/1999, 1§, 6§.)

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman (2007) mukaan liikuntapolitiikalla pyritään edistämään väestön hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä elämän eri vaiheissa. Erityinen painopiste on lasten ja nuorten liikunnassa. Arkiliikunnan edellytyksiä pyritään parantamaan ja liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna vahvistetaan. Tarkoituksena on myös vahvistaa liikunnan laaja-alaista tasa-arvoa kansallisessa liikuntaohjelmassa määriteltävien suuntaviivojen mukaisesti. Hallitusohjelmassa painotetaan myös sitä, että suvaitsevaisuus ja mahdollisuuksien tasa-arvo ovat oikeudenmukaisen yhteiskunnan perusta.

Vuoden 2008 joulukuussa valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksen liikunnan edistämisen linjoista, jossa valtioneuvosto sitoutuu edistämään liikunnallista elämäntapaa sekä kannustaa kansalaisia, yhteisöjä ja julkishallintoa toimimaan liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Julkishallinnolla on keskeinen tehtävä liikunnan edistämisessä. Liikuntalain mukaan liikunnan yleisten edellytysten luominen on valtion ja kuntien tehtävä. Liikunnallisuuden lisäämiseksi ja edistämiseksi tarvitaan myös eri hallinnonalojen sitoutumista, yhteistyön tehostamista eri kansalaisjärjestöjen kanssa ja kansalaisten liikunnallisen omavastuun lisäämistä. (Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista 2009.)

Liikkumattomuuden taustalla oleviin syihin voidaan vaikuttaa julkisen sektorin toimin samalla tukien kansalaisten liikunnallisia valintoja sekä vahvistaen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoisuutta. Valtioneuvosto asettaa tavoitteeksi liikuntaharrastusten ja fyysisen aktiivisuuden lisäämisen elämänkulun kaikissa vaiheissa ja etenkin työikäisten omavastuun lisäämisen liikunnan alueella. Erityinen huomio kiinnitetään liikuntaerojen kaventamiseen ja liikunnan kannalta marginaalissa olevien väestöryhmien liikunnallisuuden tukemiseen. (Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista 2009.)

Suomessa liikuntajärjestelmää pidetään epätarkkana ja tavoitteiltaan moninaisena. Liikuntakulttuurin tilan ja kehityksen arviointia ei voida seurata tiivistetysti, koska luotettavia indikaattoreita tai systemaattista arviointijärjestelmää ei ole onnistuttu kehittämään. Pitkäaikaista seuranta on hankaloittanut myös se, että liikuntahallinnon tavoitteita on uudistettu vuosikymmenen välein. Myös valtion ja kuntien välinen liikunnan tiedonvaihto on vähentynyt 1990-luvulta. Erityisesti vertailutiedon puute haittaa liikuntatoiminnan seuranta myös kunnissa. (Liikkuva ja hyvinvoiva Suomi 2010-luvulla 2008, 57–58.)

Kansainvälisessä vertailussa Suomen katsotaan olevan enemmän edelläkävijä kuin seuraaja laaja-alaisen liikuntapolitiikan ansiosta. Läntisissä maissa liikunnan edistämisen kehityslinjat ovat samansuuntaisia ja liikuntapolitiikan ydin on organisoidussa liikunnassa sekä sen tuottamassa kilpa- ja huippu-urheilussa. Liikuntapolitiikan tavoitteisiin on lähiaikoina nostettu kuntoliikunta ja useissa maissa

myös kevyempi, terveyttä edistävä liikunta. Liikunta määritellään terveyden ja hyvinvoinnin välineeksi. (Liikkuva ja hyvinvoiva Suomi 2010-luvulla 2008, 59–60.)

Vuonna 2007 Euroopan unionin (EU) liikuntapoliittinen yhteistyö vahvistui komission julkaistua yhteistä liikuntapolitiikkaa käsittelevän asiakirjan. Tämä niin sanottu valkoinen kirja pyrkii asettamaan tavoitteita ja jatkuvuutta EU:n epäviralliselle liikuntapoliittiselle yhteistyölle, koska toistaiseksi Euroopan unionilla ei ole toimivaltaa urheilun alalla. Monien EU-maiden ja muiden läntisten maiden yhtenä huolenaiheena 2000-luvun liikuntaohjelmien taustalla on väestön lihominen, elintapasairauksien lisääntyminen ja väestön vanheneminen. Liikunnan odotetaan esimerkiksi hillitsevän terveydenhuoltokuluja. Länsimaisen liikuntapolitiikan lähtökohta on liikuntaa kaikille - Sport for All. Ohjelmatyössä korostetaan esimerkiksi vähemmistöryhmien liikuntaedellytysten turvaamista. (Liikkuva ja hyvinvoiva Suomi 2010-luvulla 2008, 60–61.)

Liikunnan merkitystä maahanmuuttajien sosiaalisessa integraatiossa korostettiin Euroopan neuvostossa ensimmäisen kerran Portugalissa vuonna 1979 pidetyssä seminaarissa (Sport for Immigrants), johon osallistui 14 maata. Seminaarissa korostettiin muun muassa seuraavia johtopäätöksiä: urheilun kautta maahanmuuttajilla on mahdollisuus tutustua syntyperäiseen väestöön ja siten ylittää mahdolliset kieli- ja kulttuuriesteet. Seminaarissa painotettiin myös jokaisen oikeutta osallistua liikuntaan (Sport for All). Toinen Euroopan neuvoston seminaari (Sport for Immigrants), joka keräsi koolle kymmenen maata, pidettiin Portugalissa vuonna 1982. Seminaarissa pyrittiin kartoittamaan keinoja, joilla maahanmuuttajien osallistumista liikuntaan ja liittymistä seuroihin voitaisiin helpottaa. Euroopan neuvoston seminaari Sport for All – From Theory to Practice järjestettiin Suomessa 1993. Seminaari kokosi Suomeen alan asiantuntijoita 19 jäsenmaasta. Seminaarissa ilmeni se, että monissa maissa julkiset varat ohjataan edelleen huippu-urheiluun ja näin ollen teema Sport for All jää liian vähäiselle huomiolle. (Council of Europe and Sport 1998, 81–110.)

Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen väestökomiteassa keväällä 2006 tehtiin esitys päätöslauselmaksi urheilun hyödyntämisessä maahanmuuttajien integroimisessa. Esityksessä painotetaan urheilun ja liikunnan tuomia mahdollisuuksia integroida maahanmuuttajat yhteiskuntaan (Council of Europe 2006). Euroopan

neuvoston Suomen valtuuskunnan varajäsenen Kalevi Olinin mukaan urheiluseurat koetaan väyläksi, jonka kautta maahanmuuttajat voivat osallistua aktiivisina kansalaisina yhteiskuntaan. Sosiaalinen vuorovaikutus ja suvaitseva ilmapiiri liikunnan kentällä helpottavat integroitumista. (LUM 2006.)

4.3 Liikuntasuhde

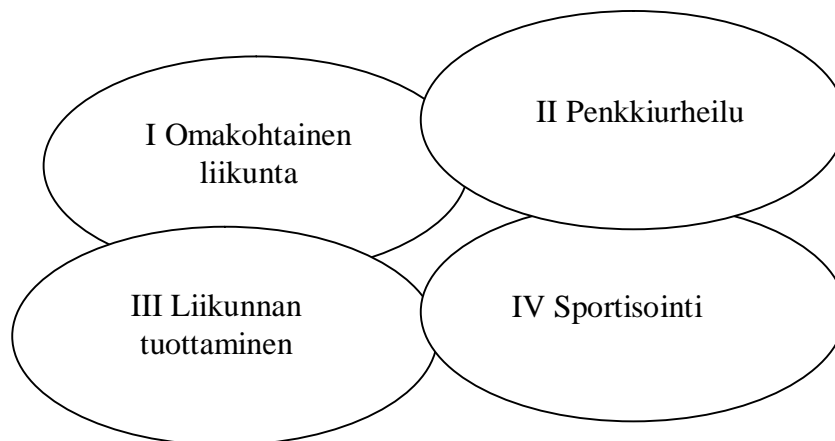
Liikunnan ja urheilun voi nähdä kulttuurisesti rakentuvana sosiaalisena maailmana, jossa yksittäisen ihmisen suhtautuminen ja asettuminen vaihtelevat elämänkaaren aikana. Liikuntasuhteen kautta yksilö kohtaa liikunnan sosiaalisen maailman ja sen kulttuuriset merkitykset. Kosken (2004) mukaan ”yksittäisen ihmisen liikuntasuhde viittaa paitsi henkilön konkreettisiin liikuntasuorituksiin, myös hänen muuhun asennoitumiseensa ja suhtautumiseensa liikuntakulttuuriin, sen osa-alueisiin ja siihen liittyviin yksittäisiin merkityksiin”. Koski on käyttänyt Unruhin (1979) sosiaaliseen maailmaan osallistujien jaottelua (ks. taulukko 4) kuvatakseen osallistumistamme liikunnan sosiaaliseen maailmaan: jollakin liikunnan osa-alueella voimme olla tietämättömiä muukalaisia ja toisella osa-alueella taas asiantuntevia sisäpiiriläisiä. (Koski 2004, 190–191.)

Taulukko 4. Unruh`n (1979) luokitus: sosiaaliseen maailmaan osallistujien neljä eri ideaalityyppiä

	Muukalainen	Turisti	Regulaari eli vakio-osallistuja	Insaider eli sisäpiiriläinen
sosiaalinen läheisyys toimintoihin	epäileväinen ja ennakkuulooinen suhtautuminen, voivat olla hetkellisesti mukana tai ovat mukanaolon raja-alueella	utelias ja kiinnostunut suhtautuminen, saattavat osallistua lyhytaikaisesti	ovat integroituneet sosiaaliseen maailmaan ja sen toimintaan, sitoutuneita	elämänpiiri ja identiteetti saattavat vahvasti rakentua merkitysten varaan, vahvasti sitoutuneita
tietämys sosiaalisesta maailmasta	kyseisen maailman merkitykset eivät ole auenneet	kykenevät havainnoimaan jonkin verran, merkityksellisyys jää usein pinnalliseksi	ymmärtävät kulttuurisia merkityksiä, merkitysten ymmärtäminen syvenee kiinnittymisen jatkuessa	syvällä sosiaalisessa maailmassa, luovat ja ylläpitävät sosiaalisen maailman merkityksiä

Lähde: Koski, P. 2004. Liikuntasuhde – liikunnan kohtaaminen kulttuurisesti rakentuvana sosiaalisena maailmana. Teoksessa K. Ilmanen (toim.) Pelit ja kentät: kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 189–208.

Koski (2004; 2008) hahmottaa neljä keskeistä osa-aluetta jäsentäessään liikuntasuhdetta (ks. kuvio 4). Ensimmäinen osa-alue rakentuu omakohtaisesta liikunta-aktiivisuudesta, joka muodostuu eri aktiviteeteista, toiminnan intensiteetistä ja tarkoituksesta sisältäen sekä vapaa-ajan liikkumisen että arkiliikunnan. Kosken mukaan tällä osa-alueella ilmikäyttäytyminen kuvastaa liikuntasuhdetta selkeästi. Aktiivikilpaurheilijan, joka lukeutuu osallistumistyyppiltään insaideriksi, liikuntasuhde poikkeaa paljon esimerkiksi liikuntaan varauksellisesti suhtautuvasta muukalaisesta. Toinen osa-alue viittaa liikunnan ja urheilun seuraamiseen sekä tapahtumapaikoilla että joukkotiedotusvälineiden kautta. Kosken mukaan toiminta voidaan pelkistää penkkiurheiluksi, vaikka käsitteellä viitataan kilpaurheilun seuraamista laajemmalle. Tämän osa-alueen syvemmän kiinnostuksen syntyminen edellyttää Kosken mukaan oppimisprosessia, jossa lajin merkitysrakenteet avautuvat. (Koski 2004, 192–193; Koski 2008, 158.)

Kuvio 4. Liikuntasuhteen neljä osa-aluetta (Koski 2004; 2008)

Kolmas osa-alue viittaa liikunnan tuottamiseen. Vaikka liikunta ja urheilu ovat usein omatoimisia harrastuksia, on Suomessa myös paljon eri tavoin organisoitua liikuntaa. Liikunnan tuottajista puhuttaessa Koski viittaa liikunnan parissa ammatikseen työskentelevien ja kansalaistoiminnan parissa työskentelevien lisäksi henkilöihin, jotka tuottavat liikunnallisia aktiviteetteja esimerkiksi perhepiirissä tai kaveriporukoissa.

Kosken mukaan Unruh`n osallistujatyypittely toimii erityisen hyvin tällä osa-alueella. Neljäs osa-alue, sportisointi, viittaa enemmän prosessiin, jonka kautta liikunta ja sen merkitykset ovat läpäisseet koko elämäntavan. Tällöin liikuntaan kytkeytyvät merkitykset eivät suoranaisesti liity liikuntaan tai urheiluun. Kosken mukaan viime aikoina sportisointi on ilmennyt kaikenlaisten toimintojen kilpailullistamisella ja urheilullistamisella, kuten eukonkannon, saunomisen ja sääskien tappamisen kilpailuilla. (Koski 2004, 193–194; Koski 2008, 159.)

Tässä tutkimuksessa Kosken teoriaa liikuntasuhteesta käytetään siten, että neljäs osa-alue eli sportisointi jätetään huomiotta. Sportisoinnilla viitataan laajempaan, koko ihmisen elämäntavan läpäisseeeseen prosessiin. Tämä tutkimus pyrkii löytämään liikuntasuhteeseen liittyviä merkityksiä, joita sportisoinnin osa-alueen tarkastelu ei suoraan tule tuottamaan. Koska tutkimuksen tarkoituksena on enemmän luoda kuvaa maahanmuuttajien liikuntasuhteesta ja sen yhteydestä kotoutumiseen, on perusteltua rajata sportisointi tämän tutkimuksen ulkopuolelle. (ks. Kim 2009.)

Tässä tutkimuksessa maahanmuuttajien omakohtaista liikuntaa pyritään tarkastelemaan yhtä laajana käsitteenä kuin Koski (2004; 2008) on sen määritellyt. Penkkiurheilun osa-alueetta pyritään tarkastelemaan tutkimalla sitä miten usein maahanmuuttajat seuraavat urheilua katsomosta tai televisiosta ja sitä mitä lajeja seurataan eniten. Maahanmuuttajien liikunnan tuottamisen osa-alueetta tarkastellaan enemmän liittyen urheiluseuroissa toimimiseen sekä liikkujana että liikunnan tuottajana. (ks. Zacheus 2008.)

5 Tutkimuksen toteuttaminen

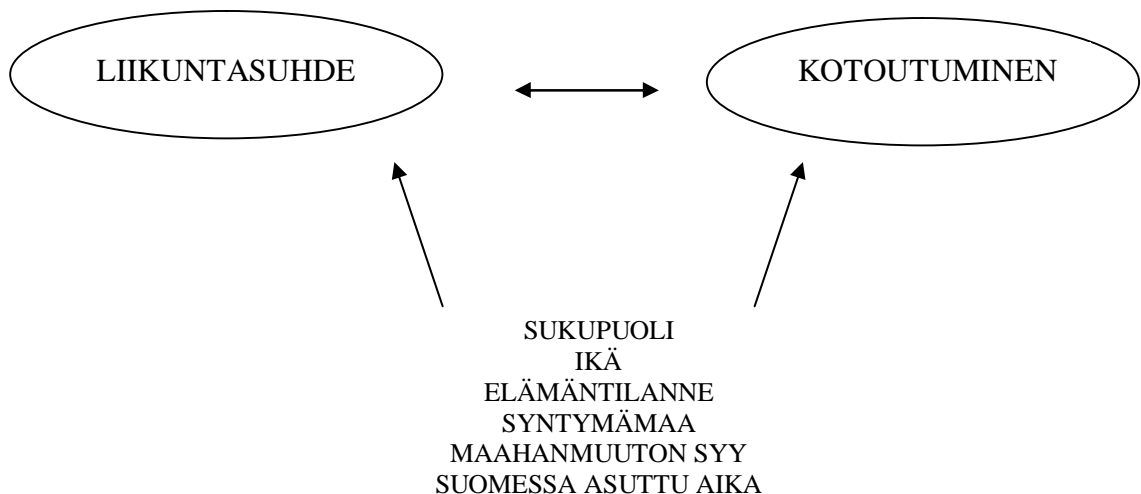
5.1 Tutkimuskysymykset

Maahanmuuttajien määrä niin Euroopassa kuin tämän myötä Suomessakin on lisääntynyt viimeisten vuosikymmenten aikana. Monikulttuurisuuden lisääntyminen on herättänyt paljon keskustelua ja näin ollen maahanmuuttotutkimuskin on lisääntynyt. Maahanmuuttajien kotoutumiseen on kiinnitetty erityistä huomiota viime aikoina kotouttamislain uudistussuunnitelmien myötä. Kuitenkin tutkimus liikunnan vaikutuksesta kotoutumiseen on vähäistä. Tästä syystä ja aiheen yhteiskunnallisen merkittävyyden takia tämän tutkimuksen kohteena ovat maahanmuuttajien liikuntasuhde ja heidän näkemyksensä liikunnan vaikutuksesta kotoutumiseen. Tutkimuskysymykset ovat muotoutuneet seuraavasti:

1. Minkälainen maahanmuuttajien liikuntasuhde on?

2. Minkälainen yhteys maahanmuuttajien liikunnan ja kotoutumisen välillä on?

Maahanmuuttajien liikuntasuhdetta sekä näkemyksiä liikunnan ja kotoutumisen välisestä yhteydestä pyritään tarkastelemaan myös suhteessa seuraaviin sosiodemograafisiin tekijöihin: sukupuoli, ikä, elämäntilanne, syntymämaa, maahanmuuton syy ja Suomessa asuttu aika.

Kuvio 5. Tutkimusasetelma

5.2 Tutkimusaineisto ja -menetelmä

Tutkimus edustaa yhtä kvantitatiivisen tutkimuksen perinteistä tutkimustyyppiä eli survey-tutkimusta. Survey-tutkimuksen keskeisempänä aineistonkeruumenetelmänä pidetään kyselyä. (Hirsjärvi ym. 2009, 191–193.) Tutkimusaineistona tässä tutkimuksessa käytetään Turun yliopiston Kasvatustieteiden laitoksella vuoden 2009 alussa käynnistyneen Liikunnan merkitys maahanmuuttajien akkulturaatiossa - tutkimusprojektin kyselylomakeaineistoa (N=387)³. Aineisto on kerätty vuoden 2009 syksyn ja talven aikana. Aineiston ulkopuolelle jätettiin kahdeksan kyselylomaketta, jotka olivat joko kokonaan tyhjiä tai erittäin vähän täytettyjä.

Kyselylomaketutkimus toteutettiin Turun ja Helsingin seudulla sekä Salossa ottamalla sattumanvaraisesti yhteyttä maahanmuuttajien parissa työskenteleviin järjestöihin ja organisaatioihin⁴. Yleisesti ottaen tutkimukseen osallistuneet järjestöt/organisaatiot/yhdistykset toimivat maahanmuuttajien koulutuksen, kotoutumiskoulutuksen, vapaa-ajan vieton ja/tai suomen kielen kurssien järjestäjinä. Tällä toteutustavalla pyrittiin keräämään mahdollisimman laaja tutkimusaineisto lyhyessä ajassa. Aineistonkeruu toteutettiin kontrolloidun kyselyn avulla, jotta vastausprosentti olisi mahdollisimman korkea.⁵

Tutkimuksessa käytettiin molempia kontrolloidun kyselyn muotoja: informoitua kyselyä ja henkilökohtaisesti tarkistettua kyselyä. Informoitu kysely toteutetaan siten, että tutkija jakaa lomakkeet henkilökohtaisesti paikassa, jossa hänen kohdejoukot ovat tavoitettavissa. Tämän kyselyn etuna on se, että tutkija voi kyselyä jakaessaan kertoa tutkimuksen tarkoituksesta, selostaa kyselyä ja vastata kysymyksiin. Informoidussa kyselyssä vastaajat täyttävät lomakkeet omalla ajallaan ja palauttavat lomakkeet joko postitse tai johonkin sovittuun paikkaan. Henkilökohtaisesti tarkistettu kysely

---

³ Aineiston määrä lisääntyi vuoden 2010 keväällä 12 vastauksella. Nämä ovat kuitenkin jätetty pois tästä tutkimuksesta, koska aineiston käsittely aloitettiin ennen tietoa uusista vastauksista.

⁴ Kyselyyn osallistuneet jakautuivat asuinpaikungeittain seuraavasti: Turun seudulta 257, Helsingin seudulta 55, Salosta 53 ja muualta 6. Yhteensä 16 jätti kertomatta asuinpaikkonsa.

⁵ Tarkkaa vastausprosenttia ei pystytä antamaan. Tarkkaa vastaajajoukon määrää ei tiedetä, koska ei esim. tiedetä kuinka monta maahanmuuttajaa yhteyshenkilön oli mahdollista tavoittaa ja kuinka moni heistä kieltäytyi.

toteutetaan siten, että lomakkeet lähetetään kyselypaikkaan postitse ja noudetaan henkilökohtaisesti ilmoitetun ajan kuluttua. Tällöin tutkija voi noudon yhteydessä keskustella tutkimukseen liittyvistä kysymyksistä.⁶ (Hirsjärvi ym. 2009, 196.)

Informoitu kyselyaineisto kerättiin pääosin kahden tutkimusavustajan⁷ voimin siten, että he menivät sovittuna aikana kyselypaikkoihin ja olivat paikan päällä vastaamassa kysymyksiin kunnes kaikki halukkaat olivat täyttäneet lomakkeensa. Näin ollen informoidun kyselyaineistonkeruussa on molempien kontrolloidun kyselyn muotojen tunnuspiirteitä. Kyseinen aineistonkeruumenetelmä koettiin tehokkaaksi ja tuolloin vastausprosentti nousi lähes sataan.

Pieni osa tutkimuksen aineistosta kerättiin myös siten, että lomakkeet postitettiin yhteyshenkilölle kyselypaikkaan ja tietyn ajan kuluttua yhteyshenkilö postitti täytetyt lomakkeet takaisin. Näin ollen tutkijalla, yhteyshenkilöllä tai vastaajilla ei ollut mahdollisuutta kysymysten esittämiseen kyselyn aikana tai kyselyn jälkeen muuta kuin sähköpostitse tai puhelimitse.

Kyselylomake esitettiin pienellä ryhmällä. Varsinaista kyselylomaketta muotoiltiin esitestauksen avulla ja kysymyksiä pyrittiin muodostamaan helpommin ymmärrettäviksi (ks. Soininen 1995). Kyselylomakkeen rakennetta muotoiltiin myös asiantuntevien tutkijoiden avulla. Jotta mahdollisimman moni tutkimukseen osallistuvista saattoi vastata kyselylomakkeeseen omalla äidinkielellään, kyselylomake käännettiin Turun tulkikeskuksessa kahdeksalle eri kielille: albania, arabia, englantia, kurdi, ranska, somali, venäjä ja vietnam. Omankielisen lomakkeen tarkoituksena oli varmistaa vastausten saaminen mahdollisimman monelta.

Kyselylomakkeessa maahanmuuttajien liikuntasuhdetta ja näkemyksiä liikunnan vaikutuksesta kotoutumiseen selvitettiin varsin seikkaperäisesti (ks. liite 1). Taustatietojen (ikä, sukupuoli) lisäksi kysyttiin maahanmuuttajien syntymämaata, vanhempien syntymämaata sekä kotona ja ystävien kanssa puhuttua kieltä.

---

⁶ Lomakkeiden nouto tapahtui yleensä välikäsien (esim. organisaation sisääntuloaulan infotiski) kautta siten, että tutkijalla ei ollut mahdollisuutta keskustella lomakkeiden täyttämiseen tai tutkimukseen liittyvistä asioista.

⁷ On huomionarvoista mainita, että tämän tutkimuksen tekijä on toiminut yhtenä tutkimusavustajana.

Kiinnostuneita oltiin myös Suomeen muuton ajankohdasta, muuttosyyistä ja tämän hetkisestä toiminnasta Suomessa. Liikuntasuhteen osalta oltiin kiinnostuneita muun muassa vastaajien omakohtaisesta liikkumisesta (mitä liikuntalajeja/kuinka usein/kuinka rasittavaa liikuntaa vastaajat harrastavat), penkkiurheilusta (mitä urheilulajeja vastaajat seuraavat ja kuinka aktiivisesti) ja liikunnan tuottamisesta (kuinka aktiivisesti osallistuvat urheiluseurojen toimintaan urheilemalla/muulla toiminnalla). Kotoutumisen osalta oltiin kiinnostuneita muun muassa siitä miten vastaajat olivat sopeutuneet Suomeen ja kuinka tyytyväisiä he olivat elämäänsä täällä. Liikunnan vaikutusta kotoutumiseen selvitettiin muun muassa seuraavien väittämien avulla: liikunnasta on hyötyä suomalaisiin tutustumisessa, liikunnasta on hyötyä suomen kielen oppimisessa, olen saanut liikunnasta positiivisia kokemuksia, liikunta ja urheilu edistävät ystävyyttä eri kansojen välillä sekä liikunta ja urheilu ehkäisevät rasismia.

5.3 Analyysimenetelmät

Kyselylomakkeista saatu data syötettiin SPSS for Windows 14.0 -tilasto-ohjelmaan, jonka avulla aineistoa käsiteltiin numeerisesti. Kyselylomakkeen viisi-asteikollisille väittämille (N=53) tehtiin pääkomponenttianalyysi (Principal Component Analysis). Faktoriantalyysiperheeseen kuuluvan pääkomponenttianalyysin tarkoituksena on tiivistää havaintoaineiston muuttujia pienempään määrään. Muuttujien määrä vähenee, kun suuren havaintoaineiston keskeltä muuttujista muodostuu tulkittavissa olevia ryhmiä muuttujien yhteisen vaihtelun avulla. (Tähtinen & Isoaho 2001, 127; Metsämuuronen 2008, 25.)

Tutkimuksessa aineistoon pohjautuen tutkittiin mahdollisia yhteisen vaihtelun omaavia ryhmiä. Kyselyaineiston 40 väittämästä muodostettiin kuusi⁸ maahanmuuttajien liikunnan harrastamista kuvaavaa pääkomponenttia käyttäen Varimax-rotatiota. Ratkaisun KMO:n arvo oli .77 ja Bartlettin p-arvo < .001, joten muuttujien todettiin sopivan pääkomponenttianalyysiin. Muuttujien todettiin myös mittavaan melko luotettavasti pääkomponentteja, koska analyysiin mukaan otettujen osioiden

---

⁸ Pääkomponenttien lukumäärä on alle 20 % väittämien lukumäärästä.

kommunaliteetit olivat kohtalaisia (37–79 %). Ratkaisun kokonaisselityaste oli 52,2 %. Jokaisen pääkomponentin ominaisarvot olivat suurempia kuin 1 ja selitysarvot > 5 %. Ratkaisusta poistettiin yhteensä 13 muuttujaa: 17, 18, 20, 22.1, 22.2, 22.10, 23.10, 25.1, 25.2, 25.3, 26, 29, 35.8 alhaisten kommunaliteettien vuoksi. Pääkomponenttianalyysin tuloksen perusteella muuttujista muodostettiin kuusi summamuuttujaa, joiden todettiin (ks. taulukko 5, tarkemmin liitteessä 2) olevan kelvollisia alfan arvojen ollessa .86–.65.

Taulukko 5. Esimerkkejä maahanmuuttajien liikunnan harrastamista kuvaavien summamuuttujien väittämistä

Pääkomponentti/ Summamuuttuja	Esimerkkejä väittämistä
Liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen $\alpha = .86$	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liikunnasta on hyötyä suomalaisiin tutustumisessa 2. Liikunnasta on hyötyä suomen kielen oppimisessa 3. Liikunta ja urheilu edistävät kansojen välistä ystävyyttä
Henkilökohtaiset, yhteiskunnalliset ja kulttuuriset tekijät liikkumisen esteenä $\alpha = .82$	<ol style="list-style-type: none"> 1. Suomalaisten asenteet 2. Liian kova kilpailu 3. Kotityöt
Vähäinen kiinnostus liikkumiseen liikunnan harrastamisen esteenä $\alpha = .80$	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kiinnostuksen puute 2. Ajan puute 3. Uskalluksen puute
Oma hyvinvointi tärkeää liikkumisessa $\alpha = .77$	<ol style="list-style-type: none"> 1. Terveys ja hyvinvointi 2. Kunnan kohottaminen 3. Rentoutuminen
Muiden asettamat odotukset/ paineet tärkeää liikkumisessa $\alpha = .79$	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vanhempien odotukset 2. Puolison odotukset 3. Kilpaileminen
Kokemuksia liikunnan harrastamisesta $\alpha = .65$	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kokemuksia liikunnan harrastamisesta suomalaisten kanssa 2. Kokemuksia liikunnan harrastamisesta muiden maahanmuuttajaryhmien kanssa

Muita tutkimuksessa käytettyjä menetelmiä olivat Studentin t-testi, varianssianalyysi, Kruskal-Wallis testi sekä ristiintaulukointi ja Khin neliötesti. Studentin t-testiä käytetään yleisesti kasvatustieteessä ryhmien keskiarvoerojen merkitsevyyden mittaamiseen. T-testiä voidaan käyttää kahden ryhmän vertailuun ja riippuvan muuttujan edellytetään olevan normaalijakauman mukainen. Normaalijakaumaoletuksen merkitys kuitenkin vähenee aineiston otoskoon kasvaessa. (Tähtinen & Isoaho 2001, 81–82.) Tässä tutkimuksessa Studentin t-testin avulla on selvitetty sukupuolen yhteyttä eri muuttujiin. Yksisuuntaista varianssianalyysia on käytetty, kun on yritetty selvittää muiden sosiodemograafisten tekijöiden vaikutusta eri muuttujiin. Yksisuuntaista varianssianalyysia suositellaan käytettäväksi, kun riippumattoman muuttujan luokkia on enemmän kuin kaksi. Varianssianalyysin tuloksien avulla voidaan päätellä, ovatko eri

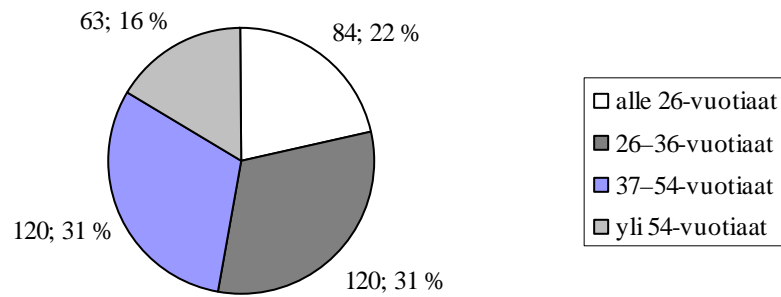
ryhmien keskiarvoissa havaitut erot tilastollisesti merkitseviä vai eivät. Jatkoanalyysien eli post hoc –testien avulla voidaan päätellä mitkä eri luokkien väliset erot aiheuttavat tilastollisen merkitsevyyden. (Tähtinen & Isoaho 2001, 89–90.)

Tutkimuksessa on käytetty myös kaksisuuntaista varianssianalyysiä mittaamaan kahden ryhmittelevän muuttujan yhdysvaikutusta mittaustulokseen niissä tapauksissa, joissa yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla on havaittu eri ryhmien keskiarvoissa tilastollisesti merkitseviä eroja (ks. Metsämuuronen 2008, 155). Epäselvissä tapauksissa p-arvo on tarkastettu Kruskal-Wallis testillä. Tähtisen ja Isoahon mukaan parametrisia testejä tulee käyttää aina kuin se on mahdollista, kuitenkin epäselvissä tilanteissa tarkastamalla p-arvon vastaavalla epäparametrisella testillä (Tähtinen & Isoaho 2001, 85).

5.4 Kyselyyn osallistuneet maahanmuuttajat

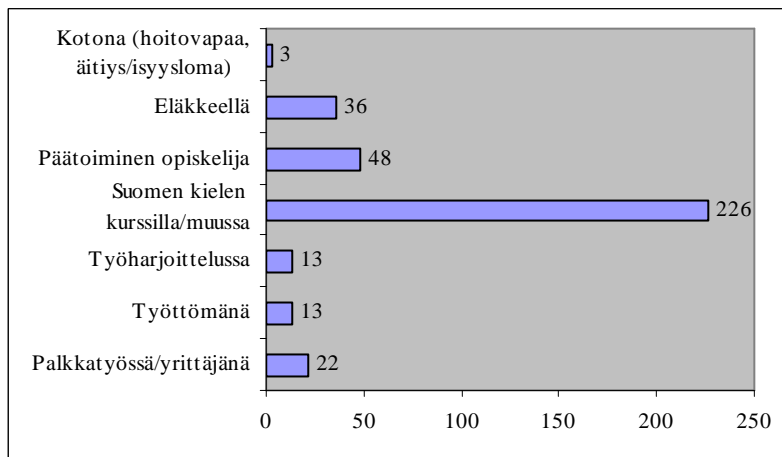
Kyselylomaketutkimukseen osallistui yhteensä 387 Suomessa vakituisesti asuvaa maahanmuuttajaa, joista miehiä oli vajaa kolmannes. Vastaaajista naisia oli noin 68,2 % (N=264) ja miehiä oli 31 % (N=120). Kolme vastaajaa eli 0,8 % jätti kertomatta sukupuolensa. Naisten osuus Suomen maahanmuuttajaväestöstä on noin puolet (Väestörekisterikeskus 2009). Sukupuolinäkökulmaa ei ole otettu suomalaisessa muuttoliike- ja maahanmuuttotutkimuksessa toistaiseksi laajasti huomioon. Martikaisen ja Tiilikaisen (2007, 15–16) mukaan maahanmuuttajanaisten tavoittaminen tutkimuksiin on vaikeampaa kuin miesten, jotka liikkuvat enemmän julkisilla areenoilla. Tarkkaa syytä naisten yliedustukseen tässä tutkimuksessa ei siis osata sanoa.

Vastaaajat jakautuvat melko tasaisesti neljään ikäryhmään (ks. kuvio 6). Vastaaajista alle 26-vuotiaita on yhteensä 22 %. Nuorin vastaaja on syntynyt vuonna 1994. Ikäryhmään 26–36-vuotiaat sijoittuu vastaajista 31 %. Myös ikäryhmään 37–54-vuotiaat sijoittuu yhteensä 31 %. Neljänteen ikäryhmään kuuluvat yli 54-vuotiaat vastaajat, joita on kaikista vastaajista 16 %. Vanhin vastaajista on syntynyt vuonna 1923.

Kuvio 6. Kyselyyn osallistuneet ikäluokittain (N=387)

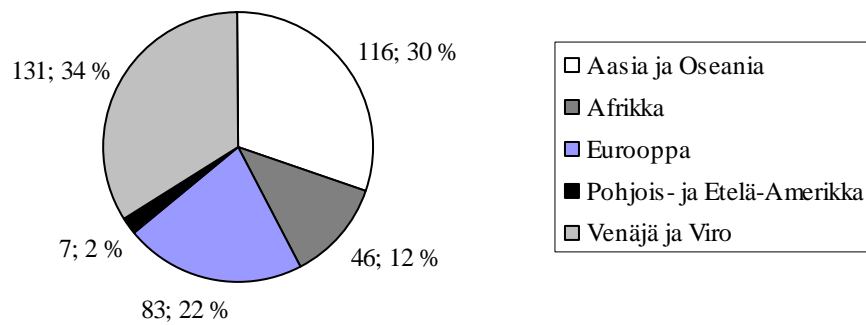
Tutkimukseen osallistuneiden työtilanne kyselyhetkellä oli heikko (ks. kuvio 7). Suurin osa tutkimukseen osallistuneista (58,4 %) oli kyselyhetkellä päätoimisesti suomen kielen kurssilla tai muussa koulutuksessa. Päätoimisia opiskelijoita oli vastaajista yhteensä 12,4 % ja 9,3 % vastaajista oli eläkkeellä. Vastaajista 5,7 % oli palkkatyössä tai yrittäjänä, kun taas työttömiä vastaajia oli 3,4 % ja työharjoittelussa olevia yhteensä 3,4 %. Hoitovapaalla tai äitiys/isyyslomalla oli vastaajista 0,8 %. Yhteensä 26 (6,7 %) henkilöä jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Kuvio 7. Kyselyyn osallistuneiden elämäntilanne (N=361)

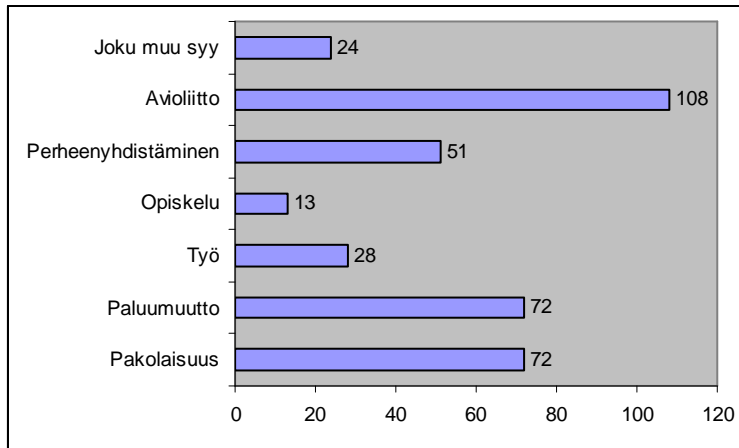
Syntymämaan (N=68) mukaan luokiteltuna vastaajat jaettiin viiteen ryhmään seuraavasti: Aasia ja Oseania, Afrikka, Eurooppa, Pohjois- ja Etelä-Amerikka sekä Venäjä ja Viro (ks. kuvio 8, tarkemmin liitteessä 3). Edellä mainitut ryhmät muodostettiin pääosin maantieteellisin perustein, jotta aineistoa olisi helpompi käsitellä.

Venäjällä ja Virossa syntyneet muodostettiin omaksi ryhmäksi sen perusteella, että heidän osuutensa kyselyyn vastanneista on noin kolmannes. Neljä vastaajaa (1 %) jätti kertomatta syntymämaansa. Suurimmat ryhmät maittain olivat Venäjä (N=98), Viro (N=33), Irak (N=24), Iran (N=22), Kosovo (N=22), Somalia (N=20) ja Thaimaa (N=16).

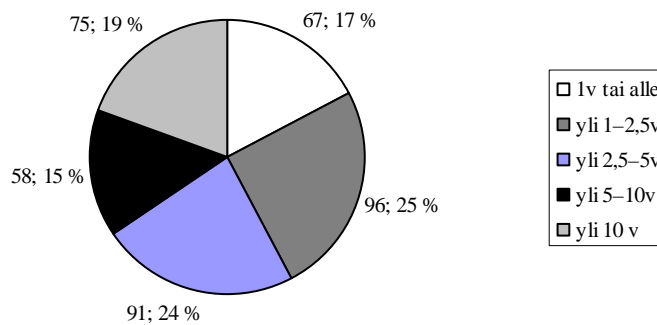
Kuvio 8. Kyselyyn osallistuneet alueittain (N=383)

Tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajat olivat muuttaneet Suomeen eri syistä (ks. kuvio 9). Noin kolmasosa (27,9 %) vastaajista oli muuttanut Suomeen avioliiton takia. Paluumuuttajina (18,6 %) ja pakolaisina (18,6 %) Suomeen muuttaneita oli yhtä paljon. Perheenyhdistäminen oli maahanmuuton syynä 13,2 % tapauksista. Opiskelun perässä muuttaneita oli vastaajista 3,4 % ja työn takia muuttaneita yhteensä 7,2 %. Vastaajista 24 (6,2 %) oli muuttanut Suomeen jonkun muun syyn, kuten parisuhteen, vuoksi. 19 vastaajaa (4,9 %) jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Kuvio 9. Kyselyyn osallistuneet Suomeen maahanmuuttosyyntä mukaan (N=368)

Vastaajat muodostivat viisi melko tasaisesti jakautunutta ryhmää sen perusteella, kuinka kauan he olivat asuneet Suomessa (ks. kuvio 10). Vähiten aikaa (1 vuoden tai alle) Suomessa asuneita oli yhteensä 17 %. Suomessa yli 1–2,5 vuotta asuneita oli yhteensä 25 %. Kolmannen ryhmän muodostivat Suomessa yli 2,5–5 vuotta asuneet, joiden osuus oli 24 %. Pienimmän ryhmän noin 15 % muodostivat Suomessa yli 5–10 vuotta asuneet. Yli 10 vuotta Suomessa asuneita oli yhteensä 19 %.

Kuvio 10. Kyselyyn osallistuneet Suomessa asutun ajan mukaan (N=387)

5.5 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu ei ole yksiselitteistä ja näin ollen siinä tulee huomioida monien eri tekijöiden vaikutukset. Soinisen (1995, 119) mukaan tutkimuksen luotettavuutta tulee tarkastella kahdella tasolla: mittavälineen ja koko tutkimuksen tasolla. Perinteisesti kvantitatiivisissa tutkimuksissa luotettavuutta kuvataan reliabiliteetin, validiteetin ja objektiivisuuden kautta. Reliabiliteetilla viitataan tulosten pysyvyyteen. Jos esimerkiksi tutkimuksessa samoilta vastaajilta kysytään samaa asiaa samanlaisessa kontekstissa, tulisi vastausten olla samanmukaisia. Tai mikäli samoilta vastaajilta kysytään samaa asiaa uudestaan, tulosten pitäisi olla yhdenmukaisia. Validiteetin alalajeja on useita, yleisimpiä esimerkiksi ulkoinen ja sisäinen validiteetti. Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen tulosten yleistettävyyttä muihin tuloksiin ja sisäinen validiteetti merkitsee tutkimuksen sisäistä loogisuutta ja ristiriidattomuutta. (Cohen, Manion & Morrison 2007, 135–146; Soininen 1995, 120–121.) Tutkimuksen objektiivisuudella viitataan tutkimuksen uskottavuuteen eli siihen, että tutkimustulokset selittyvät totuudenmukaisesti tutkittavien ominaisuuksista ja kontekstista. Näin ollen tutkijan on oltava riippumaton tutkittavasta kohteesta. (Soininen 1995, 122.)

Varsinkin kyselylomaketutkimuksessa tutkimuksen luotettavuus riippuu paljon tutkimusprosessin luotettavuudesta. Tutkittavan ilmiön ympärille on muodostettava soveltuva teoreettinen viitekehys ja löydettävä oikeat teoreettiset käsitteet, jotka on osattava operationalisoida tutkimuksessa käytettävään mittariin. Myös tutkimuskysymysten selvittämiseen on löydettävä soveltuvin tutkimusmenetelmä. (Rouhelo 2008, 123.) On myös tärkeää, että tutkittavat henkilöt vastaavat esitettyihin kysymyksiin rehellisesti ja tarkasti. Tutkimusotoksen ulkopuolelle jäävien osuus ei saa olla systemaattista tai muuten vinouttaa tutkimustuloksia. (Cohen ym. 2007, 157.)

Tämän poikkileikkaustutkimuksen tarkoituksena on selvittää maahanmuuttajien liikuntasuhdetta ja heidän näkemyksiään liikunnan vaikutuksesta kotoutumiseen. Tutkimuksen kohteena ovat Turun ja Helsingin seudulla sekä Salossa pysyvästi asuvat aikuiset maahanmuuttajat. Tutkimuksen kohderyhmä soveltuu hyvin tutkimustavoitteeseen ja antaa mahdollisuuden tarkastella edellä esitettyjä

tutkimuskysymyksiä ennalta määrättyjen sosiodemograafisten tekijöiden⁹ kautta. Toisaalta otantatutkimuksessa on vaarana otantavirheen mahdollisesti aiheuttamat vinoumat, jotka tarkoittavat tässä tutkimuksessa sitä, että vinoumien välttämiseksi tutkimusjoukkoon tulisi valikoitua mahdollisimman heterogeeninen otos perusjoukosta¹⁰.

Otannasta johtuen tämän tutkimuksen tuloksia ei voida täysin luotettavasti yleistää koskemaan suomalaista maahanmuuttajaväestöä. Koska kyseessä on kuitenkin vaikeasti tavoitettava kohderyhmä, katsotaan tutkimuksessa käytetyn otantamenetelmän käytön olleen perusteltua. Tutkimuksen otoksen katsotaan edustavan melko hyvin koko perusjoukkoa, vaikka naisten sekä Venäjällä ja Virossa syntyneiden osuus on huomattavan suuri. Naisten osuus koko Suomen maahanmuuttajaväestöstä on noin puolet (Väestörekisterikeskus 2009) ja näin ollen naisten huomattavan suurta osuutta tässä tutkimuksessa ei osata selittää. Venäjällä ja Virossa syntyneiden suuri osuus selittyy sillä, että he ovat koko Suomen maahanmuuttajaväestöstä suurimmat ryhmät maittain tehdyn jaottelun mukaan (Väestörekisterikeskus 2009). Tässä tutkimuksessa Pohjois- ja Etelä-Amerikassa syntyneiden suhteellisen pieni osuus muihin syntymämaan perusteella muodostettuihin ryhmiin verrattuna selittyy sillä, että heidän osuutensa on pienimpiä verrattuna koko Suomen maahanmuuttajaväestöön (Maahanmuuttoviraston tilastot 2009).

Vaikka iso osa maahanmuuttajista, verrattuna suomalaisiin, on työkäisiä, on työmarkkinoille kuuluvien osuus kuitenkin suhteellisen pieni. (ks. Mannila 2009). Myös tässä tutkimuksessa palkkatyössä/yrittäjänä toimivia oli pieni osa, kun taas suurin osa maahanmuuttajista oli suomen kielen kurssilla tai muussa koulutuksessa. Mannilan (2009, 221–233) mukaan Suomen maahanmuuttopolitiikka keskittyy selvästi etniseltä alkuperältään Suomesta oleviin, pakolaisiin ja turvapaikan hakijoihin sekä perhesyistä Suomeen tuleviin. Tämä ilmeni myös tarkasteltaessa tämän tutkimukseen osallistujia:

---

⁹ Sosiodemograafiset tekijät: sukupuoli, ikä, elämäntilanne, syntymämaa, maahanmuuton syy ja Suomessa asuttu aika.

¹⁰ Koska tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajat ovat valikoituneet sattumanvaraisesti eikä mitään systemaattista otantaa ole ollut käytössä, on erittäin tärkeää arvioida sitä kuinka vino otanta on mahdollisesti suhteessa maahanmuuttaja-aikuisiin. Maahanmuuttaja-aikuisista ei kuitenkaan ole saatavilla luotettavia tilastoja, joten vertailut joudutaan tekemään suhteessa koko Suomen maahanmuuttajaväestöön.

suurin osa maahanmuuttajista oli tullut Suomeen paluumuuton, pakolaisuuden, avioliiton tai perheenyhdistämisen seurauksena.

Kyselyaineistosta saatujen tulosten tarkkuutta pidetään riittävänä. Tutkimuksen tarkoitus tarkastella maahanmuuttajien liikuntasuhdetta ja näkemyksiä liikunnan vaikutuksesta kotoutumiseen on tullut hyvin esille tällä aineistolla. On toki huomioitava, että suuressa aineistossa jo pienet desimaalit nousevat tilastollisesti merkitseviksi. Aiemmat tutkimukset tukevat osaltaan tästä tutkimuksesta saatuja tuloksia, joita voidaan käyttää hyväksi esimerkiksi maahanmuuttajien liikuntamahdollisuuksien kehittämistyössä. Tulokset antavat aihetta myös tarkastella maahanmuuttajien kotouttamistoimenpiteitä ja sitä, olisiko liikunta tarpeellista tuoda viralliseksi osaksi kotoutumisohjelmaa.

Tutkimuksessa käytetyt teoreettiset näkökulmat, kuten kotoutumisen ja liikuntasuhteen käsitteet, sopivat hyvin tutkittavan ilmiön tarkasteluun. Tutkimuksessa pyritäänkin useampien teoreettisten näkökulmien avulla peilaamaan tutkimuskohdetta eri puolilta ja näin ollen lisäämään tutkimuskohteen ymmärrystä ja luotettavuutta. Tässä tutkimuksessa tutkitaan maahanmuuttajien liikuntasuhdetta ja näkemyksiä liikunnan vaikutuksesta kotoutumiseen laajan kvantitatiivisen aineiston avulla. Tutkimuksen tarkoituksena on painottaa tilastollista edustavuutta yksittäisten kokemusten sijaan. Hedelmällisemmän tutkimuksen olisi toki saanut syventämällä kyselylomakeaineiston tuloksia esimerkiksi haastattelujen avulla. Kuitenkin tutkimuksen rajallisuuden vuoksi tämä oli mahdotonta toteuttaa.

Tutkimuksessa käytetty kyselylomake (ks. liite 1) pyrittiin tekemään mahdollisimman helppolukuiseksi, ymmärrettäväksi ja selkokieliseksi esitestauksen ja asiantuntevien tutkijoiden avulla. Kyselylomake on muodoltaan 8-sivuinen lomake, joka sisältää yhteensä 35 kysymystä. Tarkoituksenmukaisesti lomakkeesta rajoitettiin avoimien kysymysten määrää, jotta vastaajien olisi helppoa ja nopeaa vastata kyselyyn. Lomakkeen pituus näytti herättävän keskustelua ja näin ollen on huomioitava, että pituus on voinut vaikuttaa negatiivisesti vastausten luotettavuuteen. Suurin osa vastaajista (N=276) vastasi suomenkieliseen lomakkeeseen ja tarvittaessa vastaajat käyttivät oman äidinkielen lomaketta tai esimerkiksi sanakirjaa apunaan. Kaikilla kyselyyn osallistuneilla ei ollut mahdollisuutta täyttää lomaketta omalla äidinkielellään.

Tämän takia yksi henkilö jätti kokonaan vastaamatta kyselyyn. Monet, joiden ei ollut mahdollista täyttää kyselyä omalla äidinkielellään, suhtautuivat kyselyyn kuitenkin myönteisesti. Myös tutkimusavustajien paikallaolo kyselyn toteuttamisen ajan koettiin positiiviseksi ja usein tarpeelliseksi. Muutamilla vastaajilla oli erittäin puutteelliset suomen kielen taidot eikä heidän ollut mahdollista täyttää lomaketta omalla äidinkielellään. Näiden vastaajien kohdalla tutkimusavustajat avustivat melkein koko lomakkeen täyttämässä varoen kuitenkin ohjaamasta tiettyihin vastauksiin.

Kyselylomakkeen luotettavuuteen vaikuttaa myös se, että lomakkeessa oli sanoja ja/tai kohtia, joita vastaajien oli vaikea ymmärtää¹¹. Hämmennystä aiheuttivat esimerkiksi seuraavat kysymykset: K5¹²: Asuitko syntymämaassasi maaseudulla vai kaupungissa (entä jos syntymämaassa kaikki on maaseutua eivätkä kaupungit ole samanlaisia kuin Suomessa), K10: Mitä kieltä puhut harrastaessasi liikuntaa (entä jos ei puhu mitään, kun harrastaa liikuntaa), K13: Mikä kuvaa parhaiten tämän hetkistä tilannettasi (mitä tarkoittaa kuvaa, mikä on sopivin vaihtoehto jos tekee monta asiaa) ja K18: Kuinka rasittavaa harrastamasi liikunta tai urheilu yleensä on. Kyselylomakkeessa oli käytetty myös vaikeita sanamuotoja tai ilmaisuja, joiden merkitystä vastaajien oli vaikea ymmärtää. Näitä olivat esimerkiksi: eniten/toiseksi eniten/kolmanneksi eniten, minkä vuoksi, urheiluseura, kunnan kohottaminen, urheilu ja liikunta termien ero sekä muodikkaat liikuntavarusteet.

Tulosten analysoinnissa on otettava huomioon edellä mainittujen asioiden lisäksi myös se, että jotkut vastaajista kokivat vaikeaksi valita likert-asteikollisista väittämistä itselleen sopivimman vaihtoehdon. Joitakin vastaajista mietitytti esimerkiksi ”hieman tärkeä” -väittämän ja ”melko tärkeä” -väittämän erot. Vastauksia voidaan kuitenkin pitää niin luotettavina kuin kyselylomakevastauksia yleensäkin. (ks. Cohen ym. 2007, 158.) Tutkimusavustajat, jotka olivat vastaajien apuna, pyrkivät selittämään ongelmakohdat yhdenmukaisesti ja vastauksia ohjailematta. Tutkimusavustajien läsnäolon voidaan ennemmin katsoa vaikuttaneen tulosten luotettavuuteen positiivisessa

---

¹¹ On huomioitavaa, että tutkimuksessa käytetty aineisto kuuluu toiselle tutkimusprojektille eikä tutkijalla ole ollut mahdollisuutta vaikuttaa kyselylomakkeen tekemiseen. Kyselylomake vietiin painoon samalla viikolla, kun tämän tutkimuksen tekijä aloitti tutkimusavustajana projektissa.

¹² K5=kysymys numero 5 jne.

mielessä: tutkimusavustajien avulla esimerkiksi joidenkin sanojen/kysymysten selventäminen on auttanut vastaajia vastaamaan kysymyksiin totuudenmukaisesti.

Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelussa tutkimuksen eettisyyden huomioiminen on myös tärkeää. Aineiston keruussa ja analysoinnissa on pyritty koko ajan kunnioittamaan tutkittavien oikeuksia¹³. Tutkimukseen osallistuminen on ollut jokaiselle vapaaehtoista. Tutkittaville on kerrottu tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta ennen tutkimukseen osallistumista. Jotkut osallistujat olivat varsin kiinnostuneita tutkimustulosten hyödyistä ja tutkimuksen tehtävistä ja näin ollen kysyivät läsnä olevilta tutkimusavustajilta tarkentavia kysymyksiä ennen osallistumistaan. Tutkimukseen osallistuvien anonymiteetti ja yksityisyys säilytetään. (Cohen ym. 2007, 63–66.) Myös tutkimustulosten analysoinnissa ja raportoinnissa noudatetaan rehellisyyttä, ylläpidetään tieteellistä julkisuutta ja pyritään tuottamaan sekä luotettavaa että hyödyllistä tietoa.

---

¹³ Tutkimukseen osallistuneista kaikki olivat yli 15 vuotta täyttäneitä. Alle 18-vuotiaita oli tutkimukseen osallistuneista yhteensä seitsemän. Tutkimuslupa anottiin organisaatioiden/järjestöjen/yhdistysten johtajilta tai rehtoreilta. Alaikäisten kohdalla tutkimuslupaa ei pyydetty erikseen huoltajilta. Suomessa ei ole säännelty itse tutkimuksen suorittamista lukuun ottamatta lääketieteellistä tutkimusta. Laki lääketieteellisestä tutkimuksesta edellyttää muun muassa sitä, että tutkimukseen osallistuminen perustuu aina tutkittavan omaan suostumukseen. Laissa painotetaan myös sitä, että 15 vuotta täyttänyt saa osallistua tutkimukseen (antaen kirjallisen suostumuksensa) mikäli ymmärtää tutkimuksen ja tutkimustoimenpiteen merkityksen sekä sen, että kyseessä on tutkimus. Tällöin lapsen huoltajalle on ilmoitettava asiasta. (Nieminen 2009, 226–228.) Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2009, 2) ehdotuksen 3.3. mukaan ”Tutkimusta ei toteuteta osana varhaiskasvatuksen toimintayksikön tai koulun normaalitoimintaa ja se kohdistuu alle 15-vuotiaisiin ilman huoltajan erillistä suostumusta tai informointia, jonka perusteella huoltajalla on mahdollisuus kieltää lasta osallistumasta tutkimukseen”. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ehdotus koskee humanistista, yhteiskuntatieteellistä ja käyttäytymistieteellistä tutkimusta ja jättää paljon tutkijan oman tulkinnan varaan.

6 Tutkimustulokset

6.1 Maahanmuuttajien liikuntasuhde

Tämän luvun tarkoituksena on kuvata maahanmuuttajien liikuntasuhdetta. Liikuntasuhdetta tarkastellaan kolmen osa-alueen kautta. Ensimmäisessä osa-alueessa keskitytään maahanmuuttajien omakohtaiseen liikuntaan kuten siihen mitä liikuntalajeja harrastetaan eniten, miten usein liikuntaa harrastetaan ja kuinka rasittavaa harrastettu liikunta on. Maahanmuuttajien omakohtaisen liikunnan tarkastelussa kuvataan myös maahanmuuttajien näkemyksiä siitä miten henkilökohtaiset, yhteiskunnalliset ja kulttuuriset tekijät tai vähäinen kiinnostus haittaavat ja estävät liikkumista. Tarkasteluun otetaan mukaan myös maahanmuuttajien näkemyksiä siitä miten tärkeitä oma hyvinvointi ja muiden asettamat odotukset/paineet ovat liikkumisessa sekä maahanmuuttajien kokemuksia liikunnan harrastamisesta.

Liikuntasuhteen toisessa osa-alueessa pyritään kuvailemaan maahanmuuttajien aktiivisuutta penkkiurheilussa: mitä urheilulajeja seurataan eniten televisiosta tai katsomosta ja kuinka usein. Kolmas liikuntasuhteen osa-alue liittyy liikunnan tuottamiseen. Tässä tutkimuksessa maahanmuuttajien liikunnan tuottamista pyritään tarkastelemaan sillä kuinka aktiivisesti maahanmuuttajat ottavat osaa suomalaisten ja maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan sekä sillä kuinka usein maahanmuuttajat ottavat osaa urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla (esimerkiksi valmentajana, huoltajana, kuljettajana, talkootyöntekijänä).

Omakohmainen liikunta

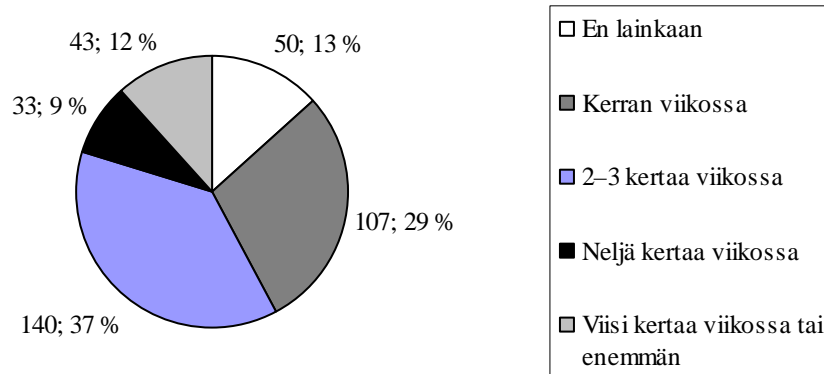
Maahanmuuttajista suurin osa (36,2 %) harrastaa liikuntaa 2–3 kertaa viikossa (ks. kuvio 11). Vajaa kolmannes (27,6 %) harrastaa liikuntaa kerran viikossa. 12,9 % maahanmuuttajista ei harrasta ollenkaan liikuntaa. Neljä kertaa viikossa liikuntaa harrastavia maahanmuuttajia on yhteensä 8,5 % ja maahanmuuttajista viisi kertaa tai useammin viikossa liikuntaa harrastavia on 11,1 %. Maahanmuuttajista 14 eli 3,6 % jätti vastaamatta kysymykseen. Ikä¹⁴, elämäntilanne¹⁵, syntymämaa¹⁶, maahanmuuton syy¹⁷

---

¹⁴ F(3, 369)=0,832, p=0,477

¹⁵ F(6, 341)=1,507, p=0,175

tai Suomessa asuttu aika¹⁸ eivät vaikuttaneet tilastollisesti merkitsevästi siihen miten usein maahanmuuttajat harrastavat liikuntaa. Sen sijaan miehet (Ka=3,03 Kh=1,13) harrastavat naisia (Ka=2,63 Kh=1,13) tilastollisesti merkitsevästi useammin liikuntaa¹⁹. Miehet harrastavat liikuntaa keskimäärin 2–3 kertaa viikossa ja naiset taas 1–3 kertaa viikossa.

Kuvio 11. Maahanmuuttajien liikunnan harrastamisen useus (N=373; Ka=2,76 Kh=1,15)

Suurin osa maahanmuuttajista (32 %) harrastaa melko kevyttä eli vähäistä hengästy mistä ja hikoilua aiheuttavaa liikuntaa (ks. kuvio 12). Melko rasittavaa liikuntaa harrastaa 20,4 % maahanmuuttajista ja 7,8 % harrastaa hyvin rasittavaa liikuntaa. Ei lainkaan rasittavaa liikuntaa harrastaa 16 % ja hyvin kevyttä liikuntaa puolestaan 14 %. 9,8 % eli 38 vastaajaa jätti vastaamatta kysymykseen. Sukupuoli²⁰, ikä²¹, elämäntilanne²², syntymämaa²³, maahanmuuton syy²⁴ tai Suomessa asuttu aika²⁵ eivät vaikuttaneet tilastollisesti merkitsevästi siihen miten rasittavaa liikuntaa maahanmuuttajat harrastavat.

¹⁶ F(4, 364)=0,308, p=0,873

¹⁷ F(6, 348)=0,809, p=0,563

¹⁸ F(4, 368)=1,467, p=0,212

¹⁹ t(368)=3,154; p=0,002

²⁰ Miehet Ka=2,96 Kh=1,39; Naiset Ka=2,85 Kh=1,14; t(344)=0,86; p=0,393

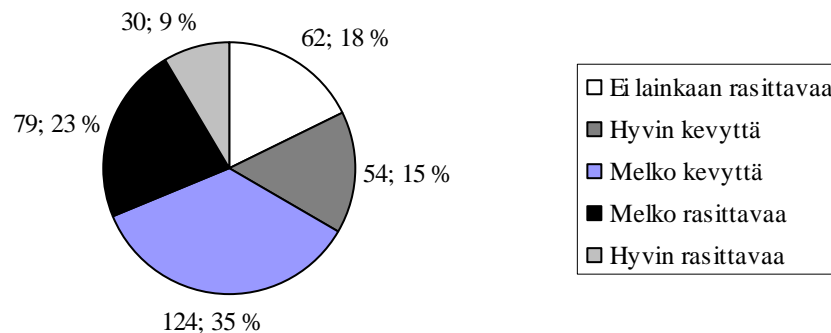
²¹ F(3, 345)=0,716, p=0,543

²² F(6, 319)=0,866, p=0,520

²³ F(4, 340)=1,893, p=0,111

²⁴ F(6, 325)=0,984, p=0,436

²⁵ F(4, 344)=0,212, p=0,931

Kuvio 12. Maahanmuuttajien liikunnan harrastamisen rasittavuus (N=349; Ka=2,89 Kh=1,19)

Suosituimmat liikuntalajit maahanmuuttajien (N=312) keskuudessa ovat kävely (94; 24,3 %), uinti (37; 9,6 %), jalkapallo (37; 9,6 %), lenkkeily (26; 6,7 %), pyöräily (24; 6,2 %), kuntosali (20; 5,2 %), tanssit (13; 3,4 %) ja jumppa (12; 3,1 %). Miesten suosituimmat liikuntalajit ovat jalkapallo ja kävely, kun taas naisten suosituimmat lajit ovat kävely ja uinti. Alle 37-vuotiaat harrastavat eniten jalkapalloa ja kävelyä. 37-vuotiaat ja sitä vanhemmat harrastavat eniten kävelyä ja uintia. Elämäntilanteen mukaan maahanmuuttajien suosituin harrastus näyttää olevan kävely, lukuun ottamatta kotona olevia, joiden suosituin harrastus on tanssit.

Venäjällä ja Virossa syntyneiden suosituimmat liikuntalajit ovat kävely ja uinti, kun taas muissa maissa syntyneet harrastavat eniten kävelyä ja jalkapalloa. Pakolaisuuden, paluumuuton, perheenyhdistämisen tai avioliiton takia Suomeen muuttaneet harrastavat eniten kävelyä. Työn takia Suomeen muuttaneiden suosituin harrastus on kuntosali ja jonkun muun syyn vuoksi muuttaneet harrastavat eniten jalkapalloa. Opiskelun takia Suomeen muuttaneet harrastavat eniten (2; 15,4 %) kävelyä, uintia, kuntosalia ja jalkapalloa. Suomessa oleskellun ajan mukaan maahanmuuttajat harrastavat kaikista liikuntalajeista eniten kävelyä (ks. tarkemmin taulukko 6).

Taulukko 6. Maahanmuuttajien (N=312) suosituimmat liikuntalajit sosiodemograafisten tekijöiden mukaan

	N	suosituimmat lajit (N; %)	
Sukupuoli			
miehet	106	jalkapallo (33; 27,5 %)	kävely (14; 11,7 %)
naiset	204	kävely (80; 30,3 %)	uinti (32; 12,1 %)
Ikä			
alle 26-vuotiaat	74	jalkapallo (17; 20,2 %)	kävely (11; 13,1 %)
26–36-vuotiaat	92	kävely (20; 16,7 %)	jalkapallo (12; 10 %)
37–54-vuotiaat	97	kävely (38; 31,7 %)	uinti (14; 11,7 %)
yli 54-vuotiaat	49	kävely (25; 39,7 %)	uinti (8; 12,7 %)
Elämäntilanne			
palkkatyössä/yrittäjänä	18	kävely (5; 22,7 %)	lenkkeily (4; 18,2 %)
työttömänä	11	kävely (3; 23,1 %)	metsästys/kalastus (2; 15,4 %)
työharjoittelussa	10	kävely (6; 46,2 %)	*
suom.kiel.kurssi/muu koul.	189	kävely (43; 19 %)	jalkapallo (28; 12,4 %)
päätoiminen opiskelija	35	kävely (16; 33,3 %)	jalkapallo (5; 10,4 %)
eläkkeellä	27	kävely (14; 38,9 %)	uinti (6; 16,7 %)
kotona	3	tanssit (2; 66,7 %)	metsästys/kalastus (1; 33,3 %)
Syntymämaa			
Aasia ja Osenia	87	kävely (27; 23,3 %)	jalkapallo (10; 8,6 %)
Afrikka	34	jalkapallo (12; 26,1 %)	kävely (6; 13 %)
Eurooppa	68	kävely (16; 19,3 %)	jalkapallo (12; 14,5 %)
Pohjois- ja Etelä-Amerikka	7	kävely (3; 42,9 %)	jalkapallo (2; 28,6 %)
Venäjä ja Viro	113	kävely (41; 31,3 %)	uinti (20; 15,3 %)
Maahanmuuton syy			
pakolaisuus	54	kävely (13; 18,1 %)	jalkapallo (10; 13,9 %)
paluumuutto	60	kävely (29; 40,3 %)	uinti (10; 13,9 %)
työ	24	kuntosali (5; 17,9 %)	*
opiskelu	12	*	*
perheenyhdistäminen	42	kävely (11; 21,6 %)	uinti (9; 17,6 %)
avioliitto	85	kävely (27; 25 %)	pyöräily (9; 8,3 %)
jonkun muun syyn vuoksi	21	jalkapallo (5; 20,8 %)	kävely (4; 16,7 %)
Suomessa asuttu aika			
1 v tai alle	55	kävely (13; 19,4 %)	jalkapallo (11; 16,4 %)
yli 1v-2,5v	88	kävely (22; 22,9 %)	jalkapallo (12; 12,5 %)
yli 2,5v-5v	71	kävely (16; 17,6 %)	*
yli 5v-10v	43	kävely (18; 31 %)	uinti (6; 10,3 %)
yli 10 v	55	kävely (25; 33,3 %)	lenkkeily (6; 8 %)

* useita vaihtoehtoja

Maahanmuuttajat kokevat henkilökohtaisten, yhteiskunnallisten ja kulttuuristen tekijöiden haittaavan tai estävän melko vähän liikkumista (N=255; Ka=2,36 Kh=0,80). Sukupuolella²⁶, elämäntilanteella²⁷ ja Suomessa asutulla ajalla²⁸ ei ole tilastollisesti

²⁶ Miehet Ka=2,54 Kh=0,91; Naiset Ka=2,3 Kh=0,83; t(252)=1,342; p=0,181

merkitsevää vaikutusta siihen miten maahanmuuttajat kokevat henkilökohtaisten, yhteiskunnallisten ja kulttuuristen tekijöiden haittaavan tai estävän liikkumista. Ikä²⁹ vaikuttaa tilastollisesti melkein merkitsevästi siihen miten maahanmuuttajat kokevat edellä mainittujen tekijöiden haittaavan liikkumista. Yli 54-vuotiaat (Ka=2,00 Kh=0,72) kokevat henkilökohtaisten, yhteiskunnallisten ja kulttuuristen tekijöiden haittaavan liikkumista vähemmän kuin 37–54-vuotiaita (p=0,040; Ka=2,47 Kh=0,72), 26–36-vuotiaita (p=0,023; Ka=2,49 Kh=0,81) ja alle 26-vuotiaita (p=0,033; Ka=2,51 Kh=0,90). Yli 54-vuotiaita edellä mainitut tekijät haittaavat liikkumista melko vähän, kun taas muita ikäryhmiä tekijät haittaavat jonkin verran.

Syntymämaalla on tilastollisesti merkitsevää vaikutusta siihen miten paljon henkilökohtaiset, yhteiskunnalliset ja kulttuuriset tekijät haittaavat liikkumista³⁰. Venäjällä ja Virossa syntyneet (Ka=2,20 Kh=0,80) kokevat henkilökohtaisten ym. tekijöiden haittaavan liikkumista vähemmän kuin Aasiassa ja Oseaniassa syntyneitä (p=0,007; Ka=2,66 Kh=0,77). Myös maahanmuuton syyllä on tilastollisesti erittäin merkitsevää vaikutusta siihen miten paljon henkilökohtaiset, yhteiskunnalliset ja kulttuuriset tekijät haittaavat liikuntaa³¹. Pakolaisina Suomeen tulleet kokevat edellä mainittujen tekijöiden haittaavan liikkumista enemmän kuin Suomeen paluumuuttajina (p=0,001), työ takia (p=0,016) tai avioliiton (p=0,002) takia tulleet. Henkilökohtaiset ym. tekijät haittaavat jonkin verran pakolaisuuden (Ka=2,92 Kh=0,83), opiskelun (Ka=2,60 Kh=1,17) ja perheenyhdistämisen (Ka=2,68 Kh=0,83) takia Suomeen tulleet, kun taas paluumuuton (Ka=2,21 Kh=0,80), työn (Ka=2,19 Kh=0,87), avioliiton (Ka=2,30 Kh=0,76) tai jonkun muun syyn vuoksi (Ka=2,36 Kh=0,63) tulleet edellä mainitut tekijät haittaavat melko vähän.

Maahanmuuton syyllä ja syntymämaalla on melkein tilastollisesti merkitsevä yhdysvaikutus siihen miten paljon henkilökohtaiset, yhteiskunnalliset ja kulttuuriset tekijät haittaavat tai estävät liikuntaa³². Perheenyhdistämisen vuoksi Suomeen tulleet

---

²⁷ F(6, 235)=1,469, p=0,189

²⁸ F(4, 250)=1,145, p=0,336

²⁹ F(3, 251)=2,796, p=0,041

³⁰ F(4, 248)=3,534, p=0,008

³¹ F(6, 237)=4,350, p=0,000

³² F(16, 215)=2,039, p=0,012

Euroopassa syntyneet (Ka=2,90 Kh=0,99) maahanmuuttajat kokevat edellä mainittujen tekijöiden haittaavan liikkumista enemmän verrattuna Venäjällä tai Virossa syntyneisiin (Ka=2,33 Kh=0,81). Avioliiton vuoksi Suomeen tulleita Euroopassa syntyneitä (Ka=2,18 Kh=0,91) maahanmuuttajia edellä mainitut tekijät haittaavat vähemmän verrattuna Pohjois- ja Etelä-Amerikassa (Ka=2,50 Kh=0,58) syntyneisiin.

Vähäinen kiinnostus liikkumiseen estää tai haittaa maahanmuuttajien liikunnan harrastamista melko vähän (N=258; Ka=2,28 Kh=0,83). Sukupuolella³³, iällä³⁴, elämäntilanteella³⁵, syntymämaalla³⁶ tai maahanmuuton syyllä³⁷ ei ole vaikutusta siihen miten kokee vähäisen kiinnostuksen liikkumiseen estävän tai haittaavan liikunnan harrastamista. Suomessa asuttu aika sen sijaan vaikuttaa siihen miten kokee vähäisen kiinnostuksen liikkumiseen estävän/haittaavan liikunnan harrastamista³⁸. Suomessa 1 vuoden tai alle asuneet (Ka=2,04 Kh=0,91) kokevat vähäisen kiinnostuksen liikkumiseen estävän tai haittaavan liikunnan harrastamista vähemmän verrattuna Suomessa yli 2,5–5 vuotta asuneisiin (p=0,021; Ka=2,54 Kh=0,84). Suomessa yli 2,5–5 vuotta asuneet kokevat vähäisen kiinnostuksen liikkumiseen estävän tai haittaavan liikunnan harrastamista jonkin verran, kun taas Suomessa 1 vuoden tai alle asuneita melko vähän.

Maahanmuuttajat kokevat oman hyvinvoinnin liikkumisessa tärkeäksi (N=311; Ka=4,11 Kh=0,75). Sukupuolella³⁹, iällä⁴⁰, elämäntilanteella⁴¹, syntymämaalla⁴², maahanmuuton syyllä⁴³ tai Suomessa asutulla ajalla⁴⁴ ei ole vaikutusta siihen miten tärkeäksi kokee oman hyvinvoinnin liikkumisessa. Maahanmuuttajat kokevat muiden asettamat paineet

---

³³ Miehet Ka=2,36 Kh=0,87; Naiset Ka=2,34 Kh=0,89; t(254)=0,20; p=0,839

³⁴ F(3, 254)=0,826; p=0,480

³⁵ F(6, 236)=0,522, p=0,791

³⁶ F(4, 250)=1,506, p=0,201

³⁷ F(6, 239)=1,200, p=0,307

³⁸ F(4, 253)=2,686, p=0,032

³⁹ Miehet Ka=4,01 Kh=0,76; Naiset Ka=4,19 Kh=0,83, t(307)=-1,85; p=0,065

⁴⁰ F(3, 307)=0,512, p=0,674

⁴¹ F(6, 287)=1,093, p=0,367

⁴² F(4, 303)=0,633, p=0,640

⁴³ F(6, 288)=0,966, p=0,449

⁴⁴ F(4, 306)=0,666, p=0,616

ja odotukset liikkumisessa melko tärkeäksi ($N=276$; $Ka=2,41$ $Kh=1,12$). Iällä⁴⁵ ja elämäntilanteella⁴⁶ ei ole siihen vaikutusta. Miehet ($Ka=2,78$ $Kh=1,07$) kokevat muiden asettamat paineet ja odotukset liikkumisessa tilastollisesti merkitsevästi tärkeämmiksi kuin naiset ($Ka=2,36$ $Kh=1,20$)⁴⁷. Miehet kokevat muiden asettamat paineet ja odotukset liikkumisessa melko tärkeänä, kun naiset puolestaan kokevat ne hieman tärkeinä. Sukupuolella ja elämäntilanteella on tilastollisesti melkein merkitsevä yhdysvaikutus siihen miten tärkeiksi kokee muiden asettamat paineet ja odotukset liikkumisessa⁴⁸. Palkkatyössä olevat miehet ($Ka=4,00$ $Kh=0,00$) kokevat muiden asettamat paineet ja odotukset tärkeiksi verrattuna päätoimisiin opiskelijamiehiin ($Ka=2,42$ $Kh=1,27$), jotka kokevat ne hieman tärkeiksi. Työttömänä olevat naiset ($Ka=1,5$ $Kh=0,70$) kokevat muiden asettamat paineet ja odotukset hieman tärkeiksi verrattuna työharjoittelussa oleviin naisiin ($Ka=2,86$ $Kh=1,77$), jotka kokevat ne melko tärkeiksi.

Maahanmuuton syy vaikuttaa tilastollisesti erittäin merkitsevästi siihen miten tärkeiksi muiden asettamat paineet ja odotukset liikkumisessa koetaan⁴⁹. Suomeen paluumuuttajina ($Ka=1,88$ $Kh=0,99$) tulleet kokevat muiden asettamat paineet/odotukset liikkumisessa vähemmän tärkeänä verrattuna pakolaisina ($p=0,000$) tai perheen yhdistämisen ($p=0,007$) takia Suomeen tullessiin. Avioliiton ($Ka=2,43$ $Kh=1,11$), työn ($Ka=2,41$ $Kh=0,91$) ja paluumuuton ($Ka=1,88$ $Kh=0,99$) takia Suomeen tulleet kokevat muiden asettamat paineet ja odotukset liikkumisessa hieman tärkeiksi, kun taas pakolaisuuden ($Ka=3,00$ $Kh=1,34$), opiskelun ($Ka=3,11$ $Kh=1,17$), perheen yhdistämisen ($Ka=2,79$ $Kh=1,15$) ja jonkun muun syyn takia ($Ka=2,53$ $Kh=1,35$) tulleet kokevat ne taas melko tärkeiksi.

Suomeen muuton syyllä ja elämäntilanteella on tilastollisesti melkein merkitsevä yhdysvaikutus siihen miten tärkeäksi kokee muiden asettamat paineet ja odotukset liikkumisessa⁵⁰. Pakolaisuuden vuoksi Suomeen tulleet päätoimiset opiskelijat ($Ka=2,56$

---

⁴⁵ $F(3, 272)=1,201, p=0,310$

⁴⁶ $F(6, 251)=1,348, p=0,236$

⁴⁷ $t(272)=2,83; p=0,005$

⁴⁸ $F(5, 243)=2,738, p=0,020$

⁴⁹ $F(6, 257)=4,285, p=0,000$

⁵⁰ $F(20, 216)=1,698, p=0,035$

Kh=1,13) kokevat muiden asettamat paineet ja odotukset liikkumisessa melko tärkeiksi verrattuna palkkatyössä tai yrittäjänä oleviin (Ka=2,00 Kh=1,41), jotka kokevat ne hieman tärkeiksi. Paluumuuttajina Suomeen tulleet palkkatyössä tai yrittäjänä (Ka=3,50 Kh=0,71) toimivat kokevat muiden asettamat paineet ja odotukset liikkumisessa tärkeäksi, kun taas suomen kielen kurssilla/muussa koulutuksessa olevat (Ka=1,81 Kh=0,98) kokevat ne hieman tärkeiksi.

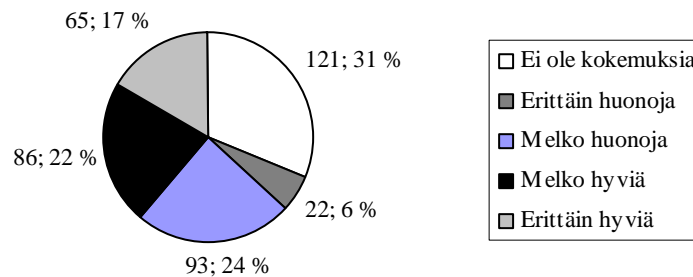
Työn takia Suomeen muuttaneiden työttömien (Ka=3,00 Kh=0,00) ja suomen kielen kurssilla/muussa koulutuksessa olevien (Ka=2,31 Kh=0,87) välillä löytyy eroa: työttömät kokevat muiden asettamat paineet ja odotukset liikkumisessa tärkeämmiksi. Perheenyhdistämisen perusteella Suomeen tulleet tällä hetkellä päätoimisina opiskelijoina (Ka=3,83 Kh=1,47) toimivat kokevat muiden asettamat paineet ja odotukset liikkumisessa tärkeämmiksi verrattuna palkkatyössä tai yrittäjänä toimiviin (Ka=2,00 Kh=1,00). Myös avioliiton perusteella Suomeen tulleiden palkkatyöläisten/yrittäjien (Ka=1,80 Kh=1,30) ja työharjoittelussa toimivien (Ka=2,80 Kh=1,64) välillä voidaan havaita eroa: työharjoittelussa toimivat kokevat muiden asettamat paineet ja odotukset liikkumisessa tärkeämmiksi.

Suomessa asuttu aika vaikuttaa tilastollisesti merkitsevästi siihen miten tärkeiksi kokee muiden asettamat paineet ja odotukset liikkumisessa⁵¹. Suomessa yli 2,5–5 vuotta asuneet kokevat muiden asettamat paineet/odotukset liikkumisessa tärkeämmiksi verrattuna 1 vuoden tai alle Suomessa asuneisiin (p=0,002). Suomessa yli 1–2,5 vuotta (Ka=2,52 Kh=1,16), yli 2,5–5 vuotta (Ka=2,81 Kh=1,11) ja yli 5–10 vuotta (Ka=2,68 Kh=1,33) asuneet kokevat muiden asettamat paineet ja odotukset liikkumisessa melko tärkeiksi. Suomessa yhden vuoden tai alle (Ka=2,12 Kh=0,92) ja yli 10 vuotta (Ka=2,27 Kh=1,29) asuneet kokevat muiden asettamat paineet ja odotukset liikkumisessa hieman tärkeiksi.

Suurimmalla osalla maahanmuuttajista (39 %) on vähintään melko hyviä kokemuksia liikunnan harrastamisesta (ks. kuvio 13). Maahanmuuttajista 30 % on erittäin huonoja tai melko huonoja kokemuksia liikunnan harrastamisesta, kun taas 31 % ei ole kokemuksia.

---

⁵¹ F(4, 271)=3,397, p=0,010

Kuvio 13. Maahanmuuttajien kokemuksia liikunnan harrastamisesta (N=387)

Miehillä (Ka=3,14 Kh=1,42) on naisia (Ka=2,77 Kh=1,49) vähemmän huonoja kokemuksia liikunnan harrastamisesta⁵². Iällä⁵³, elämäntilanteella⁵⁴, syntymämaalla⁵⁵ ja Suomessa asutulla ajalla⁵⁶ ei ole tilastollisesti merkitsevää vaikutusta siihen, minkälaisia kokemuksia liikunnan harrastamisesta on. Maahanmuuton syyllä taas on tilastollisesti melkein merkitsevästi vaikutusta siihen, minkälaisia kokemuksia liikunnan harrastamisesta on⁵⁷. Paluumuuton (Ka=2,46 Kh=1,57) takia Suomeen tulleilla maahanmuuttajilla on enemmän huonoja kokemuksia liikunnan harrastamisesta verrattuna pakolaisiin (Ka=3,21 Kh=1,51; p=0,037) ja muiden syiden takia Suomeen tulleisiin⁵⁸. Sukupuolella ja elämäntilanteella on tilastollisesti merkitsevä yhdysvaikutus siihen, minkälaisia kokemuksia liikunnan harrastamisesta on⁵⁹ (ks. taulukko 7).

⁵² $t(382)=2,326; p=0,021$

⁵³ $F(3, 383)=2,169, p=0,091$

⁵⁴ $F(6, 354)=1,322, p=0,246$

⁵⁵ $F(4, 378)=2,386, p=0,051$

⁵⁶ $F(4, 382)=0,323, p=0,863$

⁵⁷ $F(6, 361)=2,156, p=0,047$

⁵⁸ Työ Ka=2,96 Kh=1,37; Opiskelu Ka=3,31 Kh=1,32; Perheenyhdistäminen Ka=2,61 Kh=1,46; Avioliitto Ka=2,93 Kh=1,43; Joku muu syy Ka=3,04 Kh=1,30

⁵⁹ $F(5, 345)=2,470, p=0,032$, Levenen testitulokset ($p=0,000$) kertoo kuitenkin, että ryhmien variansseissa on eroa eli ryhmät eivät ole täysin vertailukelpoisia. Ryhmävariانسien ero näyttäisi johtuvan siitä, että miesten vastauksissa on naisiin verrattuna huomattavasti enemmän hajontaa.

Taulukko 7. Maahanmuuttajien kokemuksia liikunnan harrastamisesta sukupuolen ja elämäntilanteen mukaan (Ka/Kh)

	miehet	naiset
palkkatyössä/yrittäjänä	3,33/1,21	3,56/1,26
työttömänä	4,00/0,00	2,75/1,39
työharjoittelussa	3,00/2,83	3,18/1,17
suomen kielen kurssi/muu koulutus	3,06/1,44	2,57/1,47
päätoiminen opiskelija	4,11/0,78	2,44/1,33
eläkkeellä	1,00/0,00	2,88/1,78
kotona	3,16/1,42	3,67/1,15

Myös sukupuolella ja maahanmuuton syyllä on tilastollisesti merkitsevä yhdysvaikutus siihen, minkälaisia kokemuksia liikunnan harrastamisesta on⁶⁰. Paluumuuton (Ka=1,73 Kh=1,27) takia Suomeen tulleilla miehillä on avioliiton takia tulleisiin (Ka=3,70 Kh=1,17) ja muiden syiden vuoksi tulleisiin miehiin⁶¹ verrattuna enemmän huonoja kokemuksia liikunnan harrastamisesta. Perheenyhdistämisen takia Suomeen tulleilla naisilla (Ka=2,37 Kh=1,50) on enemmän huonoja kokemuksia liikunnasta verrattuna pakolaisuuden (Ka=3,24 Kh=1,55) ja muiden syiden⁶² vuoksi Suomeen tulleisiin naisiin.

Penkkiurheilu

Suosituimmat lajit, joita maahanmuuttajat (N=292) seuraavat televisiosta tai katsomosta ovat jalkapallo (116; 30 %), taitoluistelu (27; 7 %), jääkiekko (21; 5,4 %) ja moottoriurheilu (14; 3,6 %). Verrattaessa suosituimpia penkkiurheilulajeja eri sosiodemograafisten tekijöiden kesken, on jalkapallo ylivoimaisesti suosituin laji (ks. taulukko 8). Taitoluistelu on suosituin laji yli 54-vuotiaiden, eläkkeellä olevien, Venäjällä ja Virossa syntyneiden, paluumuuttajien ja Suomessa yli 2,5–5 vuotta asuneiden keskuudessa.

⁶⁰ F(6, 351)=2,433, p=0,026

⁶¹ Pakolaisuus Ka=3,15 Kh=1,46; Työ Ka=2,94 Kh=1,48; Opiskelu Ka=4,00 Kh=0,00; Perheenyhdistäminen Ka=3,13 Kh=1,26; Joku muu syy Ka=3,33 Kh=1,56

⁶² Paluumuutto Ka=2,62 Kh=1,60; Työ Ka=3,00 Kh=1,28; Opiskelu Ka=3,10 Kh=1,45; Avioliitto Ka=2,69 Kh=1,42; Joku muu syy Ka=2,75 Kh=0,97

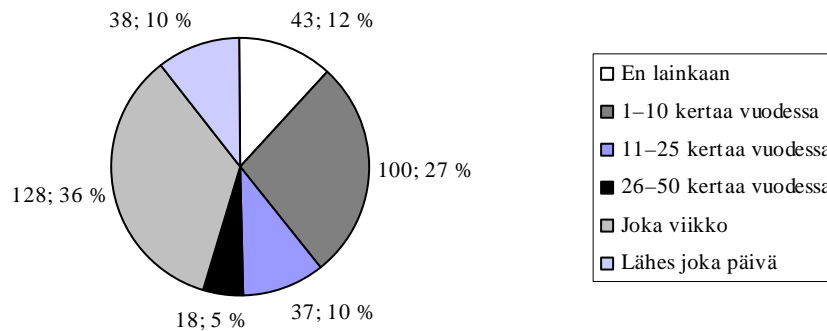
Taulukko 8. Maahanmuuttajien (N=292) katsotuimmat penkkiurheilulajit sosiodemograafisten tekijöiden mukaan

	N	katsotuimmat lajit (N; %)	
Sukupuoli			
miehet	98	jalkapallo (57; 47,5 %)	moottoriurheilu (8; 6,7 %)
naiset	192	jalkapallo 58; 22 %)	taitoluistelu (27; 10,2 %)
Ikä			
alle 26-vuotiaat	68	jalkapallo (36; 42,9 %)	*
26–36-vuotiaat	89	jalkapallo (34; 28,3 %)	jääkiekko (9; 7,5 %)
37–54-vuotiaat	97	jalkapallo (41; 34,2 %)	*
yli 54-vuotiaat	38	taitoluistelu (12; 19 %)	jalkapallo (5; 7,9 %)
Elämäntilanne			
palkkatyössä/yrittäjänä	17	jalkapallo (10; 45,5 %)	*
työttömänä	10	jalkapallo (4; 30,8 %)	*
työharjoittelussa	10	jalkapallo (2; 15,4 %)	*
suom.kiel.kurssi/muu koul.	182	jalkapallo (75; 33,2 %)	jääkiekko (13; 5,8 %)
päätoiminen opiskelija	35	jalkapallo (16; 33,3 %)	jääkiekko (5; 10,4 %)
eläkkeellä	21	taitoluistelu 8; 22,2 %)	*
kotona	2	yleisurheilu (1; 33,3 %)	koripallo (1; 33,3 %)
Syntymämaa			
Aasia ja Oseania	79	jalkapallo (36; 31 %)	jääkiekko (6; 5,2 %)
Afrikka	38	jalkapallo (27; 58,7 %)	yleisurheilu (3; 6,5 %)
Eurooppa	69	jalkapallo (32; 38,6 %)	*
Pohjois- ja Etelä-Amerikka	5	jalkapallo (3; 42,9 %)	*
Venäjä ja Viro	99	taitoluistelu (22; 16,8 %)	jalkapallo (18; 13,7 %)
Maahanmuuton syy			
pakolaisuus	48	jalkapallo (29; 40,3 %)	koripallo (4; 5,6 %)
paluumuutto	55	taitoluistelu (15; 20,8 %)	jalkapallo (11; 15,3 %)
työ	19	jalkapallo (7; 25 %)	*
opiskelu	10	jalkapallo (5; 38,5 %)	*
perheenyhdistäminen	43	jalkapallo (18; 35,5 %)	taitoluistelu (4; 7,8 %)
avioliitto	85	jalkapallo (33; 30,6 %)	jääkiekko (9; 8,3 %)
jonkun muun syyn vuoksi	20	jalkapallo (7; 29,2 %)	useita eri lajeja (3; 12,5 %)
Suomessa asuttu aika			
1v tai alle	57	jalkapallo (21; 31,3 %)	taitoluistelu (5; 7,5 %)
yli 1v–2,5v	76	jalkapallo (32; 33,3 %)	jääkiekko (5; 5,2 %)
yli 2,5v–5v	68	taitoluistelu (8; 8,8 %)	*
yli 5v–10v	41	jalkapallo (16; 27,6 %)	*
yli 10 v	50	jalkapallo (19; 25,3 %)	taitoluistelu (8; 10,7 %)

* useita vaihtoehtoja

Suurin osa maahanmuuttajista (33,1 %) seuraa urheilua televisiosta tai katsomosta joka viikko ja lähes kolmannes (25,8 %) taas seuraa urheilua 1–10 kertaa vuodessa. Maahanmuuttajista 11,1 % ei harrasta lainkaan penkkiurheilua. Lähes joka päivä 9,8 % maahanmuuttajista seuraa urheilua ja 11–25 kertaa vuodessa seuraavia on 9,6 %. 4,5 %

maahanmuuttajaa seuraa urheilua 26–50 kertaa vuodessa. 23 (6 %) vastaajaa jätti vastaamatta tähän kysymykseen. (ks. tarkemmin kuvio 14.)

Kuvio 14. Maahanmuuttajien penkkiurheilun harrastamisen useus (N=365; Ka=3,58 Kh=1,77)

Miehet (Ka=4,20 Kh=1,61) seuraavat naisia (Ka=3,26 Kh=1,64) useammin urheilua katsomosta tai televisiosta⁶³. Miehet seuraavat urheilua keskimäärin 26–50 kertaa vuodessa ja naiset 11–25 kertaa vuodessa. Sukupuolella ja maahanmuuton syyllä on tilastollisesti melkein merkitsevä yhdysvaikutus siihen kuinka usein seuraa urheilua katsomosta tai televisiosta⁶⁴. Pakolaisuuden (Ka=4,43 Kh=1,59), opiskelun (Ka=4,50 Kh=0,71), perheenyhdistämisen (Ka=4,63 Kh=1,31) ja avioliiton (Ka=4,67 Kh=1,27) vuoksi Suomeen tulleet miehet harrastavat penkkiurheilua useammin verrattuna paluumuuton (Ka=3,27 Kh=1,90), työn (Ka=3,44 Kh=1,93) tai jonkun muun syyn (Ka=3,50 Kh=1,65) vuoksi Suomeen tulleisiin miehiin. Naisista opiskelun (Ka=3,78 Kh=1,72), perheenyhdistämisen (Ka=3,83 Kh=2,36) ja jonkun muun syyn (Ka=4,36 Kh=1,12) vuoksi Suomeen tulleet seuraavat urheilua katsomosta tai televisiosta useammin verrattuna pakolaisiin (Ka=3,35 Kh=1,72), paluumuuttajiin (Ka=3,21 Kh=1,57), työn (Ka=3,36 Kh=1,86) tai avioliiton (Ka=3,41 Kh=1,73) vuoksi Suomeen tulleisiin.

⁶³ $t(360)=5,11; p=0,000$

⁶⁴ $F(6, 331)=2,295, p=0,035$

Iällä⁶⁵, elämäntilanteella⁶⁶, maahanmuuton syyllä⁶⁷ tai Suomessa asutulla ajalla⁶⁸ ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa siihen kuinka usein seuraa urheilua katsomosta tai televisiosta. Syntymämaa sen sijaan vaikuttaa tilastollisesti erittäin merkitsevästi siihen miten usein seuraa urheilua katsomosta tai televisiosta⁶⁹. Venäläiset ja virolaiset seuraavat vähemmän urheilua verrattuna Euroopassa syntyneisiin ($p=0,030$) ja Afrikassa syntyneisiin ($p=0,000$). Euroopassa ($Ka=3,92$ $Kh=2,04$), Afrikassa ($Ka=4,27$ $Kh=1,47$), Aasiassa ja Oseaniassa ($Ka=3,59$ $Kh=1,72$) sekä Pohjois- ja Etelä-Amerikassa ($Ka=3,71$ $Kh=1,98$) syntyneet harrastavat penkkiurheilua 26–50 kertaa vuodessa. Venäjällä ja Virossa ($Ka=3,10$ $Kh=1,60$) syntyneet katsovat urheilua televisiosta tai katsomosta 11–25 kertaa vuodessa.

Liikunnan tuottaminen

Suurin osa maahanmuuttajista ei osallistu maahanmuuttajien (59,2 %) tai suomalaisten (51,7 %) urheiluseurojen toimintaan. Muutaman kerran vuodessa suomalaisten urheiluseurojen toimintaan osallistuu 17,8 % maahanmuuttajista ja vastaavasti maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan 14 %. Kuukausittain 5,2 % osallistuu suomalaisten urheiluseurojen toimintaan ja maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan puolestaan 4,7 %. Noin 5 % maahanmuuttajista osallistuu sekä suomalaisten että maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan muutaman kerran kuukaudessa. Viikoittain maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan osallistuu 8 % ja vastaavasti suomalaisten urheiluseurojen toimintaan 6,7 %. Useita kertoja viikossa suomalaisten urheiluseurojen toimintaan osallistuvia maahanmuuttajia on 6,2 % ja maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan osallistuvia vähemmän, 2,6 %. (ks. tarkemmin kuviosta 15.)

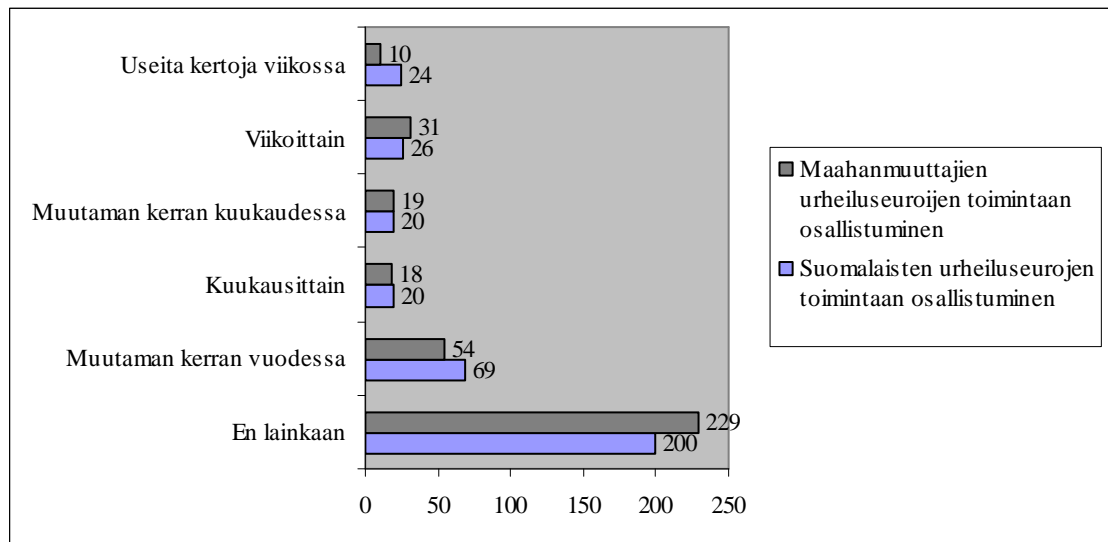
⁶⁵ $F(3, 360)=1,479$, $P=0,220$

⁶⁶ $F(6, 335)=0,927$, $p=0,476$

⁶⁷ $F(6, 339)=1,256$, $p=0,277$

⁶⁸ $F(4, 360)=0,630$, $p=0,641$

⁶⁹ $F(4, 358)=4,935$, $p=0,001$

Kuvio 15. Maahanmuuttajien osallistuminen maahanmuuttajien (N=361; Ka=1,89 Kh=1,45) ja suomalaisten (N=359; Ka=2,09 Kh=1,60) urheiluseurojen toimintaan

Miehet (Ka=2,64 Kh=1,83) osallistuvat naisia (Ka=1,84 Kh=1,41) tilastollisesti erittäin merkitsevästi useammin suomalaisten urheiluseurojen toimintaan⁷⁰. Miehet osallistuvat toimintaan kuukausittain ja naiset muutaman kerran vuodessa. Miehet (Ka=2,21 Kh=1,66) ottavat naisia (Ka=1,75 Kh=1,33) tilastollisesti merkitsevästi useammin osaa myös maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan⁷¹. Kumpikin ryhmä osallistuu toimintaan muutaman kerran vuodessa, naiset miehiä vähemmän. Sukupuolella ja iällä on tilastollisesti melkein merkitsevä yhdysvaikutus siihen miten aktiivisesti ottaa osaa maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan⁷². Alle 26-vuotiaat miehet (Ka=3,13 Kh=1,90) ja naiset (Ka=2,04 Kh=1,43) ottavat osaa useammin verrattuna oman sukupuolen vanhempiin ikäryhmiin⁷³.

Iällä on vaikutusta siihen miten aktiivisesti ottaa osaa suomalaisten urheiluseurojen toimintaan⁷⁴. Alle 26-vuotiaat osallistuvat suomalaisten urheiluseurojen toimintaan

⁷⁰ $t(354)=4,51; p=0,000$

⁷¹ $t(356)=2,82; p=0,005$

⁷² $F(3, 359)=2,742, p=0,043$

⁷³ Miehet: 26–36v Ka=1,97 Kh=1,52; 37–54v Ka=1,86 Kh=1,44; yli 54v Ka=1,25 Kh=0,46, Naiset: 26–36v Ka=1,62 Kh=1,18; 37–54v Ka=1,65 Kh=1,32; yli 54v Ka=1,82 Kh=1,45

⁷⁴ $F(3, 355)=2,664, p=0,048$, Kuitenkin ryhmätestiin soveltuvan jatkotestin Tuckeyn menetelmän mukaan ryhmien väliset keskiarvoerot eivät ole tilastollisesti merkitseviä ja näin ollen yhteys testattiin myös Kruskal-Wallis testillä.

muita ikäryhmiä useammin. Ikäryhmät erosivat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi siinä miten usein he osallistuvat suomalaisten urheiluseurojen toimintaan⁷⁵. Ero johtuu siitä, että alle 26-vuotiaiden arviot suomalaisten urheiluseurojen toimintaan osallistumisesta muuttujan mediaani on 2, kun taas muiden ryhmien mediaanit ovat 1. Lisäksi alle 26-vuotiaiden hajonnan kvartiiliväli oli 1–3, kun taas 37–54-vuotiailla ja 55-vuotiailla ja sitä vanhemmilla 1–2. Myös 26–36-vuotiaiden kvartiiliväli oli 1–3.

Maahanmuuton syy vaikuttaa tilastollisesti erittäin merkitsevästi siihen miten aktiivisesti ottaa osaa suomalaisten urheiluseurojen toimintaan⁷⁶. Paluumuuttajat (Ka=1,57 Kh=1,15) ottavat osaa suomalaisten urheiluseurojen toimintaan vähemmän kuin opiskelun (p=0,030; Ka=3,81 Kh=1,78) ja jonkun muun syyn (p=0,019; Ka=3,30 Kh=1,95) takia Suomeen tulleet. Opiskelun takia Suomeen tulleet osallistuvat toimintaan muutaman kerran kuukaudessa, jonkun muun syyn takia tulleet osallistuvat puolestaan kuukausittain ja muut ryhmät⁷⁷ osallistuvat muutaman kerran vuodessa.

Iällä ja Suomeen muuton syyllä on tilastollisesti melkein merkitsevä yhdysvaikutus siihen miten aktiivisesti ottaa osaa suomalaisten urheiluseurojen toimintaan⁷⁸ (ks. taulukko 9). Pakolaisuuden vuoksi Suomeen tulleet alle 26-vuotiaat ja 37–54-vuotiaat paluumuuttajat osallistuvat selvästi useammin suomalaisten urheiluseurojen toimintaan verrattuna muihin samasta maahanmuuton syystä tulevien ikäryhmiin. Työn takia Suomeen muuttaneet alle 26-vuotiaat ja yli 54-vuotiaat osallistuvat muita ikäryhmiä useammin suomalaisten urheiluseurojen toimintaan. Perheenyhdistämisen ja avioliiton takia Suomeen tulleet yli 54-vuotiaat osallistuvat selvästi useammin suomalaisten urheiluseurojen toimintaan verrattuna muihin samasta maahanmuuton syystä tulevien ikäryhmiin. Myös jonkun muun syyn takia Suomeen tulleet 26–36-vuotiaat osallistuvat muita ikäryhmiä useammin kyseiseen toimintaan.

---

⁷⁵ $X^2(3)=16,766$; $p=0,001$

⁷⁶ $F(6, 335)=6,171$, $p=0,000$

⁷⁷ pakolaisuus Ka=1,93 Kh=1,33; työ Ka=2,10 Kh=1,52; perheenyhdistäminen Ka=2,27 Kh=1,79; avioliitto Ka=1,93 Kh=1,56

⁷⁸ $F(17, 315)=1,921$, $p=0,016$

Taulukko 9. Maahanmuuttajien osallistuminen suomalaisten urheiluseurojen toimintaan iän ja maahanmuuton syyn mukaan (Ka/Kh) N=342

	alle 26v	26–36v	37–54v	yli 54v
pakolaisuus	2,68/1,55	1,09/0,30	1,65/1,04	1,20/0,48
paluumuutto	1,00/0,00	1,44/0,53	1,89/1,55	1,31/0,68
työ	2,71/1,50	1,56/0,73	1,89/1,69	3,00/2,64
opiskelu	4,17/1,47	5,00/0,00	3,00/2,83	1,00/- *
perheenyhdistäminen	2,00/0,82	2,31/1,89	2,07/1,82	2,86/2,27
avioliitto	1,87/1,52	2,02/1,48	1,62/1,42	2,75/2,43
joku muu syy	2,71/1,50	4,43/1,81	2,67/2,25	**

* vain yksi vastaus

** ei yhtään vastausta

Ikä vaikuttaa tilastollisesti merkitsevästi myös siihen miten aktiivisesti ottaa osaa maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan⁷⁹. Alle 26-vuotiaat ottavat aktiivisemmin osaa toimintaan kuin 26–36-vuotiaat ($p=0,010$), 37–54-vuotiaat ($p=0,009$) ja yli 54-vuotiaat ($p=0,035$). Alle 26-vuotiaat osallistuvat maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan kuukausittain, kun taas muut ikäryhmät osallistuvat muutaman kerran vuodessa⁸⁰. Maahanmuuton syy vaikuttaa siihen miten aktiivisesti ottaa osaa maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan⁸¹. Tilastollisesti melkein merkitsevä ero löytyy paluumuuttajien ja pakolaisten välillä ($p=0,034$), vaikka graafisten taulukoiden tarkastelu osoittaa suurimman eron olevan paluumuuttajien ja opiskelijoiden välillä⁸².

Kruskall-Wallis testin mukaan pakolaisuuden ja opiskelun takia Suomeen muuttaneet osallistuvat useammin maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan. Maahanmuuton syyn perusteella muodostetut ryhmät erosivat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi siinä miten usein he osallistuivat maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan⁸³. Ero johtuu siitä, että pakolaisuuden ja opiskelun takia Suomeen muuttaneiden arvioissa maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan osallistumisesta muuttujan mediaanit ovat 2 ja 3,5, kun taas muiden ryhmien mediaanit ovat 1. Lisäksi pakolaisten hajonnan kvartiiliväli oli 1–4 ja opiskelun takia tulneiden kvartiiliväli oli 1,25–4,75, kun taas muilla ryhmillä 1–1 tai 1–2.

⁷⁹ $F(3, 357)=5,556, p=0,001$

⁸⁰ Alle 26v Ka=2,46 Kh=1,71; 26–36v Ka=1,74 Kh=1,30; 37–54v Ka=1,72 Kh=1,35; yli 54v Ka=1,72 Kh=1,35

⁸¹ $F(6, 337)=3,439, p=0,003$

⁸² Yhteys testattiin myös Kruskall-Wallis testillä.

⁸³ $X^2(6)=22,425; p=0,001$

Iällä ja Suomeen muuton syyllä on myös tilastollisesti melkein merkitsevä yhdysvaikutus siihen miten aktiivisesti ottaa osaa maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan⁸⁴ (ks. taulukko 10). Pakolaisina Suomeen tulleet alle 26-vuotiaat osallistuvat muita ikäryhmiä useammin maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan. Opiskelun kautta Suomeen tulleet alle 26-vuotiaat ja 37–54-vuotiaat osallistuvat muita ikäryhmiä useammin maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan. Avioliiton takia Suomeen tulleet yli 54-vuotiaat ja jonkun muun syyn vuoksi Suomeen tulleet alle 26-vuotiaat osallistuvat selvästi useammin maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan muihin samasta maahanmuuton syystä tulevien ikäryhmiin verrattuna.

Taulukko 10. Maahanmuuttajien osallistuminen maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan iän ja maahanmuuton syyn mukaan (Ka/Kh) N=344

	alle 26v	26–36v	37–54v	yli 54v
pakolaisuus	3,00/2,04	1,18/0,40	2,40/1,43	1,25/0,50
paluumuutto	1,00/0,00	1,33/0,71	1,57/1,30	1,54/1,14
työ	2,00/0,82	1,22/0,44	1,89/1,69	2,33/1,53
opiskelu	3,43/1,13	1,00/0,00	5,00/0,00	1,00/- *
perheenyhdistäminen	2,14/1,46	1,87/1,39	1,79/1,48	1,57/0,79
avioliitto	2,00/1,57	1,89/1,45	1,14/0,59	2,75/2,43
joku muu syy	2,38/1,92	1,33/0,52	1,67/1,63	2,00/- *

* vain yksi vastaus

Elämäntilanteella⁸⁵ ja Suomessa asutulla ajalla⁸⁶ ei ole vaikutusta siihen miten aktiivisesti ottaa osaa suomalaisten urheiluseurojen toimintaan. Elämäntilanteella⁸⁷, syntymämaalla⁸⁸ ja Suomessa asutulla ajalla⁸⁹ ei ole myöskään vaikutusta siihen miten aktiivisesti ottaa osaa maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan. Sen sijaan syntymämaa vaikuttaa tilastollisesti merkitsevästi siihen miten aktiivisesti ottaa osaa suomalaisten urheiluseurojen toimintaan⁹⁰. Venäjällä ja Virossa syntyneet (Ka=1,69 Kh=1,31) ottavat osaa suomalaisten urheiluseurojen toimintaan harvemmin verrattuna muualla Euroopassa syntyneisiin (p=0,010; Ka=2,47 Kh=1,74) ja muihin ryhmiin⁹¹.

⁸⁴ F(18, 316)=1,875, p=0,017

⁸⁵ F(6, 329)=0,739, p=0,618

⁸⁶ F(4, 354)=1,296, p=0,271

⁸⁷ F(6, 331)=0,760, p=0,602

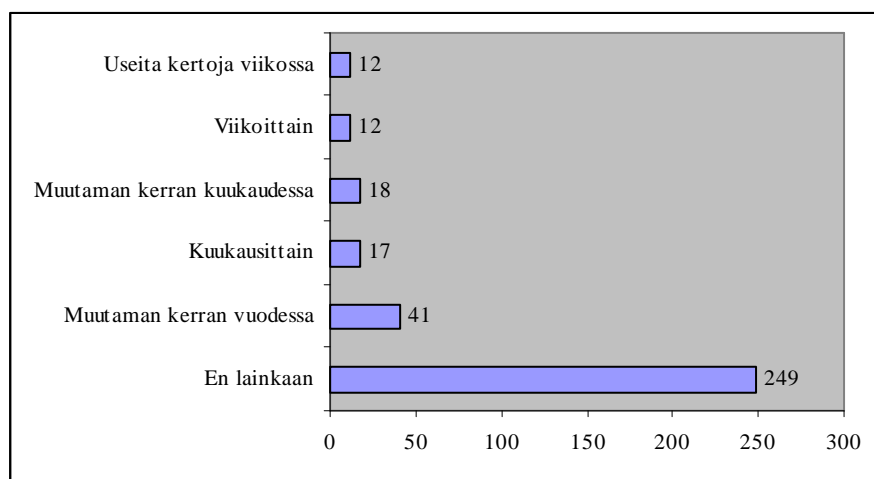
⁸⁸ F(4, 352)=2,308, p=0,058

⁸⁹ F(4, 356)=0,307, p=0,873

⁹⁰ F(4, 350)=4,054, p=0,003

⁹¹ Aasia/Oseania Ka=2,20 Kh=1,61; Afrikka Ka=2,34 Kh=1,75; Pohj./Etelä-Amerikka Ka=3,14 Kh=2,41

Suurin osa maahanmuuttajista (64,3 %) ei osallistu lainkaan urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla, kuten valmentajana, huoltajana, kuljettajana tai talkootyöntekijänä. Maahanmuuttajista 10,6 % osallistuu muutaman kerran vuodessa sekä vajaa 5 % kuukausittain ja muutaman kerran kuukaudessa. Viikoittain ja useita kertoja viikossa osallistuvia on 3,1 %.

Kuvio 16. Maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla osallistumisen useus (N=349; Ka=1,68 Kh=1,32)

Miehet (Ka=1,97 Kh=1,46) osallistuvat naisia (Ka=1,55 Kh=1,23) tilastollisesti merkitsevästi useammin urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla⁹². Kumpikin ryhmä osallistuu urheilutoimintaan muuten kuin urheilemalla muutaman kerran vuodessa, naiset miehiä vähemmän. Sukupuolella ja syntymämaalla on tilastollisesti melkein merkitsevä yhdysvaikutus siihen miten usein osallistuu urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla⁹³. Venäjällä ja Virossa syntyneet miehet (Ka=1,19 Kh=0,40) osallistuvat selvästi muualla syntyneitä miehiä⁹⁴ harvemmin urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla, kuten myös Euroopassa syntyneet naiset (Ka=1,18 Kh=0,68) muualla syntyneisiin naisiin⁹⁵ verrattuna.

⁹² $t(345)=2,77; p=0,006$

⁹³ $F(4, 344)=2,599, p=0,036$

⁹⁴ Aasia/Oseania Ka=2,13 Kh=1,50; Afrikka Ka=2,25 Kh=1,77; Eurooppa Ka=2,23 Kh=1,50; Pohj./Etelä-Amerikka Ka=3,00 Kh=2,45

⁹⁵ Aasia/Oseania Ka=1,80 Kh=1,26; Afrikka Ka=2,15 Kh=1,46; Pohj./Etelä-Amerikka Ka=2,67 Kh=2,89; Venäjä/Viro Ka=1,39 Kh=1,09

Iällä⁹⁶, elämäntilanteella⁹⁷ ja Suomessa asutulla ajalla⁹⁸ ei ole vaikutusta siihen miten usein osallistuu urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla. Syntymämaalla on tilastollisesti merkitsevästi vaikutusta siihen miten usein osallistuu urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla⁹⁹. Venäläiset ja virolaiset (Ka=1,39 Kh=1,09) osallistuvat vähemmän verrattuna Afrikassa syntyneisiin maahanmuuttajiin (p=0,037; Ka=2,16 Kh=1,56) ja muualla syntyneisiin¹⁰⁰. Syntymämaalla ja Suomessa oleskelulla ajalla on tilastollisesti melkein merkitsevä yhdysvaikutus siihen miten usein osallistuu urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla¹⁰¹. Vähiten urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla osallistuvat Afrikassa syntyneet Suomessa 1 vuoden tai alle asuneet (Ka=1,22 Kh=0,44), Euroopassa syntyneet Suomessa yli 5–10 vuotta Suomessa asuneet (Ka=1,13 Kh=0,35) sekä Venäjällä tai Virossa syntyneet Suomessa yli 1–2,5 vuotta asuneet (Ka=1,10 Kh=0,41) verrattuna muihin samassa maassa syntyneisiin Suomessa asutun ajan perusteella¹⁰².

Maahanmuuton syyllä on myös vaikutusta siihen miten aktiivisesti osallistuu urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla¹⁰³. Kruskall-Wallis testin mukaan opiskelun takia Suomeen tulleet osallistuvat urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla useammin kuin muut ryhmät. Maahanmuuton syyn perusteella muodostetut ryhmät erosivat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi siinä, miten usein

---

⁹⁶ F(3, 345)=2,482, p=0,061

⁹⁷ F(6, 321)=1,136, p=0,341

⁹⁸ F(4, 344)=0,310, p=0,871

⁹⁹ F(4, 341)=4,797, p=0,001

¹⁰⁰ Aasia/Oseania Ka=1,80 Kh=1,35; Eurooppa Ka=1,63 Kh=1,22; Pohj./Etelä-Amerikka Ka=2,86 Kh=2,41

¹⁰¹ F(14, 323)=2,042, p=0,015

¹⁰² Afrikka: yli 1–2,5v Ka=2,43 Kh=1,62; yli 2,5–5v Ka=2,42 Kh=1,73; yli 5–10v Ka=2,00 Kh=2,24; yli 10v Ka=2,60 Kh=1,51

Eurooppa: 1v tai alle Ka=2,27 Kh=1,94; yli 1–2,5v Ka=1,68 Kh=1,16; yli 2,5–5v Ka=1,35 Kh=0,65; yli 10v Ka=1,57 Kh=1,13

Venäjä ja Viro: 1v tai alle Ka=1,30 Kh=1,15; yli 2,5–5v Ka=1,67 Kh=1,49; yli 5–10v Ka=1,50 Kh=1,00; yli 10v Ka=1,46 Kh=1,10

¹⁰³ F(6, 324)=2,618, p=0,017, Kuitenkin ryhmätestiin soveltuvan jatkotestin Tuckeyn menetelmän mukaan ryhmien väliset keskiarvoerot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Tästä syystä yhteys testattiin vielä Kruskall-Wallis testillä.

osallistuu urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla¹⁰⁴. Ero johtuu siitä, että opiskelun takia tulleiden arviot urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla osallistumisesta muuttujan mediaani on 2, kun taas muiden ryhmien mediaanit ovat 1. Lisäksi opiskelun takia tulleiden hajonnan kvartiiliväli on 1–4, kun muilla ryhmillä se on 1–2 tai 1–1.

Suomeen muuton syyllä ja iällä on tilastollisesti melkein merkitsevä yhdysvaikutus siihen miten usein osallistuu urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla¹⁰⁵. Suurimmat erot löytyvät työn, opiskelun ja perheenyhdistämisen vuoksi Suomeen muuttaneiden ikäryhmistä. Työn takia Suomeen muuttaneista yli 54-vuotiaat (Ka=2,67 Kh=1,15) osallistuvat useammin urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla verrattuna muihin ikäryhmiin¹⁰⁶. Opiskelun perässä (Ka=4,00 Kh=1,63) ja perheenyhdistämisen (Ka=2,71 Kh=2,21) vuoksi Suomeen muuttaneista puolestaan alle 26-vuotiaat osallistuvat muita ikäryhmiä¹⁰⁷ useammin urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla.

6.2 Maahanmuuttajien kotoutuminen Suomeen

Tämän luvun tarkoituksena on tarkastella maahanmuuttajien kotoutumista Suomeen. Kotoutumista tarkastellaan suhteessa siihen miten tyytyväisiä maahanmuuttajat ovat elämäänsä Suomessa ja minkälaista heidän sopeutumisensa Suomeen on ollut. Luvussa tuodaan esille myös maahanmuuttajien näkemys siitä mikä seuraavista on paras vaihtoehto sopeutumisen kannalta: ajanvietto suomalaisten kanssa, ajanvietto oman maalaisten kanssa vai ajanvietto molempien edellä mainittujen kanssa.

---

¹⁰⁴ $X^2(6)=17,533$; $p=0,008$

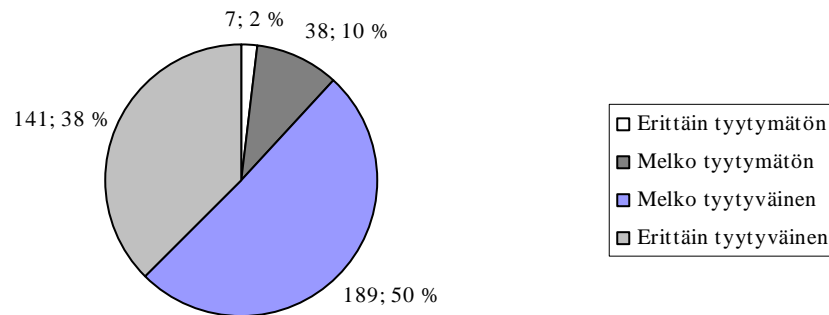
¹⁰⁵ $F(17, 304)=1,836$, $p=0,023$

¹⁰⁶ alle 26v Ka=1,14 Kh=0,38; 26–36v Ka=1,29 Kh=0,49; 37–54v Ka=1,78 Kh=1,30

¹⁰⁷ Opiskelu: 26–36v/37–54v Ka=1,00 Kh=0,00; yli 54v Ka=1,00; Perheenyhdistäminen 26–36v Ka=1,55 Kh=1,18; 37–54v Ka=1,23 Kh=0,83; yli 54v Ka=1,00 Kh=0,00

Maahanmuuttajien tyytyväisyys elämäänsä Suomessa

Yli 80 % maahanmuuttajista on vähintään melko tyytyväisiä elämäänsä Suomessa. Maahanmuuttajista melkein 50 % on melko tyytyväisiä elämäänsä Suomessa. Yli kolmannes maahanmuuttajista (36,4 %) on erittäin tyytyväisiä elämäänsä Suomessa. Melko tyytymättömiä elämäänsä on 9,8 % maahanmuuttajista ja erittäin tyytymättömiä puolestaan vajaa kaksi prosenttia vastaajista. (ks. tarkemmin kuvio 17.) Kysymykseen jätti vastaamatta 3,1 % eli yhteensä 12 maahanmuuttajaa.

Kuvio 17. Maahanmuuttajien tyytyväisyys elämäänsä Suomessa (N=375; Ka=3,24 Kh=0,70)

Sekä miehet (Ka=3,17 Kh=0,72) että naiset (Ka=3,27 Kh=0,69) ovat melko tyytyväisiä elämäänsä Suomessa¹⁰⁸. Kaikki ikäluokatkin ovat melko tyytyväisiä elämäänsä Suomessa¹⁰⁹. Elämäntilanne¹¹⁰, syntymämaan¹¹¹ ja maahanmuuton syy¹¹² eivät vaikuta siihen miten tyytyväisiä maahanmuuttajat ovat elämäänsä Suomessa. Suomessa oleskeltu aika puolestaan vaikuttaa tilastollisesti merkitsevästi siihen miten tyytyväinen on elämäänsä Suomessa¹¹³. Yli kymmenen vuotta Suomessa asuneet (Ka=3,45 Kh=0,64) ovat tyytyväisempiä elämäänsä Suomessa verrattuna Suomessa yli 1–2,5 vuotta (p=0,010; Ka=3,09 Kh=0,77) ja yli 5–10 vuotta (p=0,045; Ka=3,22 Kh=0,73) asuneisiin. Suomessa yli 5–10 vuotta asuneet ovat elämäänsä melko tyytyväisiä (Ka=3,11 Kh=0,64).

¹⁰⁸ $t(370)=-1,26; p=0,210$

¹⁰⁹ $F(3, 371)=0,972, p=0,406$

¹¹⁰ $F(6, 344)=0,667, p=0,667$

¹¹¹ $F(4, 366)=0,667, p=0,616$

¹¹² $F(6, 351)=0,905, p=0,491$

¹¹³ $F(4, 370)=3,612, p=0,007$

Suomessa asutulla ajalla ja elämäntilanteella on tilastollisesti melkein merkitsevä yhdysvaikutus siihen miten tyytyväinen on elämäänsä Suomessa¹¹⁴. Suomessa yli 2,5–5 vuotta asuneiden keskuudesta löytyy eniten eroa suhteessa elämäntilanteeseen: työttömänä (Ka=3,50 Kh=0,84) ja eläkkeellä (Ka=3,50 Kh=1,00) olevat ovat elämäänsä tyytyväisempiä kuin työharjoittelussa (Ka=2,50 Kh=0,71) ja muissa elämäntilanteissa¹¹⁵ olevat. Suomessa asutulla ajalla ja syntymämaalla on myös tilastollisesti merkitsevä yhdysvaikutus siihen miten tyytyväinen on elämäänsä Suomessa¹¹⁶. Suomessa 1 vuoden tai alle asuneet Afrikasta kotoisin olevat (Ka=3,75 Kh=0,46) kokevat olevansa tyytyväisempiä elämäänsä verrattuna Euroopassa syntyneisiin (Ka=3,13 Kh=0,72) ja muualla syntyneisiin¹¹⁷. Suomessa yli 1–2,5 vuotta asuneet Aasiassa/Oseaniassa (Ka=2,87 Kh=0,92) ja Afrikassa (Ka=3,50 Kh=0,55) syntyneet ovat muihin ryhmiin¹¹⁸ verrattuna tyytyväisempiä elämäänsä Suomessa.

Maahanmuuttajien Suomeen sopeutuminen

Yli puolet maahanmuuttajista on sopeutunut Suomeen vähintään melko hyvin (ks. kuvio 18). Maahanmuuttajista 43,4 % kokee Suomeen sopeutumisen olleen melko helppoa ja vastaavasti 37,7 % kokee sopeutumisen olleen melko vaikeaa. Erittäin helppoa Suomeen sopeutuminen on ollut 9,3 % ja vastaavasti erittäin vaikeaa 7,2 %. Vastaajista 2,3 % (N=9) jätti vastaamatta kysymykseen.

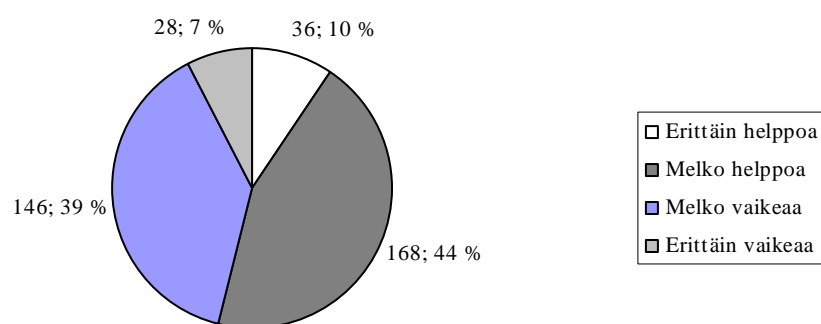
¹¹⁴ F(18, 322)=1,781, p=0,027

¹¹⁵ palkkatyössä/yrittäjinä Ka=3,14 Kh=0,38; suomen kielen kurssilla/muussa koulutuksessa Ka=3,26 Kh=0,74; päätoiminen opiskelija Ka=3,18 Kh=0,60; kotona Ka=3,00

¹¹⁶ F(14, 348)=2,176, p=0,008

¹¹⁷ Aasia/oseania Ka=3,55 Kh=0,69; Venäjä ja Viro Ka=3,28 Kh=0,45

¹¹⁸ Eurooppa Ka=3,20 Kh=0,61; Pohj./Etelä-Amerikka Ka=3,20 Kh=0,84; Venäjä/Viro Ka=3,01 Kh=0,69

Kuvio 18. Maahanmuuttajien Suomeen sopeutuminen (N=378; Ka=2,44 Kh=0,77)

Miesten (Ka=2,34 Kh=0,74) ja naisten (Ka=2,49 Kh=0,77) välillä ei ole tilastollista eroa siihen minkälaisista heidän Suomeen sopeutumisensa on ollut¹¹⁹. Maahanmuuton syillä¹²⁰ tai Suomessa asutulla ajalla¹²¹ ei ole vaikutusta siihen minkälaisista Suomeen sopeutuminen on ollut. Iällä taas on tilastollisesti melkein merkitsevä vaikutus siihen, minkälaisista Suomeen sopeutuminen on ollut¹²². Yli 54-vuotiaille (Ka=2,20 Kh=0,75) Suomeen sopeutuminen on ollut melko helppoa, kun taas 37–54vuotiaat (Ka=2,54 Kh=0,80) ovat kokeneet sopeutumisen melko vaikeaksi (p=0,032). Muut ikäryhmät sijoittuvat näiden välille¹²³.

Iällä ja Suomeen muuton syillä on tilastollisesti melkein merkitsevä yhdysvaikutus siihen, minkälaisista Suomeen sopeutuminen on ollut¹²⁴ (ks. taulukko 11). Yli 54-vuotiaille pakolaisuuden vuoksi Suomeen tulleille Suomeen sopeutuminen on ollut muihin ikäryhmiin verrattuna vaikeampaa, kun taas yli 54-vuotiaille paluumuuton, työn, avioliiton ja jonkun muun syyn vuoksi Suomeen muuttaneille Suomeen sopeutuminen on ollut samasta syistä tulleisiin muihin ikäryhmiin verrattuna helpompaa. Opiskelun ja

¹¹⁹ $t(373)=-1,71; p=0,088$

¹²⁰ $F(6, 353)=0,843, p=0,537$

¹²¹ $F(4, 373)=1,191, p=0,314$

¹²² $F(3, 374)=2,761, p=0,042$

¹²³ alle 26v Ka=2,46 Kh=0,61; 26–36v Ka=2,45 Kh=0,81

¹²⁴ $F(18, 332)=1,759, p=0,029$

perheenyhdistämisen vuoksi Suomeen muuttaneet 37–54-vuotiaat ovat sopeutuneet Suomeen vaikeammin verrattuna samasta syistä tulleisiin muihin ikäryhmiin.

Taulukko 11. Maahanmuuttajien Suomeen sopeutuminen iän ja maahanmuuton syyn mukaan (Ka/Kh) N=360

	alle 26v	26–36v	37–54v	yli 54v
pakolaisuus	2,56/0,58	2,27/1,10	2,46/0,98	3,00/0,53
paluumuutto	3,00/- *	2,56/0,53	2,62/0,73	2,10/0,61
työ	2,86/0,69	2,33/0,50	2,33/0,71	1,67/0,58
opiskelu	2,14/0,69	2,00/0,00	3,33/0,58	2,00/- *
perheenyhdistäminen	2,14/0,69	2,45/0,86	2,93/0,62	2,14/0,90
avioliitto	2,50/0,60	2,60/0,80	2,45/0,78	1,75/0,71
joku muu syy	2,22/0,62	2,13/0,64	2,55/0,80	2,00/- *

* vain yksi vastaus

Elämäntilanteella on tilastollisesti merkitsevä vaikutus siihen, minkälaisista Suomeen sopeutuminen on ollut¹²⁵. Kruskal-Wallis testin mukaan kotona ja päätoimisina opiskelijoina olevien maahanmuuttajien Suomeen sopeutuminen on ollut muihin ryhmiin verrattuna vaikeampaa. Elämäntilanteen mukaan muodostetut ryhmät erosivat tilastollisesti melkein merkitsevästi siinä miten hyvin he kokivat sopeutuneensa Suomeen¹²⁶. Erot johtuvat siitä, että kotona olevien ja päätoimisina opiskelijoina toimivien arviot Suomeen sopeutumisesta muuttujan mediaanit ovat 3, kun taas muiden ryhmien mediaanit ovat 2. Kaikkien ryhmien kvartiilivälit olivat 2–3, paitsi pakolaisina Suomeen tulleiden 1,5–3. Syntymämaa vaikuttaa myös tilastollisesti melkein merkitsevästi siihen, minkälaisista Suomeen sopeutuminen on ollut¹²⁷. Aasiassa ja Oseaniassa (Ka=2,64 Kh=0,80) syntyneille Suomeen sopeutuminen on ollut vaikeampaa kuin Euroopassa (p=0,032; Ka=2,33 Kh=0,78) ja muualla syntyneille¹²⁸.

¹²⁵ F(6, 346)=2,993, p=0,007, Kuitenkin ryhmätestiin soveltuvan jatkotestin Dunnett T3 menetelmän mukaan ryhmien väliset keskiarvoerot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Tästä syystä yhteys testattiin vielä Kruskal-Wallis testillä.

¹²⁶ X²(6)=16,495; p=0,011

¹²⁷ F(4, 369)=3,306, p=0,011

¹²⁸ Afrikka Ka=2,39 Kh=0,75; Pohj./Etelä-Amerikka Ka=2,00 Kh=0,82; Venäjä/Viro Ka=2,40 Kh=0,69

Elämäntilanteella ja syntymämaalla on tilastollisesti merkitsevä yhdysvaikutus siihen, minkälaisista Suomeen sopeutuminen on ollut¹²⁹ (ks. taulukko 12). Palkkatyössä tai yrittäjänä toimiville Afrikassa syntyneille maahanmuuttajille Suomeen sopeutuminen on ollut vaikeampaa verrattuna muualla syntyneisiin. Suomen kielen kurssilla tai muussa koulutuksessa oleville Afrikassa syntyneille maahanmuuttajille Suomeen sopeutuminen on ollut taas helpompaa verrattuna muualla syntyneisiin. Päätoimisen opiskelijana toimiville Aasiassa/Oseaniassa ja Afrikassa syntyneille Suomeen sopeutuminen on ollut vaikeampaa verrattuna muualla syntyneisiin.

Taulukko 12. Maahanmuuttajien Suomeen sopeutuminen syntymämaan ja maahanmuuton syyn mukaan (Ka/Kh) N=349

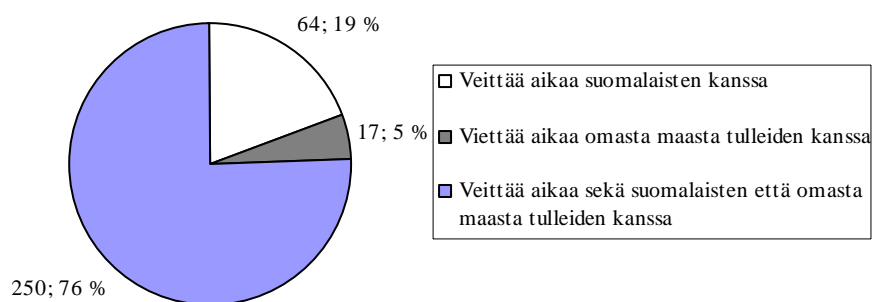
	Aasia ja Oseania	Afrikka	Eurooppa	Pohj./Etelä-Amerikka	Venäjä/Viro
palkkatyössä/yrittäjänä	1,75/0,71	2,75/0,50	1,50/0,71	**	2,29/0,76
työttömänä	2,00/-*	2,00/- *	2,25/0,50	**	2,42/0,53
työharjoittelussa	2,42/0,53	2,00/0,00	1,00/- *	1,50/0,70	3,00/- *
suom.kiel.kurssi/muu koul.	2,70/0,76	2,19/0,75	2,38/0,70	2,50/0,58	2,55/0,67
päätoiminen opiskelija	2,89/0,90	3,00/0,82	2,25/1,06	1,00/-	2,38/0,52
eläkkeellä	2,88/0,64	**	2,00/0,00	**	3,00/- *
kotona					

* vain yksi vastaus

** ei yhtään vastausta

Suurin osa maahanmuuttajista (64,6 %) kokee, että paras vaihtoehto Suomeen sopeutumisen kannalta on viettää aikaa sekä suomalaisten että oman maalaisten kanssa. 16,5 % maahanmuuttajista kokee taas, että parasta Suomeen sopeutumisen kannalta on viettää aikaa suomalaisten kanssa. Selvä vähemmistö (4,4 %) kokee Suomeen sopeutumisen kannalta parhaana vaihtoehtona viettää aikaa oman maalaisten kanssa. (ks. tarkemmin kuviosta 19.) Huomioitava määrä vastaajista (56; 14,5 %) jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Tulosta voidaan arvioida myös suhteessa Berryn nelikenttään (ks. luku 3.3 Akkulturaatio). Näin ollen enemmistö maahanmuuttajista on integroitunut suomalaiseen yhteiskuntaan, kun taas selvä vähemmistö edustaa separaatiota. Noin kuudesosan maahanmuuttajista voidaan katsoa edustavan akkulturaation strategioista assimilaatiota. Kysymykseen vastaamattomien määrä saattaisi selittyä sillä, että vastausvaihtoehdoista puuttui Berryn nelikentän neljäs osaluokka eli marginalisaatio. Tällöin vastaajat eivät kokisi parhaana vaihtoehtona sopeutumisen kannalta viettää aikaa suomalaisten tai oman maalaisten kanssa.

¹²⁹ F(18, 320)=1,997, p=0,010

Kuvio 19. Maahanmuuttajien mukaan paras vaihtoehto Suomeen sopeutumisen kannalta (N=331; Ka=2,56 Kh=0,80)

Miesten (N=102) ja naisten (N=227) välillä on tilastollisesti merkitsevä ero sen suhteen minkä kokee olevan paras vaihtoehto Suomeen sopeutumisen kannalta¹³⁰. Naisista useampi (81,1 %) kokee Suomeen sopeutumisen kannalta parhaana vaihtoehtona viettää aikaa sekä suomalaisten että oman maalaisten kanssa verrattuna miehiin (63,7 %). Miehet (27,5 %) taas ovat naisiin (15,4 %) verrattuna enemmän sitä mieltä, että Suomeen sopeutumisen kannalta parasta on viettää aikaa suomalaisten kanssa. Iällä¹³¹, maahanmuuton syyllä¹³² ja Suomessa asutulla ajalla¹³³ ei ole vaikutusta siihen minkä kokee olevan paras vaihtoehto Suomeen sopeutumisen kannalta.

Elämäntilanne vaikuttaa tilastollisesti melkein merkitsevästi siihen minkä maahanmuuttajat kokevat olevan paras vaihtoehto Suomeen sopeutumisen kannalta¹³⁴. Kaikkien ryhmien mediaani oli 3, kun taas kvartiiliväleissä oli havaittavaa eroa. Työttömien maahanmuuttajien kvartiiliväli oli 1,5–3 ja suomen kielen kurssilla tai muussa koulutuksessa olevien kvartiiliväli oli 2–3. Muilla ryhmillä kvartiiliväli oli 3–3. Tämä viittaa siihen, että palkkatyössä/yrittäjänä, työharjoittelussa ja päätoimisena opiskelijana toimivat sekä eläkkeellä ja kotona olevat maahanmuuttajat ovat enemmän

¹³⁰ $X^2(2)=11,939$; $p=0,003$

¹³¹ $X^2(3)=2,090$; $p=0,554$

¹³² $X^2(6)=7,483$; $p=0,278$

¹³³ $X^2(4)=8,772$; $p=0,067$

¹³⁴ $X^2(6)=14,689$; $p=0,023$

sitä mieltä, että Suomeen sopeutumisen kannalta paras vaihtoehto olisi viettää aikaa sekä suomalaisten että omasta maasta tulleiden kanssa.

Syntymämaa vaikuttaa myös tilastollisesti merkitsevästi siihen minkä vastaajat kokevat olevan paras vaihtoehto maahanmuuttajien sopeutumisen kannalta¹³⁵. Kaikkien ryhmien mediaani on 3, mutta kvartiiliväleissä on eroa. Aasiassa ja Oseaniassa syntyneiden kvartiiliväli oli 3–3 ja Euroopassa syntyneiden 1–3. Muiden ryhmien oli 2–3. Tämä tarkoittaa sitä, että Aasiassa ja Oseaniassa syntyneet kokevat enemmän kuin muualla syntyneet, että Suomeen sopeutumisen kannalta paras vaihtoehto on viettää aikaa sekä suomalaisten että oman maalaisten kanssa. Euroopassa syntyneiden maahanmuuttajien vastauksissa on muihin ryhmiin nähden eniten vaihtelua.

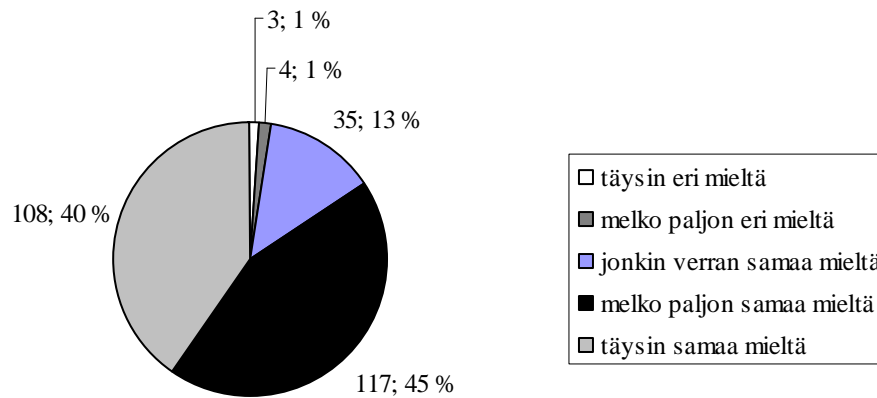
6.3 Maahanmuuttajien näkemyksiä liikunnan vaikutuksesta kotoutumiseen

Tässä luvussa tarkastellaan maahanmuuttajien liikunnan ja kotoutumisen yhteyttä tutkimalla maahanmuuttajien näkemyksiä liikunnan vaikutuksesta kotoutumiseen.

Suurin osa maahanmuuttajista on samaa mieltä siitä, että liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan (ks. kuvio 20). Maahanmuuttajista 30,2 % on melko paljon samaa mieltä ja 27,9 % täysin samaa mieltä siitä, että liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan. 9 % maahanmuuttajista on asiasta jonkin verran samaa mieltä. Hyvin pieni vähemmistö maahanmuuttajista on asiasta taas melko paljon eri mieltä (1 %) tai täysin eri mieltä (0,8 %). On kuitenkin huomioitava, että vastaajista huomattavan suuri osa (31 %) on jättänyt sanomatta mielipiteensä.

---

¹³⁵ $X^2(4)=14,737; p=0,005$

Kuvio 20. Maahanmuuttajien näkemyksiä siitä miten liikunta auttaa kotoutumaan Suomeen (N=267; Ka=4,20 Kh=0,81)

Sekä miehet (Ka=4,12 Kh=0,81) että naiset (Ka=4,25 Kh=0,81) ovat melko paljon samaa mieltä siitä, että liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen¹³⁶. Iällä on tilastollisesti merkitsevää vaikutusta siihen miten ajattelee liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen¹³⁷. Yli 54-vuotiaat (Ka=4,69 Kh=0,54) ovat keskimäärin enemmän sitä mieltä, että liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan verrattuna alle 26-vuotiaisiin (p=0,003; Ka=4,09 Kh=0,73) ja 26–36-vuotiaisiin (p=0,001; Ka=4,07 Kh=0,87), jotka ovat melko paljon samaa mieltä asiasta. 37–54-vuotiaat ovat myös melko paljon samaa mieltä siitä, että liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan.

Iällä ja syntymämaalla on tilastollisesti melkein merkitsevää yhdysvaikutus siihen miten ajattelee liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen¹³⁸ (ks. taulukko 13). Afrikassa syntyneet 26–36-vuotiaat ovat muihin ikäryhmiin verrattuna vähemmän samaa mieltä siihen miten ajattelee liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen. Venäjällä ja Virossa syntyneet yli 54-vuotiaat ovat muihin ikäryhmiin verrattuna eniten samaa mieltä siihen miten ajattelee liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen.

¹³⁶ $t(263)=-1,20; p=0,231$

¹³⁷ $F(3, 263)=5,517, p=0,001$

¹³⁸ $F(10, 247)=1,876, p=0,049$

Taulukko 13. Maahanmuuttajien näkemyksiä siitä miten liikunta auttaa kotoutumaan Suomeen iän ja syntymämaan mukaan (Ka/Kh) N=265

	alle 26v	26–36v	37–54v	yli 54v
Aasia ja Oseania	4,11/0,71	4,05/1,00	3,76/0,97	4,40/0,55
Afrikka	4,55/0,69	3,91/1,08	4,50/0,55	**
Eurooppa	3,92/0,76	4,20/0,71	4,33/0,62	5,00/- *
Pohjois- ja Etelä- Amerikka	3,00/- *	3,50/2,12	5,00/- *	**
Venäjä ja Viro	3,92/0,73	4,06/0,77	4,53/0,67	4,73/0,53

* vain yksi vastaaja

** ei yhtään vastausta

Elämäntilanteella on myös tilastollisesti merkitsevästi vaikutusta siihen miten ajattelee liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen¹³⁹. Kruskal-Wallis testin mukaan muissa elämäntilanteissa olevat ajattelevat työharjoittelussa olevia enemmän liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen. Elämäntilanteen perusteella muodostetut ryhmät erosivat tilastollisesti melkein merkitsevästi siinä, miten he ajattelivat liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen¹⁴⁰. Ero johtuu siitä, että työharjoittelussa olevien arviot liikunnan avusta maahanmuuttajien kotoutumisessa Suomeen muuttujan mediaani on 3, kun taas muilla ryhmillä se on 4 tai 5. Lisäksi työharjoittelijoina toimivien hajonnan kvartiiliväli oli 1–5, kun taas muilla ryhmillä 4–5. Tämä tarkoittaa sitä, että työharjoittelijoiden vastauksissa oli enemmän hajontaa muissa elämäntilanteissa oleviin verrattuna.

Elämäntilanteella ja sukupuolella on tilastollisesti erittäin merkitsevä yhdysvaikutus siihen miten ajattelee liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen¹⁴¹. Palkkatyössä tai yrittäjänä olevat naiset (Ka=4,64 Kh=0,50) ajattelevat enemmän liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen verrattuna miehiin (Ka=4,00 Kh=0,82). Päätoimiset opiskelijamiehet (Ka=4,50 Kh=0,53) ajattelevat taas naisia (Ka=3,94 Kh=1,05) enemmän liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen. Suomessa asuttu aika taas vaikuttaa tilastollisesti erittäin merkitsevästi siihen

¹³⁹ $F(6, 244)=2,859, p=0,010$, Kuitenkin ryhmätestiin soveltuvan jatkotestin Dunnett T3 menetelmän mukaan ryhmien väliset keskiarvoerot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Tästä syystä yhteys testattiin vielä Kruskal-Wallis testillä.

¹⁴⁰ $\chi^2(6)=13,708; p=0,033$

¹⁴¹ $F(5, 236)=4,413, p=0,001$

miten ajattelee liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen¹⁴². Yli 10 vuotta Suomessa asuneet (Ka=4,57 Kh=0,59) ovat enemmän samaa mieltä siitä, että liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen verrattuna Suomessa yli 1–2,5 vuotta (p=0,011; Ka=4,08 Kh=0,92) ja yli 5–10 vuotta (p=0,000; Ka=3,8 Kh=1,03) asuneisiin. Yli kymmenen vuotta asuneet ovat täysin samaa mieltä väitteen kanssa, kun taas muut ryhmät¹⁴³ ovat melko paljon samaa mieltä.

Elämäntilanteella ja Suomessa asutulla ajalla on tilastollisesti melkein merkitsevä yhdysvaikutus siihen miten ajattelee liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen¹⁴⁴ (ks. taulukko 14). Palkkatyössä tai yrittäjänä toimivat Suomessa yli 10 vuotta asuneet maahanmuuttajat ajattelevat enemmän liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen verrattuna muihin Suomessa vähemmän aikaa asuneisiin. Päätoimisista opiskelijoista Suomessa vähiten ja eniten aikaa Suomessa asuneet maahanmuuttajat ajattelevat enemmän liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen verrattuna Suomessa yli 1–10 vuotta asuneisiin.

Taulukko 14. Maahanmuuttajien näkemyksiä siitä miten liikunta auttaa kotoutumaan Suomeen Suomessa asutun ajan ja elämäntilanteen mukaan (Ka/Kh) N=251

	1v tai alle	yli 1–2,5v	yli 2,5–5v	yli 5–10v	yli 10 v
palkkatyössä/yrittäjänä	**	4,00/1,41	4,17/0,41	4,50/0,71	4,88/0,35
työttömänä	5,00/- *	5,00/- *	4,67/0,58	4,00/0,00	4,50/0,53
työharjoittelussa	**	**	5,00/- *	1,00/- *	3,00/2,83
suom.kiel.kurssi/muu					
koulutus	4,27/0,65	4,06/0,89	4,20/0,72	3,88/0,72	4,40/0,70
päätoiminen opiskelija	5,00/0,00	4,00/1,18	3,89/0,78	3,38/1,06	4,50/0,53
eläkkeellä	5,00/- *	5,00/- *	3,00/- *	5,00/- *	4,75/0,45
kotona	**	**	4,00/- *	5,00/- *	5,00/- *

* vain yksi vastaus

** ei yhtään vastausta

Suomessa asutulla ajalla ja Suomeen muuton syyllä on myös melkein tilastollisesti merkitsevä yhdysvaikutus siihen miten ajattelee liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen¹⁴⁵ (ks. taulukko 15). Suomessa yli 1–2,5 vuotta asuneet

¹⁴² F(4, 262)=5,372, p=0,000

¹⁴³ 1v tai alle Ka=4,38 Kh=0,64; yli 2,5–5v Ka=4,17 Kh=0,71

¹⁴⁴ F(17, 223)=1,891, p=0,020

¹⁴⁵ F(23, 224)=1,581, p=0,049

palumuuton vuoksi Suomeen muuttaneet ovat enemmän samaa mieltä siitä, että liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen verrattuna muista syistä Suomeen tullessiin. Suomessa yli 5–10 vuotta asuneet työn ja perheenyhdistämisen vuoksi Suomeen tulleet maahanmuuttajat ovat myös enemmän samaa mieltä siitä, että liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen verrattuna muista syistä Suomeen tullessiin. Pakolaisina ja palumuuttajina Suomeen tulleet Suomessa yli 10 vuotta asuneet maahanmuuttajat ajattelevat enemmän liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen kuin muista syistä Suomeen tulleet.

Taulukko 15. Maahanmuuttajien näkemyksiä siitä miten liikunta auttaa kotoutumaan Suomeen Suomessa asutun ajan ja maahanmuuton syyn mukaan (Ka/Kh) N=258

	1v tai alle	yli 1–2,5v	yli 2,5–5v	yli 5–10v	yli 10 v
pakolaisuus	4,40/0,89	4,00/0,94	4,27/0,65	3,50/1,38	4,89/0,33
palumuutto	4,42/0,76	4,64/0,67	4,40/0,89	3,83/0,75	4,75/0,45
työ	4,00/- *	4,14/0,69	4,13/0,83	4,50/0,71	3,00/-
opiskelu	5,00/- *	1,00/- *	4,25/0,50	3,67/0,58	**
perheenyhdistäminen	4,17/0,58	4,33/0,82	4,00/0,71	4,50/0,58	4,17/0,75
avioliitto	4,40/0,51	3,87/0,92	4,14/0,73	3,50/1,52	4,40/0,52
joku muu syy	4,20/0,84	4,29/0,49	4,33/1,15	4,00/- *	5,00/- *

* vain yksi vastaus

** ei yhtään vastausta

Syntymämaalla on tilastollisesti melkein merkitsevää vaikutusta siihen miten ajattelee liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen¹⁴⁶. Venäjällä ja Virossa syntyneet (Ka=4,36 Kh=0,88) ovat enemmän samaa mieltä siitä, että liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen verrattuna Aasiassa ja Oseaniassa syntyneisiin (p=0,025; Ka=4,00 Kh=0,88) ja muualla syntyneisiin¹⁴⁷. Maahanmuuton syyllä ei taas ole vaikutusta siihen miten ajattelee liikunnan auttavan maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen¹⁴⁸.

¹⁴⁶ F(4, 260)=2,630, p=0,035

¹⁴⁷ Afrikka Ka=4,27 Kh=0,88; Eurooppa Ka=4,19 Kh=0,70; Pohj./Etelä-Amerikka Ka=3,75 Kh=1,50

¹⁴⁸ F(6, 251)=2,062, p=0,058

6.4 Keskeiset tutkimustulokset tarkemmin tarkasteltuna

Maahanmuuttajien suhdetta liikuntaan voidaan kuvailla aktiiviseksi omakohtaisen liikunnan ja penkkiurheilun osa-alueilla. Liikunnan tuottamisen osa-alueella suhde liikuntaan jää passiivisemmaksi. Maahanmuuttajien osallistumista liikunnan eri osa-alueilla voidaan hahmottaa jonkin verran Unruh'n luokituksen (ks. luku 4.3 Liikuntasuhde) avulla. Tutkimustulokset antavat suuntaa oletukselle, että maahanmuuttajat lukeutuvat omakohtaisen liikunnan ja penkkiurheilun osa-alueilla enemmän vakio-osallistujiksi, kun taas liikunnan tuottamisen osa-alueella enemmän muukalaisiksi. Miesten liikuntasuhdetta voidaan kuvailla naisia aktiivisemmaksi. Muiden taustamuuttajien suhteen eroja ei ole juurikaan havaittavissa lukuun ottamatta Venäjällä ja Virossa syntyneitä. Muualla syntyneisiin verrattuna Venäjällä ja Virossa syntyneiden liikuntasuhde on passiivisempi penkkiurheilun ja liikunnan tuottamisen osa-alueilla.

Maahanmuuttajat liikkuvat pääasiassa 1–3 kertaa viikossa. Miehet harrastavat naisia useammin liikuntaa. Ellingin & Knoppersin (2005) tutkimustulokset viittaavat myös siihen, että etnisten vähemmistöjen naiset harrastavat vähiten liikuntaa. (ks. myös Walseh & Fasting 2004.) EU:n tuoreen liikuntabarometrin mukaan miehet liikkuvat naisia enemmän (Special Eurobarometer 2010, 12). Tässä tutkimuksessa ei löydetty kuitenkaan miesten tai naisten välillä yhdysvaikutusta muihin sosiodemograafisiin tekijöihin (vrt. Walseh & Fasting 2004). Tämän tutkimuksen mukaan maahanmuuttajien harrastama liikunta on pääosin melko kevyttä eli vähäistä hengästymistä ja hikoilua aiheuttavaa. Ylivoimaisesti suosituin liikkumismuoto maahanmuuttajien keskuudessa on kävely. Muita suosittuja liikuntalajeja ovat uinti, jalkapallo, lenkkeily, pyöräily, kuntosali, tanssit ja jumppa. Samantapaisia tuloksia liittyen liikunnan harrastamisen useuteen ja suosituimpiin lajeihin on havaittavissa myös Myrénin (1999) maahanmuuttajille tehdystä liikuntatutkimuksesta sekä suomalaisten liikuntatottumuksia tarkastelevista tutkimuksista (ks. Zacheus ym. 2003; Berg 2006).

Henkilökohtaiset, yhteiskunnalliset ja kulttuuriset tekijät haittaavat tai estävät maahanmuuttajien liikunnan harrastamista melko vähän. Yli 54-vuotiaita edellä mainitut tekijät haittaavat liikkumista vähemmän verrattuna muihin ikäryhmiin.

Myrénin (1999) tutkimustulokset osoittavat myös, että suomalaisten asenne ja kielitaito voivat olla esteitä liikkumiselle. Maahanmuuttajien mukaan vähäinen kiinnostus liikkumiseen estää tai haittaa liikkumista melko vähän. Oma hyvinvointi koetaan liikkumisessa tärkeäksi, kuten myös Myrénin (1999) tutkimuksessa huomattiin (ks. myös Special Eurobarometer 2010). Yleisesti ottaen muiden asettamat paineet ja odotukset liikkumisessa koetaan melko tärkeäksi. Erityisesti miehet kokevat muiden asettamat paineet ja odotukset naisia tärkeämpinä. Suurimmalla osalla maahanmuuttajista on vähintään melko hyviä kokemuksia liikunnan harrastamisesta. Miehillä on naisia vähemmän huonoja kokemuksia liikunnan harrastamisesta.

Suurin osa maahanmuuttajista seuraa urheilua televisiosta tai katsomosta: noin kolmannes seuraa urheilua joka viikko ja vajaa kolmannes puolestaan 1–10 kertaa vuodessa. Miehet harrastavat penkkiurheilua naisia useammin. Penkkiurheilun merkitys on myös suomalaisille tärkeää, miehille tärkeämpää kuin naisille (Wuolio 2000). Venäjällä ja Virossa syntyneet seuraavat urheilua selvästi vähemmän verrattuna muualla syntyneisiin. Verrattaessa suosituimpia penkkiurheilulajeja eri sosiodemograafisten tekijöiden kesken, on jalkapallo ylivoimaisesti suosituin ja lähestulkoon eniten katsotuin laji. Taitoluistelu päihitti jalkapallon yli 54-vuotiaiden, eläkkeellä olevien, Venäjällä ja Virossa syntyneiden, paluumuuttajien ja Suomessa yli 2,5–5 vuotta asuneiden keskuudessa. Zacheuksen (2008, 245) mukaan urheilun kaupallistuminen ja urheilun seuraaminen esimerkiksi lukuisten urheilutelevisiokanavien kautta ovat lisänneet penkkiurheilun suosiota.

Suurin osa maahanmuuttajista ei osallistu maahanmuuttajien tai suomalaisten urheiluseurojen toimintaan. Miehet osallistuvat naisia useammin urheiluseurojen toimintaan (ks. Walseth & Fasting 2004). Huotarin (2002) mukaan liikuntatarjontaa on vähän maahanmuuttajanaisille, vaikka kiinnostus liikuntaa kohtaan on suuri. Maahanmuuttajanaisten kynnys osallistua seuratoimintaan on iso, eivätkä urheiluseurat tavoita heitä. Huotarin mukaan maahanmuuttajanaisten osallistumiskynnys alenee, jos liikuttajina toimivat maahanmuuttajayhdistykset (ks. myös Korkea-aho 2001). Tämän tutkimuksen mukaan suurin osa maahanmuuttajista ei kuitenkaan osallistunut maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan. Alle 26-vuotiaat ovat aktiivisempia urheiluseurojen toimintaan osallistumisessa verrattuna muihin ikäryhmiin.

Tilastokeskuksen teettämän tutkimuksen (2002) mukaan myös suomalaisten osallistuminen urheiluseurojen toimintaan on vähäistä: vain noin viidennes osallistuu toimintaan harrastajina ja heistäkin miehiä on enemmän. Suomalaiset nuoret (alle 24-vuotiaat) näyttävät myös olevan aktiivisimpia urheiluseurojen osallistujia verrattuna muun ikäisiin. (Berg 2002, 160–167.) Paluumuuttajat ottavat tämän tutkimuksen mukaan selvästi muista syistä Suomeen tulleita harvemmin osaa urheiluseurojen toimintaan. Venäjällä ja Virossa syntyneet ottavat osaa suomalaisten urheiluseurojen toimintaan harvemmin muualla syntyneisiin verrattuna. Kimin (2009) mukaan urheilu ei tavoita Suomessa syrjäytyneitä ja huono-osaisempia (ks. myös Special Eurobarometer 2010). Erityisesti urheiluseuroissa tulisi Kimin mukaan huomioida enemmän monikulttuuristen yksilölliset tarpeet.

Maahanmuuttajat osallistuvat harvoin urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla esimerkiksi valmentajana, huoltajana, kuljettajana tai talkootyöntekijänä. Miehet ovat naisia aktiivisempia myös tällä saralla. Miehistä harvemmin toimintaan osallistuu Venäjällä ja Virossa syntyneet, naisista puolestaan Euroopassa syntyneet. Venäjällä ja Virossa syntyneet osallistuvat toimintaan muualla syntyneitä harvemmin. Opiskelun takia Suomeen muuttaneet osallistuvat useammin urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla verrattuna muista eri syistä Suomeen tulleisiin. Suomalaisten osallistuminen seuratoimintaan esimerkiksi ohjaajina, valmentajina tai kuljettajina on viime vuosina yleistynyt. Zacheuksen (2008) mukaan nuorten kasvanut osallistuminen seuratoimintaan ja seurojen lisääntynyt rahantarve ovat lisänneet myös vanhempien aktiivisuutta talkoolaisina. (Zacheus 2008, 211–212.)

Suurin osa maahanmuuttajista on tyytyväisiä elämäänsä Suomessa. Yli kymmenen vuotta Suomessa asuneet maahanmuuttajat ovat tyytyväisempiä elämäänsä Suomessa vähemmän aikaa Suomessa asuneisiin verrattuna. Vaikka on osoitettu, että Suomi on onnistunut hyvin ehkäisemään maahanmuuttajien sosiaalista eksklusiota, on huomioitava että maahanmuuttajat kokevat erilaisia haasteita liittyen sopeutumiseen. (Mannila 2009, 221–233.) Tässä tutkimuksessa maahanmuuttajien kokemukset Suomeen sopeutumisesta jakautuvat kahtia: hieman yli puolet maahanmuuttajista kokee sopeutumisen Suomeen olleen helppoa ja vajaa puolet taas kokee sen olleen vaikeaa. Yli 54-vuotiaille maahanmuuttajille sopeutuminen on ollut helpompaa muihin

ikäryhmiin verrattuna. Aasiassa ja Oseaniassa syntyneille sopeutuminen on ollut vaikeampaa muualla syntyneisiin verrattuna.

Chyryssouchoon (2009, 85–89) mukaan akkulturaatio-orientaatioita voidaan tutkia esimerkiksi sen avulla, että kokevatko maahanmuuttajat tärkeäksi olla tekemisissä uuden yhteiskunnan kanssa vai eri kulttuuriryhmien kanssa. Tässä tutkimuksessa yli puolet maahanmuuttajista kokee, että paras vaihtoehto Suomeen sopeutumisen kannalta on viettää aikaa sekä suomalaisten että oman maalaisten kanssa. Naisista useampi kokee Suomeen sopeutumisen kannalta parhaana vaihtoehtona viettää aikaa sekä suomalaisten että oman maalaisten kanssa verrattuna miehiin. Myös Aasiassa ja Oseaniassa syntyneet kokevat enemmän Suomeen sopeutumisen kannalta parhaana vaihtoehtona viettää aikaa sekä suomalaisten että oman maalaisten kanssa verrattuna muualla syntyneisiin.

Myrénin (1999) mukaan vasta maahan tulleilla on tarve olla kontaktissa oman maan edustajien kanssa. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan havaittu eroja esimerkiksi Suomessa asutun ajan perusteella liittyen siihen minkä kokee parhaana vaihtoehtona Suomeen sopeutumisen kannalta. Suurimman osan maahanmuuttajista voidaan sanoa integroituneen suomalaiseen kulttuuriin (ks. Berry 2006). Vaikka Suomeen sopeutuminen jakaa maahanmuuttajat kahtia, on suurin osa maahanmuuttajista kuitenkin tyytyväisiä elämäänsä Suomessa. Suurin osa kokee sopeutumisen kannalta parhaana viettää aikaa sekä suomalaisten että oman maalaisten kanssa, mikä osaltaan viittaa myös haluun integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan.

Vaikka Krouwelin ym. (2006) mukaan liikunnan ja urheilun positiivisia vaikutuksia unohtamatta liikunnan kenttä ei välttämättä tarjoa parasta mahdollista paikkaa uusien ryhmien integroimiseen, on tässä tutkimuksessa yli puolet maahanmuuttajista sitä mieltä, että liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen. Yli 54-vuotiaat ovat enemmän sitä mieltä, että liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen verrattuna muihin ikäryhmiin. Yli 10 vuotta Suomessa asuneet ovat eniten samaa mieltä siitä, että liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen verrattuna vähemmän aikaa Suomessa asuneisiin. Muualla syntyneisiin verrattuna Venäjällä ja Virossa syntyneet ovat eniten sitä mieltä, että liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen.

Myös Myrénin (1999) tutkimustulokset osoittavat, että liikunnan kenttää voidaan pitää kohtaamispaikkana ja liikkuminen voi nopeuttaa ja helpottaa kotoutumista. Walsethin (2006) tulokset viittaavat siihen, että urheilu, erityisesti perinteiset joukkuelajit, voi luoda vahvan yhteenkuulumisen tunteen. Liikunnan suvaitsevaisuusprojektin projektipäällikön Salmisen (2000) mukaan liikunnan avulla maahanmuuttajat tutustuvat suomalaisiin ja oppivat suomen kieltä, myös heidän kotoutuminen uuteen asuinmaahan helpottuu.

7 Pohdinta

Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu maahanmuuttajien liikuntasuhdetta sekä näkemyksiä liikunnan ja kotoutumisen välisestä yhteydestä varsin seikkaperäisesti suhteessa eri sosiodemograafisiin tekijöihin (sukupuoli, ikä, elämäntilanne, syntymämaa, maahanmuuton syy ja Suomessa asuttu aika). Tutkimuksen avulla on saatu tietoa muun muassa maahanmuuttajien liikunnan harrastamisesta, kotoutumisesta Suomeen ja siitä, edistääkö liikunta maahanmuuttajien mielestä kotoutumista.

Kvantitatiivisen tutkimusaineiston avulla pystyttiin tutkimaan eroja eri ryhmien välillä, mutta aineisto ei mahdollistanut perehtymään siihen mistä ryhmien väliset erot johtuivat. Jatkotutkimuksen kannalta olisikin hedelmällistä täydentää jo olemassa olevia tuloksia kvalitatiivisen aineiston avulla. Tällöin voitaisiin huomioida Kosken (2004; 2008) kaikki liikuntasuhteen osa-alueet kokonaisuudessaan ja tarkastella Unruh'n (1979) luokitusta tarkemmin. Toisenlaista jatkotutkimusta voitaisiin tehdä myös tarkastelemalla maahanmuuttajien liikunnan harrastamisen ja kotoutumisen yhteyttä yrittäen muodostaa näiden välille Berryn (2006) akkulturaatiostrategioiden kaltaista nelikenttää.

Vaikka tutkimuksen pääasiallisena tarkoituksena ei ollut verrata maahanmuuttajien liikuntasuhdetta suomalaisten liikuntasuhteeseen, on vertailujen tekeminen maahanmuuttajien liikuntasuhteen ymmärtämiseksi tärkeää. Liikuntasuhteiden erojen ja yhtäläisyyksien huomioiminen voi toimia apuna esimerkiksi maahanmuuttajien liikuntapalveluiden kehittämisessä. Maahanmuuttajien vertailu kantaväestöön mahdollistaa myös laaja-alaisemman vertailun esimerkiksi kansainvälisellä tasolla. Jatkotutkimusten kannalta tämä tarkoittaa sitä, että tuloksia voitaisiin verrata esimerkiksi muihin Euroopan maihin ja tämän avulla kehittää maahanmuuttajien liikunnan harrastamista EU:n tasolla.

Tutkimustulosten tarkastelu herätti joitain kysymyksiä. Verrattaessa eri sosiodemograafisten tekijöiden vaikutusta tiettyihin muuttujiin, miesten ja naisten väliset erot nousivat keskeisesti esille. Miehet harrastavat useammin liikuntaa kuin naiset. Miehet kokevat muiden asettamat paineet ja odotukset liikkumisessa naisia

tärkeämpinä. Miehet harrastavat naisia useammin penkkiurheilua. Miehet osallistuvat naisia useammin urheiluseurojen toimintaan. Miehet ovat myös naisia aktiivisempia osallistumaan urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla. Miehillä on myös naisia vähemmän huonoja kokemuksia liikunnan harrastamisessa. Naisista taas useampi kokee Suomeen sopeutumisen kannalta parempana vaihtoehtona viettää aikaa sekä suomalaisten että oman maalaisten kanssa.

Maahanmuuttajanaisten tilanne uudessa maassa koetaan usein ongelmalliseksi, koska he usein jäävät kotiin hoitamaan lapsia ja kotia. Tämä selittää osaltaan miesten ja naisten liikunnallisuuden eroja. Naisten osallistuminen kodin ulkopuoliseen toimintaan on usein miehiä vähäisempää ja näin ollen heidän kielitaitonsa on heikko eikä heillä on juurikaan sosiaalisia kontakteja kantaväestöön. (Huotari 2002.) Voisiko maahanmuuttajanaisten liikuntamahdollisuuksien kehittäminen ja lisääminen toimia keinona ehkäistä maahanmuuttajanaisten syrjäytymistä yhteiskunnasta ja parantaa näin myös naisten kotoutumista?

Huomiota herätti myös Venäjällä ja Virossa syntyneiden maahanmuuttajien erot muualla syntyneisiin verrattuna. Venäjällä ja Virossa syntyneet seuraavat muualla syntyneisiin nähden vähemmän urheilua televisiosta tai katsomosta. He seuraavat televisiosta eniten taitoluistelua, kun muualla syntyneet seuraavat eniten jalkapalloa. Venäjällä ja Virossa syntyneet ottavat osaa suomalaisten urheiluseurojen toimintaan harvemmin muualla syntyneisiin verrattuna sekä osallistuvat muualla syntyneitä harvemmin urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla. Venäjällä ja Virossa syntyneet ovat kuitenkin eniten sitä mieltä, että liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen.

Venäjällä ja Virossa syntyneiden passiivisuutta penkkiurheilun ja liikunnan tuottamisen osa-alueilla saattaisi osittain selittää se, että liikunnan kenttä on muuttunut radikaalisti Neuvostoliiton ajoilta, jolloin urheilun merkitystä erityisesti korostettiin. Myrénin (1999) tutkimustulokset osoittavat, että erityisesti Venäjällä liikunnan katsotaan kuuluvan nuorten harrastuksiin eikä työssäkäyvillä ole aikaa harrastaa liikuntaa. Liikuntaa harrastetaan pääosin terveydellisistä syistä ja usein vain rikkailla katsotaan olevan mahdollisuus liikunnan harrastamiseen. Tässä tutkimuksessa on huomioitava, että Venäjällä ja Virossa syntyneet ovat muualla syntyneisiin verrattuna yhtä aktiivisia

omakohtaisen liikkumisen osa-alueella. Passiivisuus penkkiurheilun ja liikunnan tuottamisen osa-alueilla saattaa osaltaan selittyä myös esimerkiksi sillä, että Suomessa liikkumista ei korosteta yhtä vahvasti kuin Venäjällä ja Virossa.

Tällä hetkellä Suomessa toimii yli 50 maahanmuuttajataustaista urheiluseuraa (Opetusministeriön maahanmuuttopoliittiset linjaukset 2009). Suomalaisia liikunta- ja urheiluseuroja on puolestaan yli 9 000 (SLU 2005). Voidaan siis pohtia, miksi maahanmuuttajien osallistuminen urheiluseurojen toimintaan on vähäistä. Esteinä maahanmuuttajien osallistumattomuuteen on usein raha (SLU 2007). Tiedon saatavuus on myös osallistumista rajoittava tekijä (Huotari 2002). Harvat urheiluseurat järjestävät maahanmuuttajille omaa liikuntatoimintaa (ks. Myrén 1999).

Maahanmuuttajayhdistykset kannattavatkin jäsentensä integroimista suomalaisiin urheiluseuroihin. Maahanmuuttajille ollaan kuitenkin usein haluttomia järjestämään omaa liikuntatoimintaa ajan, tilojen ja vetäjien puutteen vuoksi. (Koivuranta 2001.) Vaikka on tietenkin huomioitava, ettei urheiluseurojen toimintaan osallistuminen muuallakaan ole kovin yleistä (ks. Special Eurobarometer 2010), voidaan kuitenkin urheiluseuratoimintaan osallistumista pitää maahanmuuttajien kotoutumisen kannalta hyödyllisenä.

Pohdittaessa tutkimuksen metodologiaa, on erityisen kiinnostavaa pohtia vastausmääriä. Erityisesti kysymys liittyen siihen miten maahanmuuttajat kokevat liikunnan auttavan heitä kotoutumaan Suomeen aiheutti vastauskatoa: noin kolmannes jätti vastaamatta tähän kysymykseen, joka on muodostettu useammasta väitteestä. Väitteet eivät ilmeisesti olleet kovin yksiselitteisiä tai niitä oli vaikea arvioida. Toki on huomioitava, että vastaamattomien määrään todennäköisesti lukeutuvat ne henkilöt (13 %), jotka eivät harrasta ollenkaan liikuntaa.

Myös kysymystä siitä minkä maahanmuuttajat kokevat parhaana vaihtoehtona Suomeen sopeutumisen kannalta on arvioitava laajemmassa kontekstissa. Tutkimuksen mukaan siis 76 % vastaajista koki, että parasta Suomeen sopeutumisen kannalta on viettää aikaa sekä suomalaisten että oman maalaisten kanssa. Vaikka on myös todennäköistä, että useimmat ajattelevat oikeasti näin, on myös mahdollista että moni kokee tämän vaihtoehdon olleen sosiaalisesti suotavin.

Maahanmuuttajien määrä Suomessa kasvaa koko ajan. Erityisesti taloudellisen taantuman aikana maahanmuuttajia ei nähdä voimavarana, vaikka Suomi tulee tarvitsemaan maahanmuuttajia erityisesti suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle. Maahanmuuttajien kotouttamistoimenpiteitä kehitetään parhaillaan ja erilaisia pilottihankkeita tehokkaamman kotoutumisen edistämiseksi on käynnissä. Tutkimustulokset osoittavat, että liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen. Maahanmuuttajien liikuntamahdollisuuksien kehittäminen tulisikin nähdä tulevaisuuden kannalta erityisen tärkeänä sijoituksena. Näin ollen olisikin suositeltavaa tuoda liikunta viralliseksi osaksi kotoutumisohjelmaa ja hyödyntää liikunnan mahdollisuuksia kotoutumisen tehostamiseksi.

Maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen liikunnan avulla tulisi myös nähdä kaksisuuntaisena prosessina. Liikunnan avulla maahanmuuttajat voivat kotoutua paremmin Suomeen oppimalla paremmin suomen kielen, laajentaen sosiaalista verkostoaan sekä ylläpitämällä terveyttään ja hyvinvointiaan. Liikunnan avulla maahanmuuttajat voivat myös ylläpitää omaa kulttuuriaan ja samalla tutustua uuteen kulttuuriin. Liikunnankenttä tarjoaa monet mahdollisuudet, mikäli kentän ovet pidetään kaikille avoimina. Liikunta tulee nähdä kansainvälisenä kielenä, jonka kaikki ymmärtävät. Liikunnassa ja urheilussa on sellaista sosiaalista ulottuvuutta, jolla on mahdollista tasoittaa etnisiä ja yhteiskunnallisia eroja. Hyvänä esimerkkinä liikunnan ja urheilun merkityksestä kansainvälisenä kielenä toimikoon ensimmäisen maailmansodan aikana solmittu Joulun aselepo vuonna 1914. Tämä tunnetaan myös nimellä ”Marnan ihme”, jolloin ranskalaiset ja britit pysäyttivät saksalaiset Marnajoella. Aselevon aikana sotilaat ryhtyivät pelaamaan jalkapalloa. Saksalaiset voittivat 3–2. (Weintraub 2001, 109–137.)

Lähteet

65 Degrees North. News and views from Oulu. 10.6.2009. Immigrant Sport Association Looks for Oulu Support. Tulostettu 10.9.2009 <http://www.65degreesnorth.com/content/view/1116/54/>

Ahjokivi, R. 2008. Liikunta maahanmuuttajien elämässä – Aikuisten maahanmuuttajaopiskelijoiden liikunta kotimaassaan ja Suomessa. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Pro gradu –tutkielma.

Alitolppa-Niitamo, A. 2004. The Icebreakers. Somali-Speaking Youth in Metropolitan Helsinki with a Focus on the Context of Formal Education. Helsinki: Family Federation of Finland.

Alitolppa-Niitamo, A. 2005. Maahanmuuttajataustaiset perheet ja hyvinvoinnin edellytykset. Teoksessa A. Alitolppa-Niitamo, I. Söderling & S. Fågel (toim.) Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto, 37–52.

Anis, M., Heiliö, T., Hietanen, O. & Marttinen J. 2007. Kohti monikulttuurista Varsinais-Suomea. Varsinais-Suomen maahanmuuttopoliittisen ohjelman tilastaselvitys, haastattelut, tulevaisuusverstaat ja kysely. Turku: Länsi-Suomen lääninhallitus.

Arajärvi, P. 2009. Maahanmuuttajien työllistyminen ja kannustinloukut. Sisäministeriön julkaisuja 2/2009. Sisäasiainministeriö: Maahanmuutto.

Berg, P. 2006. What set in Motion? – Physical exercise and sports hobbies in Finland 1981-2002. Teoksessa M. Liikkanen, R. Hanifi & U. Hannula (toim.) Individual choices, permanency of cultures. Changes in leisure 1981-2002. Helsinki: Tilastokeskus, 141–176.

Berry, J. W. 2006. Context of acculturation. Teoksessa D. L. Sam & J. W. Berry (toim.) The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology. Cambridge: Cambridge University Press, 27–42.

Berry, J. W., Kim, U., Power, S., Young, M. & Bujaki, M. 1989. Acculturation Attitudes in Plural Societies. Applied Psychology 38 (2), 185–206.

Beqiri, N. 2008. Toiveena monipuolinen asukasrakenne. Selvitys asumisen etnisen yhdenvertaisuuden toteutumisesta pääkaupunkiseudulla. Sisäasiainministeriö: Sisäasiainministeriön julkaisut 30/2008.

Castles, S. & Miller, M. J. 2009. The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World. Fourth edition. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Chaker, A-N. 2004. Good Governance in Sport. A European survey. Concil of Europe Publishing: Strasbourg cedex.

Chyryssouchoou, X. 2009. Identity projects in multicultural nation-states. Teoksessa I. Jasinskaja-Lahti & T. A. Mähönen (toim.) *Identities, Intergroup Relations and Acculturation – The Cornerstones of Intercultural Encounters*. Helsinki: Gaudeamus, 81–93.

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. 2007. *Research Methods in Education*. Sixth edition. London: Routledge; New York.

Council of Europe. 24.1.2006. Sports and the integration of migrants. Tulostettu 9.10.2009
<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc06/EDOC10808.htm>

Council of Europe and Sport, 1966-1998. Volume II: Work of the Committee for the Development of Sport. 1998. Council of Europe: Strasbourg (France).

Donà, G. & Berry, J. W. 1994. Acculturation attitudes and acculturative stress of Central American refugees. *International Journal of Psychology* 29 (1), 57–70.

Elling, A. & Knoppers, A. 2006. Sport, Gender and Ethnicity: Practises of Symbolic Inclusion/Exclusion. *Journal of Youth and Adolescence* 34 (3), 257–268.

Etnisten suhteiden neuvottelukunta. 2005. *Kala kuivalla maalla. Kotoutuminen maahanmuuttajan näkökulmasta*. Helsinki: Työministeriö.

Forsander, A. 2001. Maahanmuuttajat ja työllistyminen, Suomi maahanmuuttomaana. Teoksessa Euroopan kulttuurisäätiön Suomen osasto 2001 Maahanmuuttaja kahden kulttuurin välissä: 31.10.2000 Säätytalo, Helsinki. Helsinki: Euroopan kulttuurisäätiön Suomen osasto ry, 55–66.

Forsander, A. 2002. Luottamuksen ehdot. Maahanmuuttajat 1990-luvun suomalaisilla työmarkkinoilla. Väestöliitto: Väestöntutkimuslaitos.

Forsander, A. 2007. Kotoutuminen sukupuolittuneille työmarkkinoille? Maahanmuuttajien työmarkkina-asema yli vuosikymmen Suomeen muuton jälkeen. Teoksessa T. Martikainen & M. Tiilikainen (toim.) 2007 *Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ*. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja, D 46/2007. Helsinki: Väestöliitto, 312–334.

Hakala, J. T. 2008. *Uusi graduopas. Melkein maisterin entistä ehompi niksikirja*. Helsinki: Gaudeamus.

Hall, S. 1999. *Identiteetti. Suom. ja toim. M. Lehtonen & J. Herkman*. Tampere: Vastapaino.

Harinen, P. 2005. *Mitähän tekis? Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen – tutkimushankkeen väliraportti*. Nuorisotutkimusseura: verkkojulkaisusarja.

Hautaniemi, P. 2004. Pojat! Somalipoikien kiistanalainen nuoruus Suomessa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Helsingin Sanomat. 16.11.2009. Somaliensuurperheillä vaikea löytää asuntoja Helsingissä. Viitattu 19.11.2009
<http://www.hs.fi/kaupunki/artikkeli/Somalien+suurperheille+vaikea+l%C3%B6yt%C3%A4% C3%A4+asuntoja+Helsingiss%C3%A4/1135250786801>

Helsingin Sanomat. 30.6.2009. Vantaankosken seurakunta tarjosi turvapaikan egyptiläisnaiselle. Viitattu 7.10.2009
<http://www.hs.fi/kaupunki/artikkeli/Vantaankosken+seurakunta+tarjosi+turvapaikan+egyptil%C3%A4isnaiselle/1135247324331>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15, uudistettu painos Helsinki: Tammi.

Honkasalo, V., Harinen, P. & Anttila, R. 2007. Yhdessä vai yksin erilaisina? Monikulttuuristen nuorten arkea, ajatuksia ja ajankäyttöä. Nuorisotutkimusverkoston verkkojulkaisu 15. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Hosper, K., Klazinga, S. N. & Stronks, K. 2007. Acculturation does not necessarily lead to increased physical activity during leisure time: a cross-sectional study among Turkish young people in the Netherlands. BMC Public Health 7 (230), sivuja ei saatavilla.

Huotari, K. 2002. Suvaitsevaisuustyössä huomio naisiin. SLU, Liikunnan ja urheilun maailma 3/2002. Luettu 24.3.2010
http://www.slu.fi/lum/03_02/paakirjoitus/suvaitsevaisuustyossa_huomio_nai/

Huotari, K., Heinonen, K., Niemelä, V. & Salminen, M. 2003. Sport and Exercise in Finland – a Guide for Immigrants. SLU-julkaisusarja 6/03.

Huttunen, L. 2002. Kotona, maanpaossa, matkalla. Kodin merkitykset maahanmuuttajien omaelämäkerroissa. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Itkonen, H. 1997. Liikuttaako suvaitsevaisuus?: Tutkimus liikuntakulttuurin suvaitsevaisuudesta. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Itkonen, H. & Sänkiaho, R. 2000. Kansallisesta kansainväliseen – kuinka muutos näkyy liikuntakulttuurissa?. Teoksessa M. Miettinen (toim.) Haasteena huomisen hyvinvointi – miten liikunta lisää mahdollisuuksia?. Jyväskylä: Likes, 189–212.

Jaakkola, M. 2005. Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin vuosina 1987–2003. Helsinki: Työministeriö.

Jaakkola, M. 2009. Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta. Asennemuutokset 1987–2007. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Jasinskaja-Lahti, I. 2000. Psychological Acculturation and Adaptation among Russian-Speaking Immigrant Adolescents in Finland. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Joronen, T. 2007. Työmarkkinoiden monenlaiset maahanmuuttajanaiset: Haaste suomalaiselle sukupuolijärjestelmälle. Teoksessa T. Martikainen & M. Tiilikainen (toim.) 2007. Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja, D 46/2007. Helsinki: Väestöliitto, 285–311.

Juntto, A. 2005. Maahanmuuttajien asuminen – integroitumista vai segregoitumista? Teoksessa S. Paananen (toim.) Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus, 43–58.

Järvinen, T. & Jahnukainen, M. 2001. Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa M. Suutari (toim.) Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 20. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 125–151.

Kim, H. 2009. Miten monikulttuurista liikunta ja urheilu Suomessa on? Teoksessa P. Harinen, V. Honkasalo, A-M. Souto & L. Suurpää (toim.) Ovet auki! Monikulttuuriset kasvot, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Nuorisotutkimusverkosto: Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 91, 160–176.

Koivuranta, R. 2001. Turkulaiset urheiluseurat suhtautuvat positiivisesti maahanmuuttajiin. SLU, Liikunnan ja urheilun maailma 21/2001. Luettu 28.3.2010 http://www.slu.fi/lum/21_01/slu-yhteiso/turkulaiset_urheiluseurat_suhtau/

Kokeilulakia valmistava strategiatyöryhmä. 2009. Maahanmuuttajien tehokkaan kotouttamisen kolme polkua – Kokeilulla toteutettava alkuvaiheen ohjausmalli Osallisena Suomessa. Sisäasiainministeriön julkaisuja 33/2009. Sisäasiainministeriö: Maahanmuutto. Tulostettu 19.11.2009 <http://www.intermin.fi/julkaisu/332009>

Korkea-aho, P. 2001. Maahanmuuttajien liikunnan edistäminen vaatii erityistoimia. SLU, Liikunnan ja urheilun maailma 14/2001. Luettu 23.3.2010 http://www.slu.fi/lum/14_01/slu-yhteiso/maahanmuuttajien_liikunnan_edist/

Korkiasaari, J. & Söderling, I. 2003. Finnish Emigration and Immigration after World War II. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Koski, P. 2004. Liikuntasuhde – liikunnan kohtaaminen kulttuurisesti rakentuvana sosiaalisena maailmana. Teoksessa K. Ilmanen (toim.) Pelit ja kentät: kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 189–208.

Koski, P. 2008. Physical Activity Relationship (PAR). International Review for the Sociology of Sport 43 (2), 151–163.

Koski, P. & Tähtinen, J. 2005. Liikunnan merkitykset nuoruudessa. Nuorisotutkimus 23 (1), 3–19.

Krouwel, A., Boonstra, N., Duyvendak, J. W. & Veldboer, L. 2006. A Good Sport?: Research into the Capacity of Recreational Sport to Integrate Dutch Minorities. International Review for the Sociology of Sport 41 (2), 165–180.

Kuntalaki 365/1995

Kyhä, H. 2006. Miksi lääkäri ei kelpaa lääkäriksi? Korkeakoulutetut maahanmuuttajat Suomen työmarkkinoilla. *Aikuiskasvatus* 26 (2), 122–129.

Laakso, L. 2007. Johdatus liikuntapedagogiikkaan ja liikuntakasvatukseen. Teoksessa P. Heikinaro-Johansson & T. Huovinen (toim.) *Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit, 16–30.

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain muuttamisesta 1215/2005

Leitzinger, A. 2008. *Ulkomaalaispolitiikka Suomessa 1812–1972*. Helsinki: East-West Books.

Liebkind, K. 2006. Ethnic identity and acculturation. Teoksessa D. L. Sam & J. W. Berry (toim.) *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press, 78–96.

Liebkind, K. & Jasinskaja-Lahti, I. 2000. Syrjäntäkokenemusten vaikutus maahanmuuttajiin. Teoksessa K. Liebkind (toim.) *Monikulttuurinen Suomi: etniset suhteet tutkimusten valossa*. Helsinki: Gaudeamus, 80–92.

Liebkind, K., Mannila, S., Jasinskaja-Lahti, I., Jaakkola, M., Kyntäjä E. & Reuter, A. 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus.

Liikkukaa ry. Viitattu 25.9.2009 <http://www.liikkukaa.org/>

Liikkuva ja hyvinvoiva Suomi 2010-luvulla. Ehdotus kansalliseksi liikuntaohjelmaksi julkisen ohjauksen näkökulmasta. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:14.

Liikuntalaki 1054/1998

Lintunen, T. 2007. Liikunta terveyden edistäjänä. Teoksessa P. Heikinaro-Johansson & T. Huovinen (toim.) *Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan*. Jyväskylä: WSOY, 152–156.

Litja, J-P. 2009. Kulttuurinen identiteetti pelivälineenä. Teoksessa P. Harinen, V. Honkasalo, A-M. Souto & L. Suurpää (toim.) *Ovet auki! Monikulttuuriset kasvot, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen*. Nuorisotutkimusverkosto: Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 91, 49–61.

LUM. Liikunnan ja urheilun maailma. 09/2006. Olin: Urheilun hyödyntäminen maahanmuuttajien integroinnissa. Viitattu 12.12.2009 http://www.slu.fi/lum/09_06/kansainvaliset_asiat/olin_urheilun_hyodyntaminen_maah/

Maahanmuuttovirasto.	2009.	Viitattu	15.10.2009
http://www.migri.fi/netcomm/default.asp			
Maahanmuuttovirasto.	2010.	Viitattu	7.4.2010
http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?article=3127			
Maahanmuuttoviraston tilastot.	2009.	Viitattu	10.10.2009
http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=2762			

Malmberg-Heimonen, I. & Julkunen, I. 2006. Out of Unemployment? A Comparative Analysis of the Risks and Opportunities Longer-term Unemployed Immigrant Youth Face when Entering the Labour Market. *Journal of Youth Studies* 9 (5), 575–592.

Mannila, S. 2009. Identity projects in multicultural nation-states. Teoksessa I. Jasinskaja-Lahti & T. A. Mähönen (toim.) *Identities, Intergroup Relations and Acculturation – The Cornerstones of Intercultural Encounters*. Helsinki: Gaudeamus, 221–233.

Martikainen, T., Sintonen, T. & Pitkänen, P. 2006. Ylirajainen liikkuvuus ja etniset vähemmistöt. Teoksessa T. Martikainen (toim.) *Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 9–41.

Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2007. Maahanmuuttajanaiset – Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa T. Martikainen & M. Tiilikainen (toim.) 2007. *Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ*. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja, D 46/2007. Helsinki: Väestöliitto, 15–37.

Martikainen, T. & Tiilikainen, M. (toim.) 2007. *Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ*. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja, D 46/2007. Helsinki: Väestöliitto.

Metsämuuronen, J. 2008. Monimuuttujamenetelmien perusteet. *Metodologia-sarja* 7. 2. korjattu painos. Helsinki: International Methelp.

Miettinen, M. 2000. Yhteiskunnan kehitys näkyy liikuntakulttuurissa. Teoksessa M. Miettinen (toim.) *Haasteena huomisen hyvinvointi – miten liikunta lisää mahdollisuuksia?*. Jyväskylä: Likes, 17–20.

Mikkola, P. & Heino, L. 1997. *Maahanmuuttajalasten sopeutuminen peruskouluun*. Turku: Turun opettajakoulutuslaitos.

Mikkonen, A. 2005. Työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat maahanmuuttajat: kokemuksia kotouttamistoiminnasta. Teoksessa A. Alitolppa-Niitamo, I. Söderling & S. Fågel (toim.) *Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin*. Helsinki: Väestöliitto, 53–71.

Myrén, K. 1999. *Pois paitsiosta – maahanmuuttajien liikuntaharrastukset ja vapaa-ajanvietto Suomessa*. Jyväskylä: Likes.

Myrén, K. 2003. *Kohtaamisia liikunnan kentällä. Liikunnan suvaitsevaisuushankkeiden arviointi 1996–2002*. Jyväskylä: Likes.

Nieminen, L. 2009. Lapset tutkimuskohteena: Kuka päättää lapsen osallistumisesta tutkimukseen? *Lakimies* 2/2009, 226–253.

Numminen, P. 2000. Millainen merkitys liikunnalla on varhaislapsuudessa?. Teoksessa M. Miettinen (toim.) *Haasteena huomisen hyvinvointi – miten liikunta lisää mahdollisuuksia?*. Jyväskylä: Likes, 49–54.

Opetushallitus. 2007. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus. Suositus opetussuunnitelmaksi. Helsinki: Opetushallitus.

Opetusministeriö. 2009. Tiedote: Koulutus, kulttuuri ja kansalaistoiminta edistävät maahanmuuttajien kotoutumista. Tulostettu 16.9.2009
<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2009/09/Maahanmuuttolinjaukset.html?lang=fi>

Opetusministeriön maahanmuuttopoliittiset linjaukset 2009. Opetusministeriön julkaisuja 2009:48. Tulostettu 25.9.2009
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/maahanmuuttopoliittiset_linjaukset.html

Paananen, S. 2005. Maahanmuuttajien elinolot Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (4), 460–462.

Park, R. E. 1928. Human Migration and The Marginal Man. *The American Journal of Sociology* 33 (6), 881–893.

Pehkonen, A. 2006. Maahanmuuttajan kotikunta. Helsinki: Kunnallisan kehittämissäätiö.

Pelkonen, T. 2008. Harrastustoiminnan avulla oppii kielen ja työllistyy – Saako mustatkin pelata? *Monitori-lehti* 1/2008.

Perhoniemi, R. & Jasinskaja-Lahti, I. 2006. Maahanmuuttajien kotoutuminen pääkaupunkiseudulla. *Seurantatutkimus vuosilta 1997–2004*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsingin kaupungin hankintakeskus.

Pieter van Oudenhoven, J. 2006. Immigrants. Teoksessa D. L. Sam & J. W. Berry (toim.) *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press, 163–180.

Pyykkönen, M. 2006. Etnisyys liikkeessä – Maahanmuuttajien yhdistysten liikuntatoiminnan etniskulttuuriset diskurssit. *Finnish Journal of Ethnicity and Migration* 1 (1), 34–44.

Pyykkönen, M. & Saukkonen, P. 2009. Nuorisotoiminta, kulttuuri ja monikulttuuriset nuoret. Teoksessa P. Harinen, V. Honkasalo, A-M. Souto & L. Suurpää (toim.) *Ovet auki! Monikulttuuriset kasvot, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen*. Nuorisotutkimusverkosto: Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 91, 111–131.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2007 Tulostettu 1.10.2009
<http://www.vn.fi/hallitus/hallitusohjelma/fi.jsp>

Rastas, M. 2002. Maahanmuuttajien asunnottomuus Helsingissä. Suomen ympäristö 582. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Rouhelo, A. 2008. Akateemiset urapolut: humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja kasvatustieteellisen alan generalistien urapolkujen alkuvaiheet 1980- ja 1990-luvuilla. Turku: Turun yliopisto. Väitöskirja.

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Salminen, M. 2000. Liikuntaseurat löytävät maahanmuuttajat. Liikunnan ja urheilun maailma 06/2000. Luettu 22.3.2010
http://www.slu.fi/lum/06_00/maakirjoitus/liikuntaseurat_loytavat_maahanmu/

Salmio, T. 2000. Kylmän sodan loppuminen ja EU-jäsenyys muuttivat Suomen maahanmuuttopolitiikkaa. Siirtolaisuus-Migration 2/2000, 21–26.

Sam, D. L. & Berry, J. W. (toim.) 2006. The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology. Cambridge: Cambridge University Press.

Sektoritutkimuksen neuvottelukunta. 2009. Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla. Esiselvitysraportti. Työterveyslaitos: Kuntoutussäätiö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Sisäasiainministeriö. 2009a. Viitattu 28.10.2009
<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/4B352409EF53530FC22575E1001F5DA2>

Sisäasiainministeriö. 2009b. Kotouttamislain kokonaisuusuudistushanke. Asettamispäätös SMO24:00/2009. 14.4.2009.

Sisäasiainministeriö. 2009c. Kotouttamislain kokonaisuusuudistushankkeen asettamisen taustaa sekä nykyainsäädännön osalta esille nousseita ongelmia. Muistio 14.4.2009.

Sisäasiainministeriö. 2009d. Tiedote: Ministeri Thors: Uusi kotouttamislaki tulee koskemaan kaikkia maahanmuuttajia. Tulostettu 9.11.2009
<http://www.intermin.fi/intermin/bulletin.nsf/HeadlinesLinked/10C18FCC9739DA24C2257662002D902D>

Sisäasiainministeriö. 2009e. Tiedote: Työryhmä ehdottaa maahanmuuttajien kotouttamiseen kolmen polun mallia. Tulostettu 19.11.2009
<http://www.intermin.fi/intermin/bulletin.nsf/PFBD/16A913954D1038CFC22576720036F68F>

Sisäasiainministeriö. 2010a. Viitattu 19.3.2010.
<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/8172E18CD019ACD4C22576BA003DAF73>

Sisäasiainministeriö. 2010b. Tiedote: Sisäasiainministeriö käynnisti Osallisena Suomessa-hankkeen. Viitattu 8.4.2010
<http://www.intermin.fi/intermin/bulletin.nsf/PFBD/2FAF81F52C87E2D1C22576F7002E1E55?opendocument>

SLU. 2005. Suomessa jo 9 000 liikunta- ja urheiluseuraa. Liikunnan ja urheilun maailma 13/2005. Luettu 29.3.2010
http://www.slu.fi/lum/13_05/uutiset/suomessa_jo_9_000_liikunta-ja_u/

SLU. 2007. Reilu Peli: Liikunnan avulla mahdollisuus elämään. Liikunnan ja urheilun maailma 7/2007. Luettu 29.3.2010
http://www.slu.fi/lum/07_07/urheiluseuroille/reilu_peli_liikunnan_avulla_mahd/

Soininen, M. 1995. Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Täydennyskoulutuskeskus. Turku: Turun yliopisto.

Special Eurobarometer. 2010. Sport and Physical Activity. Belgium: TNS Opinion & Social.

Statistiska centralbyrån. 2009. Viitattu 16.10.2009 <http://www.scb.se/>

Suokonautio, J. 2008. Palapelin palat paikoilleen. Maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumiskoulutuksesta ja ehdotuksia sen kehittämiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö: Euroopan sosiaalirahasto. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Lisensiaatintyö.

Suomen perustuslaki 731/1999

Säävälä, M. 2009. Naisia kotoutumassa Eurooppaan. Vertailevan Femage-hankkeen loppuraportti. Helsinki: Väestöliitto.

Tanner, A. 2005. Suomen maahan- ja maastamuutto murroksessa. Miten on tultu tähän päivään, ja mitkä ovat eväät huomiseksi? Siirtolaisuus-Migration 4/2005, 12–18.

Tilastokeskus. 2010. Viitattu 1.2.2010 www.stat.fi

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2009. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

Tähtinen, J. & Isoaho, H. 2001. Tilastollisen analyysin lähtökohtia: ensiaskeleet kvanttiaineiston käsittelyyn, analyysiin ja tulkintaan SPSS-ohjelmaympäristössä. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta.

Ulkomaalaislaki 301/2004

Uusikylä, P., Tuominen, A., Reuter, N. & Mäkinen, A-K. 2005. Kannattaako kotoutumiskoulutus? Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen arviointi. Työpoliittinen tutkimus 267. Helsinki: Työministeriö.

Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista 2009. Opetusministeriön julkaisuja 2009:17.

Valtonen, K. 1999. Pakolaisten kotoutuminen Suomeen 1990-luvulla. Helsinki: Työministeriö.

Vuolle, P. 2000. Liikunnan merkitys rakentuu elämänkaarella. Teoksessa M. Miettinen (toim.) Haasteena huomisen hyvinvointi – miten liikunta lisää mahdollisuuksia?. Jyväskylä: Likes, 23–48.

Vuori, I. & Miettinen, M. 2000. Kuinka tärkeää liikunta on terveydelle ja toimintakyvyille?. Teoksessa M. Miettinen (toim.) Haasteena huomisen hyvinvointi – miten liikunta lisää mahdollisuuksia?. Jyväskylä: Likes, 91–122.

Väestörekisterikeskus. Väestötietojärjestelmä. Taskutieto 2002.

Väestörekisterikeskus. Väestötietojärjestelmä. Taskutieto 2009.

Walseth, K. 2006. Sport and Belonging. *International Review for the Sociology of Sport* 41 (3–4), 447–464.

Walseth, K. & Fasting K. 2004. Sport as a Means of Integrating Minority Women. *Sport in Society* 7 (1), 109–129.

Weintraub, S. 2001. *Silent Night. The Remarkable Christmas Truce of 1914*. London: Simon & Schuster UK Ltd.

Westin, C. 2006. Acculturation in the Nordic countries. Teoksessa D. L. Sam & J. W. Berry (toim.) *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press, 368–384.

Wuolio, T. 2000. Penkkiurheilu antaa jutunjuurta - ja auttaa jaksamaan. SLU, Liikunnan ja urheilun maailma 15/2000. Luettu 26.3.2010 http://www.slu.fi/lum/15_00/uutiset/penkkiurheilu_antaa_jutunjuurta/

YLE Helsinki. 30.10.2009. Iranilaisnaisen karkotus nostattaa vastarintaa. Viitattu 10.11.2009 http://yle.fi/alueet/helsinki/helsinki/2009/10/iranilaisnaisen_karkotus_nostattaa_vastarintaa_1124155.html

YLE Lahti. 2009. Nihkeä suhtautuminen maahanmuuttajiin kummastuttaa. Viitattu 9.11.2009 http://www.yle.fi/alueet/lahti/2009/11/nihkea_suhtautuminen_maahanmuuttajiin_kummastuttaa_1134111.html

Zacheus, T. 2005. Teknistyneen yhteiskunnan kasvatit – nuoret liikuntasukupolvena. *Nuorisotutkimus* 23 (1), 67–73.

Zacheus, T. 2008. Luonnonmukaisesta arkiliikunnasta liikunnan eriytymiseen. Suomalaiset liikuntasukupolvet ja liikuntakulttuurin muutos. Turku: Turun yliopisto. Väitöskirja.

Zacheus, T., Tähtinen, J., Rinne, R., Koski, P. & Heinonen, O. J. 2003. Kaupunkilaisten liikunta ikäpolvittain. Turkulaisten liikuntatottumukset 2000-luvun alussa. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisusarja A:201. Turku: Turun yliopisto.

Österberg, T. 2000. Economic perspectives on immigrants and intergenerational transmissions. Sweden: Götenerg.

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake

Vastaa kysymyksiin kirjoittamalla kysytty tieto sille varattuun kohtaan tai valitsemalla sopiva vaihtoehto. Lue kysymys ensin huolella loppuun ja vastaa vasta sen jälkeen.

1. Minä vuonna olet syntynyt? _____

2. Sukupuoli

- 1) Mies
- 2) Nainen

3. Missä maassa olet syntynyt? _____

4. Missä maassa vanhempasi ovat syntyneet?

Äiti _____

Isä _____

Jos olet syntynyt Suomessa, siirry suoraan kysymykseen 8.

5. Asuitko syntymämaassasi?

Valitse sopivin vaihtoehto

- 1) Maaseudulla
- 2) Kaupungissa

6. Kuinka kauan olet asunut Suomessa? _____ vuotta

7. Minkä ikäisenä olet saapunut Suomeen? _____-vuotiaana

8. Missä kaupungissa asut? _____

9. Mitä kieltä puhut eniten kotonasi? _____

10. Mitä kieltä puhut eniten harrastaessasi liikuntaa? _____

11. Mitä kieltä puhut eniten ollessasi ystäväiesi kanssa? _____

**12. Opiskeletko tällä hetkellä?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) En opiskele tällä hetkellä
- 2) Käyn peruskoulua
- 3) Olen Suomen kielen kurssilla / koulutuksessa
- 4) Käyn lukiota
- 5) Käyn ammattikoulua tai -instituuttia
- 6) Opistoasteen ammatillista tutkintoa
- 7) Ammattikorkeakoulututkintoa
- 8) Korkeakoulututkintoa (yliopisto)

**13. Mikä kuvaa parhaiten tämän hetkistä tilannettasi?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) Palkkatyössä tai yrittäjänä
- 2) Työttömänä
- 3) Työharjoittelussa
- 4) Suomen kielen kurssilla / muussa koulutuksessa
- 5) Päätoiminen opiskelija
- 6) Eläkkeellä
- 7) Kotona (hoitovapaalla, äitiys-/isyyslomalla tms.)
- 8) Jokin muu

**14. Jos ET ole syntynyt Suomessa, niin minkä vuoksi olet muuttanut Suomeen?
Suomessa syntyneet siirtyvät kysymykseen 15.
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) Pakolaisuuden
- 2) Paluumuuton
- 3) Työn
- 4) Opiskelun
- 5) Perheenyhdistämisen
- 6) Avioliiton
- 7) Huippu-urheilun
- 8) Jonkun muun syyn vuoksi, minkä?_____

**15. Kuinka tyytyväinen olet elämääsi Suomessa?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) Erittäin tyytymätön
- 2) Melko tyytymätön
- 3) Melko tyytyväinen
- 4) Erittäin tyytyväinen

16. Mitä liikunta- tai urheilulajia harrastat?

Eniten _____

Toiseksi eniten _____

Kolmanneksi eniten _____

**17. Kuinka usein harrastat liikuntaa tai urheilua?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) En lainkaan
- 2) Kerran viikossa
- 3) 2-3 kertaa viikossa
- 4) Neljä kertaa viikossa
- 5) Viisi kertaa viikossa tai enemmän

**18. Kuinka rasittavaa harrastamasi liikunta tai urheilu yleensä on?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) Ei lainkaan rasittavaa
- 2) Hyvin kevyttä (ei hengästymistä tai hikoilua aiheuttavaa)
- 3) Melko kevyttä (vähäistä hengästymistä ja hikoilua aiheuttavaa)
- 4) Melko rasittavaa (kohtalaista hengästymistä ja hikoilua aiheuttavaa)
- 5) Hyvin rasittavaa (voimakasta hengästymistä ja hikoilua aiheuttavaa)

**19. Onko Suomeen sopeutuminen ollut sinulle?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) Erittäin helppoa
- 2) Melko helppoa
- 3) Melko vaikeaa
- 4) Erittäin vaikeaa

**20. Onko liikunnan ja urheilun harrastaminen haitannut vai edistänyt
sopeutumistasi suomalaiseen yhteiskuntaan?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) Haitannut erittäin paljon
- 2) Haitannut jonkin verran
- 3) Liikunnalla ei ole ollut vaikutusta
- 4) Edistänyt jonkin verran
- 5) Edistänyt erittäin paljon

**21. Kuinka vaikeaa tai helppoa seuraavat asiat ovat sinulle Suomessa olleet?
(Rastita yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä)**

	Erittäin vaikeaa	Melko vaikeaa	Melko helppoa	Erittäin helppoa
1. Suomen kielen oppiminen				
2. Suomalaisiin tutustuminen				
3. Sääntöjen oppiminen				
4. Omasta maasta kotoisin oleviin tutustuminen				
5. Muihin maahanmuuttajiin tutustuminen				

**22. Oletko samaa mieltä seuraavien väitteiden kanssa?
(Rastita yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä)**

	Täysin eri mieltä	Melko paljon eri mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	Melko paljon samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1. Suomalaiset eivät halua maahanmuuttajia mukaan urheiluseuroihinsa					
2. Suomalaiset eivät halua maahanmuuttajia mukaan kaveriporukoihinsa					
3. Naisten on hyvä harrastaa urheilua					
4. Lasten ja nuorten pitäisi harrastaa urheilua					
5. Aikuisten pitäisi harrastaa urheilua					
6. Vanhusten pitäisi harrastaa urheilua					
7. Liikunnasta on hyötyä suomalaisiin tutustumisessa					
8. Liikunnasta on hyötyä Suomen kielen oppimisessa					
9. Liikunta ja urheilu edistävät ystävyyttä eri kansojen välillä					
10. Vietän vapaa-aikaani mieluummin omasta maasta tulleiden kuin suomalaisten kanssa					
11. Liikunta ja urheilu ehkäisevät rasismia					
12. Liikunta on terveellistä					
13. Olen saanut liikunnasta positiivisia kokemuksia					

23. Kuinka paljon seuraavat asiat estävät tai haittaavat liikunnan harrastamistasi Suomessa? (Rastita yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä)

	Ei lainkaan	Melko vähän	Jonkin verran	Melko paljon	Erittäin paljon
1. Liikuntamahdollisuuksien puute					
2. Uskalluksen puute					
3. Sopivien ohjaajien puute					
4. Liikuntaryhmien puute					
5. Suomen kieli					
6. Liikunta on järjestetty väärällä tavalla					
7. Ikä					
8. Kiinnostuksen puute					
9. Ajan puute					
10. Laiskuus ja saamattomuus					
11. Talvi					
12. Rahan puute					
13. Tiedon puute					
14. Perheen tarpeet					
15. Kotityöt					
16. Suomalaisten asenteet					
17. Liian kova kilpailu					
18. Miesten ja naisten yhteiset liikuntaryhmät					
19. Pukeutuminen					
20. Ystävien puute					

24. Mikä on seuraavista vaihtoehtoista mielestäsi paras maahanmuuttajan Suomeen sopeutumisen kannalta?

- 1) Viettää aikaa suomalaisten kanssa
- 2) Viettää aikaa omasta maasta tulleiden kanssa
- 3) Viettää aikaa sekä suomalaisten, että omasta maasta tulleiden kanssa

25. Oletko samaa mieltä seuraavien väitteiden kanssa? (Rastita yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä)

	Täysin eri mieltä	Melko paljon eri mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	Melko paljon samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1. Haluan olla samanlainen kuin suomalaiset					
2. En halua pukeutumisellani erottua muusta väestöstä					
3. Pidän itsestäni sellaisena kuin olen					

**26. Oletko joutunut kokemaan rasismia Suomessa?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) En lainkaan
- 2) Melko vähän
- 3) Jonkin verran
- 4) Melko paljon
- 5) Erittäin paljon

27. Kuinka aktiivisesti olet ottanut osaa suomalaisten urheiluseurojen toimintaan? (Valitse sopivin vaihtoehto)

- 1) En lainkaan
- 2) Muutaman kerran vuodessa
- 3) Kuukausittain
- 4) Muutaman kerran kuukaudessa
- 5) Viikoittain
- 6) Useita kertoja viikossa

28. Kuinka aktiivisesti olet ottanut osaa maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan? (Valitse sopivin vaihtoehto)

- 1) En lainkaan
- 2) Muutaman kerran vuodessa
- 3) Kuukausittain
- 4) Muutaman kerran kuukaudessa
- 5) Viikoittain
- 6) Useita kertoja viikossa

29. Millaiset ovat maahanmuuttajien liikuntamahdollisuudet kotipaikkakunnallasi? (Valitse sopivin vaihtoehto)

- 1) Erittäin huonot
- 2) Melko huonot
- 3) Kohtalaiset
- 4) Melko hyvät
- 5) Erittäin hyvät

30. Millaisia kokemuksia sinulla on liikunnan harrastamisesta suomalaisten kanssa? (Valitse sopivin vaihtoehto)

- 1) Ei ole kokemuksia
- 2) Erittäin huonoja
- 3) Melko huonoja
- 4) Melko hyviä
- 5) Erittäin hyviä

31. Millaisia kokemuksia sinulla on liikunnan harrastamisesta muiden maahanmuuttajaryhmien kanssa? (Valitse sopivin vaihtoehto)

- 1) Ei ole kokemuksia
- 2) Erittäin huonoja
- 3) Melko huonoja
- 4) Melko hyviä
- 5) Erittäin hyviä

32. Mitä urheilulajeja seuraat televisioista tai katsomosta?

Eniten _____
Toiseksi eniten _____
Kolmanneksi eniten _____

33. Kuinka usein seuraat urheilua televisiosta tai katsomosta? (Valitse sopivin vaihtoehto)

- 1) En lainkaan
- 2) 1–10 kertaa vuodessa
- 3) 11–25 kertaa vuodessa
- 4) 26–50 kertaa vuodessa
- 5) Joka viikko
- 6) Lähes joka päivä

34. Kuinka usein osallistut urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla, esim. valmentajana, huoltajana, kuljettajana, talkootyöntekijänä?

- 1) En lainkaan
- 2) Muutaman kerran vuodessa
- 3) Kuukausittain
- 4) Muutaman kerran kuukaudessa
- 5) Viikoittain
- 6) Useita kertoja viikossa

**35. Kuinka tärkeitä seuraavat asiat ovat sinulle liikunnassa ja urheilussa?
(Rastita yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä)**

	Ei lainkaan tärkeä	Hieman tärkeä	Melko tärkeä	Tärkeä	Erittäin tärkeä
1. Terveys ja hyvinvointi					
2. Yhdessäolo ja ystävyysuhteet					
3. Kunnan kohottaminen					
4. Ulkonäön parantaminen					
5. Rentoutuminen					
6. Muodikkaat liikuntavarusteet					
7. Kilpaileminen					
8. Liikkuminen yksin					
9. Vanhempien odotukset					
10. Puolison odotukset					

KIITOS VASTAUKSISTASI!

Liite 2: Maahanmuuttajien liikunnan harrastamista kuvaavat pääkomponentit

Liikunta auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan Suomeen

(N=267, 69 %)

Selitysaste 10,70 %; Ominaisarvo 4,28

Osiot (10 kpl)	Kommu- naliteetit	Lataukset	α	Osioiden väliset korrelaatiot	Ka/Kh	Vinous/ huipukkuus
22.5 Aikuisten pitäisi harrastaa urheilua	79 %	.83		.68		
22.4 Lasten ja nuorten pitäisi harrastaa urheilua	74 %	.78		.62		
22.12 Liikunta on terveellistä	54 %	.68		.55		
22.3 Naisten on hyvä harrastaa urheilua	45 %	.63		.56		
22.9 Liikunta ja urheilu edistävät kansojen välistä ystävyyttä	57 %	.63	.86	.66	4.14/.73	-1.38/2.67
22.6 Vanhusten pitäisi harrastaa urheilua	43 %	.62		.53		
22.13 Olen saanut positiivisia kokemuksia liikunnasta	44 %	.56		.52		
22.11 Liikunta ja urheilu ehkäisevät rasismia	46 %	.44		.43		
22.7 Liikunnasta on hyötyä suomalaisiin tutustumisessa	63 %	.51		.55		
22.8 Liikunnasta on hyötyä suomen kielen oppimisessa	56 %	.48		.56		

Henkilökohtaiset, yhteiskunnalliset ja kulttuuriset tekijät liikkumisen esteenä

(N=255, 66 %)

Selitysaste: 12,23 %; Ominaisarvo: 4,89

Osiot (11 kpl)	Kommu- naliteetit	Lataukset	α	Osioiden väliset korrelaatiot	Ka/Kh	Vinous/ huipukkuus
23.16 Suomalaisten asenteet	52 %	.66		.81		
23.15 Kotityöt	51 %	.66		.81		
23.19 Pukeutuminen	54 %	.64		.81		
23.14 Perheen tarpeet	43 %	.61		.81		
23.20 Ystävien puute	41 %	.61		.81		
23.18 Miesten ja naisten yhteiset liikuntaryhmät	45 %	.60	.82	.81	2,36/.80	.30/-.28
23.5 Suomen kieli	37 %	.59		.81		
23.17 Liian kova kilpailu	49 %	.55		.81		
23.12 Rahan puute	43 %	.53		.81		
23.13 Tiedon puute	39 %	.49		.81		
23.4 Liikuntaryhmien puute	56 %	.48		.81		

Vähäinen kiinnostus liikkumiseen liikunnan harrastamisen esteenä

(N=258, 67 %)

Selitysaste 8,84 %; Ominaisarvo: 3,54

Osiot (8 kpl)	Kommunaliteetit	Lataukset	α	Osioiden väliset korrelaatiot	Ka/Kh	Vinous/huipukkuus
23.6 Liikunta on järjestetty väärällä tavalla	50 %	.66		.52		
23.8 Kiinnostuksen puute	49 %	.64		.48		
23.1 Liikuntamahdollisuuksien puute	49 %	.58		.59		
23.3 Sopivien ohjaajien puute	59 %	.53	.80	.55	2,28/.83	.50/.11
23.2 Uskalluksen puute	50 %	.52		.64		
23.9 Ajan puute	47 %	.52		.46		
23.11 Talvi	37 %	.45		.38		
23.7 Ikä	49 %	.44		.46		

Oma hyvinvointi tärkeää liikkumisessa

(N=311, 80 %)

Selitysaste: 7,81 %; Ominaisarvo: 3,12

Osiot (5 kpl)	Kommunaliteetit	Lataukset	α	Osioiden väliset korrelaatiot	Ka/Kh	Vinous/huipukkuus
35.3 Kunnan kohottaminen	64 %	.76		.63		
35.4 Ulkonäön parantaminen	53 %	.69		.53		
35.5 Rentoutuminen	47 %	.66	.77	.57	4,11/.75	-.88/.70
35.1 Terveys ja hyvinvointi	49 %	.65		.53		
35.2 Yhdessäolo ja ystävyysuhteet	51 %	.64		.49		

Muiden asettamat odotukset/paineet tärkeää liikkumisessa

(N=276, 71 %)

Selitysaste: 7,49 %; Ominaisarvo: 3

Osiot (4 kpl)	Kommunaliteetit	Lataukset	α	Osioiden väliset korrelaatiot	Ka/Kh	Vinous/huipukkuus
35.9 Vanhempien odotukset	74 %	.85		.70		
35.10 Puolison odotukset	74 %	.85	.79	.63	2,41/1,12	.52/-.65
35.7 Kilpaileminen	44 %	.59		.56		
35.6 Muodikkaat liikuntavarusteet	62 %	.55		.52		

Kokemuksia liikunnan harrastamisesta

(N=378, 100 %)

Selityssaste: 5,08 %; Ominaisarvo: 2,03

Osiot (2 kpl)	Kommu- naliteetit	Lataukset	α	Osioiden väliset korrelaatiot	Ka/Kh	Vinous/ huipukkuus
30. Kokemuksia liikunnan harrastamisesta suomalaisten kanssa	53 %	.66		.48		
31. Kokemuksia liikunnan harrastamisesta muiden maahanmuuttajaryhmien kanssa	43 %	.62	.65	.48	2,88/1,48	-.06/-1.40

Liite 3: Tutkimukseen osallistuneet syntymämaan mukaan (N=383)

Aasia ja Oseania (N=116)		Eurooppa (N=83)	
Afganistan	15	Albania	2
Bangladesh	1	Belgia	2
Filippiinit	4	Bosnia ja Herzegovina	3
Intia	1	Bulgaria	2
Irak	24	Espanja	1
Iran	22	Irlanti	1
Japani	1	Iso-Britannia	7
Kambodža	1	Italia	2
Kazakstan	3	Kosovo	22
Kiina	8	Latvia	1
Kirgisia	1	Liettua	1
Kurdistan	2	Montenegro	1
Mongolia	2	Puola	5
Palestiina	1	Ranska	1
Sri Lanka	1	Romania	4
Syyria	4	Ruotsi	2
Tadžikistan	1	Saksa	3
Thaimaa	16	Slovenia	1
Uusi Seelanti	1	Suomi	2
Vietnam	7	Tanska	1
		Tšekkoslovakia	1
		Turkki	2
		Ukraina	11
		Unkari	1
		Valko-Venäjä	4
Afrikka (N=46)		Pohjois- ja Etelä-Amerikka (N=7)	
Algeria	4	Argentiina	1
Angola	1	Barbados	1
Egypti	1	Bolivia	1
Etelä-Afrikka	1	Brasilia	1
Etiopia	1	Togo	1
Gambia	3	Trinidad ja Tobago	1
Kamerun	2	USA	1
Kenia	1		
Liberia	1		
Marokko	6		
Sierra Leone	1		
Somalia	20		
Sudan	2		
Tunisia	2		
		Venäjä ja Viro (N=131)	
		Venäjä tai Neuvostoliitto	98
		Viro	33